

Bits and pieces

deel 1

8 mei t/m 30 oktober 1993

Vervoer over onverharde wegen is voor het Transportbataljon meer regel dan uitzondering

Nederlands/Belgische samenwerking verloopt goed

Eerste 25000 ton achter de rug

Mark Schoonderwaldt / Pieter de Graag

'Nil nobis absurdum: niets is ons te dol' is het credo van de Aan- en Afvoertroepen. Dat blijkt. Sinds de oprichting van het gecombineerde Nederlands/Belgische VN-transportbataljon voor Joegoslavië in oktober 1992, is al 25000 ton aan humanitaire goederen vervoerd. Reden voor de Achterbanier om eens terug te blikken op de geschiedenis en de taken van dit VN-bataljon.

Het Nederlands/Belgisch transportbataljon werd in oktober 1992 geformeerd uit het 105 transportbataljon van Nunspeet. De rol van het bataljon is het ondersteunen van de UNHCR met het vervoeren van humanitaire hulpgoederen aan de inwoners van Bosnië-Herzegovina. Sinds november 1992 is het ba-

taljon in voormalig Joegoslavië actief. Het commando is momenteel in handen van overste P. Schipper. Hij heeft het daarmee overgenomen van overste (inmiddels kolonel) De Boer, die het bataljon sinds de oprichting heeft geleid, tot de commando-overdracht op 30 april van dit jaar. De Belgische transportcompagnie,

aanvankelijk in Pancevo (bij Belgrado) gestationeerd, heeft zich inmiddels bij de twee Nederlandse transportcompagnieën gevoegd in de omgeving van Vitez.

De huidige organisatie van het bataljon bestaat uit een hoofdkwartier en vier compagnieën. Het hoofdkwartier verzorgt algemene taken, waaronder onderhoud, (mobiele) waterbevoorrading, politietaken, technische en medische service. De Alfa-compagnie is gestationeerd in Busovaca, de Bravo-compagnie in Santici (bij Vitez). Elk bestaan ze

uit twee pelotons met twintig tientonners en één peloton met twaalf viertonners. Verder beschikt elk van de compagnieën over drie Liebherr bergingsvoertuigen en twee Terberg brandstofauto's met een capaciteit van elk 10.000 liter. Daarnaast zijn beide compagnieën uitgerust met een geneeskundig detachement, een dominee, aalmoezenier, een bedrijfsmaatschappelijk medewerker en een psycholoog. Een detachement van elf man personeel van het verbindingsbataljon zorgt voor de communicatie van het transportbatal-

jon. In totaal bestaat het Nederlands/Belgische bataljon uit 560 manschappen, inclusief officieren.

Belgen

De Belgische transportcompagnie heeft 100 manschappen, (inclusief officieren) in drie pelotons. Elk peloton beschikt over acht tientonnars, welke, afhankelijk van de routes en winteromstandigheden, kunnen worden uitgerust met met een tientons aanhanger. Aanvankelijk zou dit peloton worden gestationeerd in Loznica, maar door het gebrek aan infanterie-ondersteuning in Oost-Bosnië, werd dit uiteindelijk Pancevo. Sinds 24 april echter, heeft het zich bij de Nederlanders in Santici gevoegd. Het hele bataljon is daarmee slechts over enkele kilometers van elkaar verspreid. De Belgische transporters besloegen aanvankelijk het gebied van Oost-Bosnië. In het algemeen vervoerden de Belgen humanitaire goederen van Zvornik naar de moslim-enclaves in dat gebied. Op de terugweg vervoerden ze vluchtelingen naar Tuzla. Een peloton van de Nederlandse Alfa-compagnie ontmoette de Belgische collega's voor het eerst vier en een halve

Eén van de drie Liebherr-bergingsvoertuigen

maand na de oprichting van het gecombineerde bataljon, bij een overslagplaats ('warehouse') in Lukavac.

De Belgische militairen zijn allemaal beroeps, de gehele compagnie roteert om de vier maanden. De Nederlanders vormen

een mix van vrijwillige dienstplichtigen en beroepspersoneel. Iedereen blijft een half jaar in het missiegebied. Om er zeker van

De terreinomstandigheden trekken een zware wissel op materieel en personeel

te zijn dat kennis en ervaring niet verloren gaan, roteert om de twee maanden éénderde van het bataljon terug naar Nederland. Diegenen die achterblijven hebben dan de gelegenheid om hun kennis en ervaring over te dragen op de nieuwe ploeg.

'Bomb Alley'

De Nederlanders hebben comfortabele kampen ingericht. Dit is niet in de laatste plaats te wijten aan het harde werk van de TD-ers van het bataljon. De chauffeurs verdienen namelijk wat comfort als ze terugkomen van een transport, dat over het algemeen lang duurt. Niet dat de afstanden zo groot zijn, maar het gebruik van zogenaamde 'Goat-trails' (geitpaden) vergt veel van manschappen en materieel. Het voordeel van het gebruik van deze wegen, is dat ze buiten het schootveld liggen van de artillerie van de Bosnische Serviërs. Berucht is in dit verband de 'Bomb Alley' (bommenboulevard), een stuk weg van ongeveer drie kilometer tussen Busovaca en Tuzla. De gaten in het wegdek zijn, volgens ooggetuigen, niet het resultaat van zware regenval, maar van zware artillerie.

'DE NEDERLANDERS HEBBEN COMFORTABELE KAMPEN INGERICHT'

rie. Het gebruik van geitpaden dwingt het bataljon tot telkens twee weken rijden en één week onderhoud, rust en wisseling van de wacht.

Tegenwerking

Voordat de hoofdmacht naar Bosnië werd gestuurd, ging een kwartiermakersdetachement vooruit om de zaken ter plekke voor te bereiden. Buiten het opzetten van de organisatie van zo'n transportbataljon, kregen ze aanvankelijk tegenwerking van Servische kant en onbegrip van de Bosnische bevolking te verduren. Bovendien bleken de hotelaccommodaties zo slecht te zijn dat men uiteindelijk besloot om een eigen kamp op te richten op een voormalig fabrieksterrein. Nadat de Bravo-compagnie de Amerikanen geholpen had met het opzetten van legerings- en hospitaaltenten in Pleso, kreeg de hoofdmacht van de Serviërs geen toestemming om de kwartiermakers te volgen. Als reden werd opgegeven dat een enorme Canadese troepenmacht met de

compagnie mee zou komen. De Canadezen zijn er echter enkel voor de beveiliging van de konvoien en hebben geen kwaad in de zin. Na veel onderhandelen mochten de Hollanders toch Bosnië in.

Na een verblijf van anderhalf jaar in het voormalige Joegoslavië, is

het Nederlands/Belgische transportbataljon ondanks diefstal, beschietingen, tegenwerking, zware terreinomstandigheden en een aantal verkeersongelukken waarvan één met dodelijke afloop, er uiteindelijk in geslaagd om 25000 ton aan humanitaire hulpgoederen en een groot aantal vluchtelingen te vervoeren. Om een beeld te geven van de locaties, samenstelling en de vervoerscapaciteit van het bataljon, volgt onderstaand overzicht:

Locaties van het 1(NL/BE) VN-transportbataljon:

Staf- en Stafverzorgingscompagnie:	Busovaca
Alfa-compagnie:	Busovaca
Bravo-compagnie:	Vitez
Belgische compagnie:	Vitez
Sterkte 1(NL/BE) VN-transportbataljon:	
Staf- en stafverzorgingscompagnie:	120
Alfa-compagnie:	170
Bravo-compagnie:	170
Belgische compagnie:	100
Totaal:	560

Het bataljon is in staat 736 ton in één slag te vervoeren. Indien de aanhangers van de Belgische transporteenheid ingezet worden, is de totale capaciteit 976 ton.

Laden en lossen

'We came in hell and left in paradise'

Dankbaar genistenwerk in voormalig Joegoslavië

Mark Schoonderwaldt

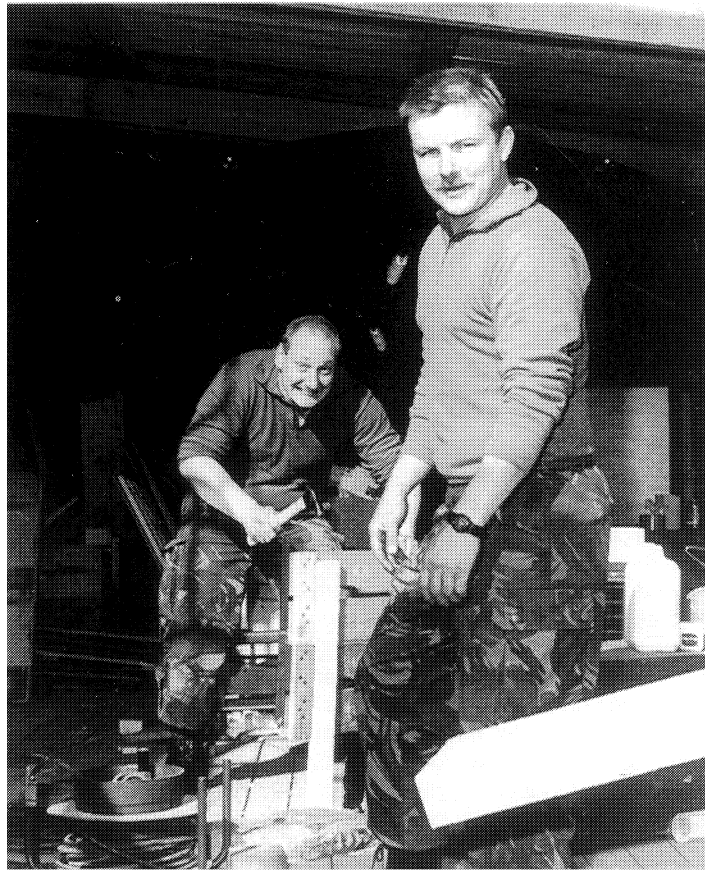
De mannen van de geniegroep van de Bravo-compagnie zijn druk bezig met het bouwen van een onderhoudsloods. Na maanden hard werken begint het basiskamp van de compagnie dusdanig vorm te krijgen, dat de heren iets voor zichzelf kunnen maken. Het wordt hun eigen werkplaats voor de komende tijd. De opdracht die de eerste geniegroep kreeg toen ze naar Bosnië kwam, was niet eenvoudig: het van de grond af opbouwen van een basiskamp in zes maanden.

Oorspronkelijk is het plan om de Bravocompagnie vanuit Banja Luka te laten opereren. De perikelen rond de brug van Bosanska Gradiska, die potdicht wordt gehouden en de bezwaren van Servische kant tegen de aanwezigheid van Canadezen in Banja Luka gooien echter roet in het eten. Men komt Bosnië niet in. De compagnie wordt voorlopig bij het vliegveld van Zagreb in Pleso gestationeerd. Ook daar weten de Nederlanders zich nuttig te maken. Er blijkt bij de Amerikanen, die bezig zijn met de opbouw van grote MASH-tenten, een tekort te zijn aan zwaar hijsmateriaal. Aangezien de hijskranen van de genisten momenteel zonder werk staan, kunnen ze bijspringen. Daardoor is de 'MASH-klus' op Pleso drie weken eerder klaar dan gepland. Men besluit uiteindelijk dat de Bravo-compagnie de Alfa-compagnie gaat versterken die al operationeel is in Busovaca.

Fabrieksterrein

De Bravo-compagnie komt terecht op het terrein van 'Impregnatia' te Santici bij Vitez. Dat is een fabriek waar men bielsen impregneert. Het is de taak van de genie om daar het basiskamp van de compagnie van te maken. Helemaal alleen hoeven ze het echter niet op te knappen. 'De mensen van het transportbataljon hebben, wanneer ze niet hoefden te rijden, zoveel mogelijk geholpen. Het is echt een hechte club.' Aan het woord is sergeant-majoor Jan Wolterink. Hij is de baas van het hele stel bij de Bravo-compagnie, en al vanaf het begin betrokken bij de op-

bouw. Tegen de tijd dat hij weer naar Nederland vertrekt zal hij zes en een halve maand in voormalig Joegoslavië hebben doorgebracht. Het is nauwelijks voorstelbaar dat er begin december

nog niets te merken was van de Nederlanders op het fabrieksterrein. Op het complex staan schuilonderkomens, wachthokjes, tenten, onderhoudsloodsen, prefabs etcetera. Dat is wel eens anders geweest. De mannen zijn begonnen met het opbouwen van een paar tenten om in ieder

geval een slaappleats te hebben en de komst van de hoofdmacht voor te kunnen bereiden. Wolterink maakt het overigens niet zoveel uit wat hij aantreft. 'Ach, als we ergens kunnen slapen en onze spullen bij ons hebben, dan zijn we tevreden en beginnen we met bouwen.'

De sergeant heeft voor ex-Joe-

De mannen van de Bravo-compagnie aan het werk in hun 'tentloods'.

een uur per meter vooruitgang. Ook de levensomstandigheden waren ernaar. 'De watertanks waren op een gegeven moment bevroren, dus moest je een gat in het ijs hakken om je spullen te kunnen wassen. Bij het drogen werden onze kleren stijf van de kou, ondanks het feit dat we alles naast de kachel hingen.'

Prefabs en wasmachines

Met een zekere vanzelfsprekendheid wordt het verrichte werk van de genie geaccepteerd door de nieuwe rotatie. Wat dat betreft voelt Wolterink zich een beetje miskend. 'Van de genie hoor je weinig omdat mensen het normaal vinden dat bepaalde dingen er zijn. Ook de nieuwe jongens, ze komen in een soort kazerne terecht en vinden dat heel normaal. Ze mogen meteen de prefab in. Alles is schoon, en er kan de hele dag gedouched worden. Maar men vergeet dat er gigantisch hard gewerkt moet worden voordat dat eenmaal zo ver is.'

Toch vind de Kampenaar dat hij dankbaar werk verricht. 'Als wij iets maken dan is dat gelijk zichtbaar. Iemand achter een bureau kan heel erg belangrijk werk doen, dat kun je alleen niet zo snel zien als bij ons.'

Prefabs opbouwen is een belangrijk deel van het werk van de genie in het voormalig Joegoslavië. In het begin werd er met name in tenten overnacht, maar nu zijn er overal kleine witte onderkomens te zien. Het geniepeloton heeft de nodige ervaring opgedaan met het opbouwen ervan. Dat duurt nu nog maar een uur of twee. In het begin was daar nog een halve dag voor nodig. Nu zetten ze er drie op een dag neer. Een team van vijf man werkt daarna de prefabs af op het gebied van betimmering, water en elektriciteit. Dat kost ongeveer anderhalve dag.

Met andere woorden: binnen

*Sergeant-majoor Wolterink
bekijkt zijn werk op het
fabrieksterrein.*

twee dagen staat er een comfortabele behuizing voor zes man. Ook zijn er de zogenaamde 'nate prefabs'. Hierin zit het sanitair zoals wc's en douches. De bedoeling is dat er in totaal drie komen te staan bij de Bravo-compagnie. Een huisje is zelfs gereserveerd voor het doen van de was. Drie wasmachines en een zelfde aantal drogers staan er continu te draaien. De aller-eerste prefab op 'de Bravo' is op 25 december gebouwd. Eind maart moet iedereen een dergelijk onderdak hebben. De nieuwe rotatie zal dus niet meer in tenten hoeven te slapen.

Ome Jan

Ondanks het feit dat hij vorig jaar 29 weken van huis is geweest heeft Wolterink er geen spijt van om hier gewerkt te hebben: 'We hebben een fantastisch team, daarnaast kende ik de meesten al uit Irak.'

Tekenend voor de goede verhoudingen is het feit dat hij door de mannen 'Ome Jan' wordt genoemd. Wel zal de sergeant-majoor moeite hebben om zijn werk achter te laten. 'Je gaat hierheen, je werkt je een half jaar te pletter met de hele club en dat laat je achter. Je weet niet wat een ander ermee doet. Wel zal het basiskamp af zijn en kunnen de opvolgers zich gaan concentreren op de leuke dingen zoals het bouwen van een bar of een vaste eetzaal.'

Alfa-compagnie en staf

De Alfa-compagnie is gevestigd op het terrein van een bouwonderneming in Busovaca. De pelotonscommandant, sergeant-majoor Heringa, vertrok met een aantal verkenners op 9 november naar dit plaatsje in Bosnië. De rest van het geniepeloton volgde enkele dagen later. Bij

aankomst bleek het terrein voor de Alfa-compagnie nog niet beschikbaar te zijn. De genisten beginnen dus eerst maar met het wind- en waterdicht maken van hotel 'Tisa'. Dit voormalig wintersporthotel is nu het gebouw waarin de staf van het bataljon is gelegerd. Het pand is, nog voordat de Nederlanders in midden-Bosnië arriveerden, aangevallen door twee straaljagers. Er valt dus het een en ander op te knappen. Naast het vervangen van de nodige ruiten worden ook de waterleiding en de verwarming gerepareerd. Daarna beginnen de werkzaamheden pas echt; er moet een volledig tentenkamp opgezet worden. Eerst wordt het weiland naast de bouwonderneming omgetoverd tot een begaanbaar geheel, compleet met witte grindpaden en afwateringssleuven. Het grind daarvoor, tot nu toe al zo'n achttien ton, haalt men uit Vitez.

Niet alleen probeert men het leven te veraangemen door de tenten te voorzien van houten vlonders, ook moet er aan de veiligheid gedacht worden. Honderden meters concertina worden uitgerold. Daarnaast worden, net als bij de Bravo-compagnie, prachtige wachthuisjes gebouwd. Een mooi staaltje werk is de opbouw van de schuilonderkomens in de drie Nederlandse compagnieën. Het is een Engels systeem waarbij lichte, voorgevormde delen worden volgestort met grint en zo de muren vormen. Daarna wordt het dak erop gebouwd. Op de Nederlandse televisie was te zien hoe de genisten, onder leiding van kapitein Linsen, deze 'prefab-bunkers' in no-time hebben gezet.

Royal Dutch

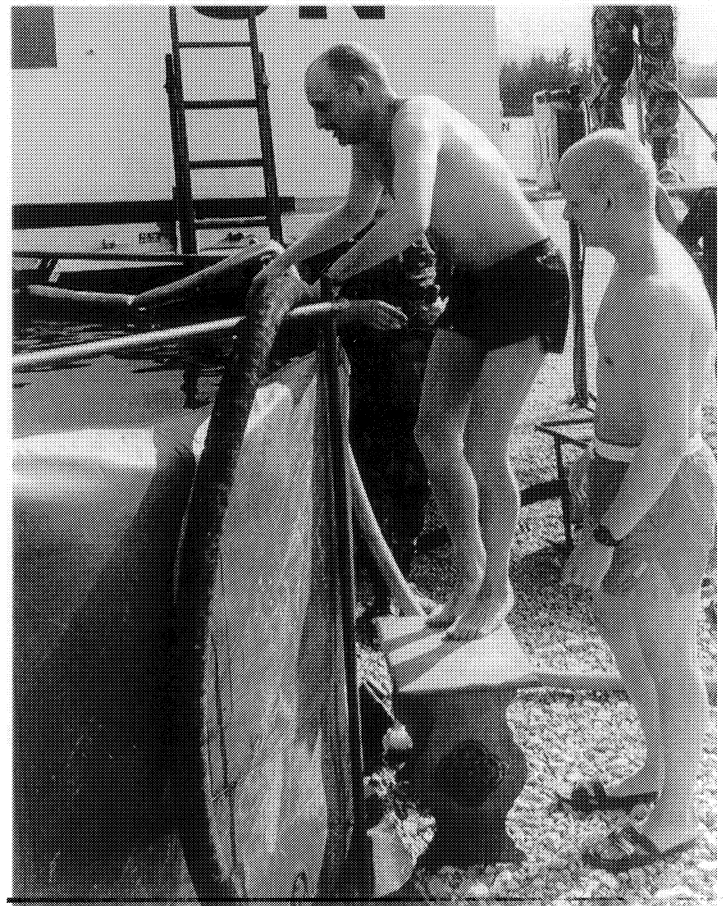
Ook bij de Alfa-compagnie worden de tenten vervangen door

prefabs: 33 stuks komen er te staan. Als eerste wordt er begonnen met de bouw van douche- en toiletunits. Daar is water voor nodig. Onder leiding van de sergeant der eerste klasse Vrosch wordt ingebroken op het lokale waterleidingnet voor een aftakking. De genisten doen daar niet al te moeilijk over: 'Ik heb daar gewoon een gat in gebrand, een buis op gelast, en klaar is kees', vertelt korporaal der eerste klasse Pernot. Wat dat betreft is veel van het werk van de mannen nu niet meer te zien. Alle leidingen en rioleringen liggen netjes onder de grond. Inmiddels zijn alle tenten vervangen door witte prefabs. Twee en een halve maand na aankomst kan het tenten-

kamp worden ontruimd en slaapt en doucht iedereen in deze onderkomens.

Even stopt de bouw van de prefabs. Door omstandigheden ligt de aanvoer van materiaal stil en kan er niet aan gewerkt worden. Geen nood, de genisten halen hun hart op aan andere zaken. Waar men bij de Bravo-compagnie eerst het basiskamp wil voltooien om daarna aan bar en eetzaal te beginnen, daar maakt de Alfa-compagnie van de nood een deugd en begint alvast aan de TV-ruimten. Ze maken in de avonduren kastjes, boekenplanken, wegwijzers en andere zaken. Door ondermeer de inspanning van de genie beschikt de Alfa-compagnie nu over de mooiste bar van het bataljon, de 'Royal Dutch'. Ook de genisten van de Alfa zullen moeten ervaren dat ze het resultaat van hun werk moeten achterlaten wanneer ze roteren. Niet voor niets is de lijfspreuk van deze bouwers: 'We came in hell and left in paradise'.

'Na gedane arbeid is het goed baden'.

Transportbataljon biedt scholen de helpende hand

Nieuwe boeken en pennen, maar ook kleding om naar school te kunnen gaan worden uitgedeeld aan zo'n zesduizend schoolkinderen in Vitez en Busovaca, plaatsen in midden-Bosnië. Het is maart 1993. De Geestelijke Verzorging van het Nederlands/Belgische transportbataljon heeft het er druk mee. Wat begon als een verjaardagsgift van 'de stoters' (het 41e pantserinfanteriebataljon) aan mevrouw Cornelissen, groeit uit tot een actie die zich uitstrekt van Assen tot Zagreb. Het enthousiaste verhaal van aalmoezenier Jo Janssen en dominee Arjan Velema.

Het project begint al in Nederland, als de eerste Joegoslavië-gangers in Nunspeet in opleiding zijn voor hun uitzending. Mevrouw Cornelissen, ook wel de moeder van het 41e bataljon genoemd, viert in die tijd haar tachtigste verjaardag. Voor die gelegenheid is een bedrag ingezameld; zo'n zesduizend gulden. De 'moeder van de Stoters' wenst het bedrag echter niet voor zichzelf te houden. Al zoekende naar een doel komt zij bij het transportbataljon terecht.

'Geef het maar aan hen mee, zij gaan ermee naar Bosnië en kunnen er wellicht iets goeds mee doen,' stelt ze. Eenmaal in Bosnië aangekomen wordt de geestelijke verzorging van het bataljon gevraagd te zoeken naar een mogelijke bestemming voor de gelden. Aalmoezenier Jo Janssen en dominee Arjan Velema besluiten om, zeker in het ex-Joegoslavië, het goede voorbeeld te geven en in een gezamenlijk rooms-katholiek en protestants project te werk te gaan.

Een regelneef

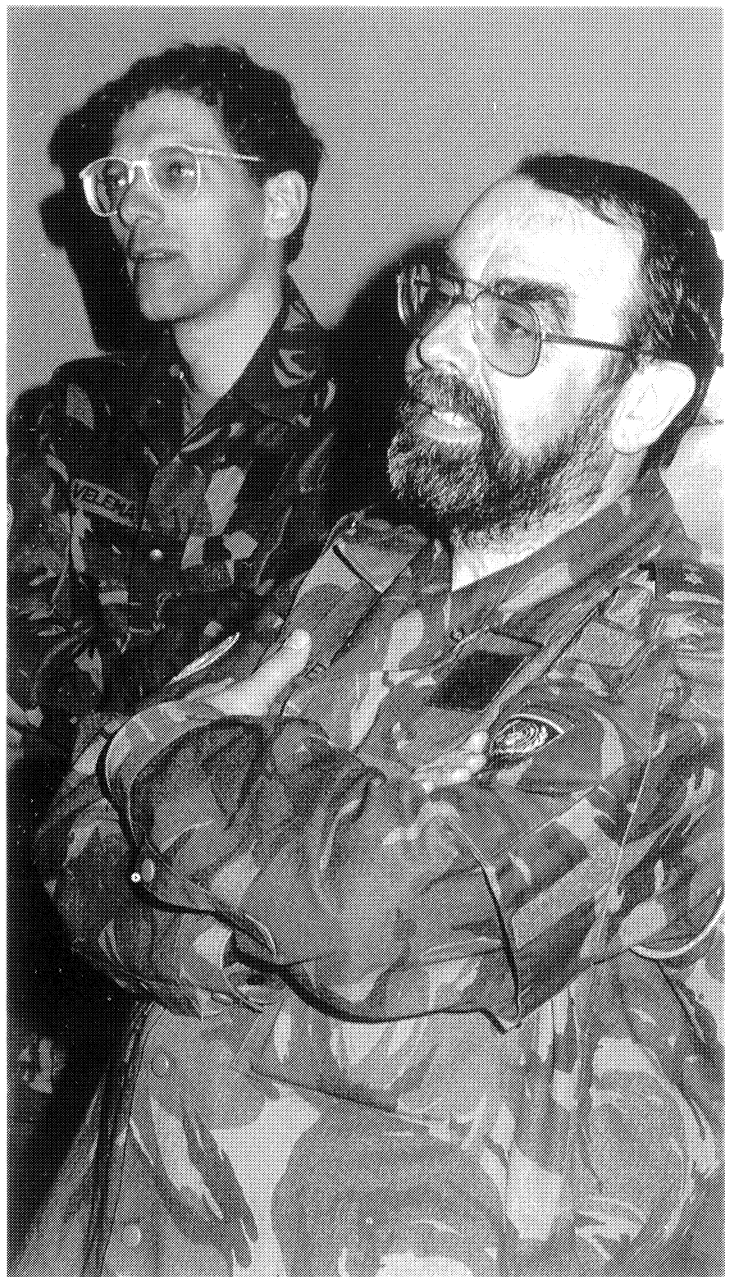
Allereerst nemen beide geestelijken contact op met de heer Fox van de UNHCR te Kiseljak. Onpartijdigheid moet bij de actie gegarandeerd zijn, vandaar dat advies wordt ingewonnen bij deze organisatie. Op de vraag wat voor bestemming het meest gewenst is voor de gelden verwijst hij naar de heer Levinson in Zenica, een van de grotere plaatsen in midden-Bosnië. De 'chief fieldwork' adviseert beide heren om een project op te starten in de

plaatsen waar het bataljon gelegerd is om zo goodwill bij de plaatselijke bevolking te kweken. Op die manier krijgt de lokale bevolking ook op een directe manier met de hulp te maken. Via de burgemeesters van Vitez en Busovaca komen de aalmoezenier en de dominee in contact met de directeuren van de scholen in beide plaatsjes. Uit de gesprekken met de beide burgervaders is namelijk gebleken dat er een groot gebrek aan leermiddelen bestaat. Niet alleen kan men door geldgebrek geen boeken kopen, maar ook het grote aantal kinderen van vluchtelingen zorgt voor een extra probleem. 'Een hoop kinderen kunnen gewoon niet naar school omdat ze geen kleren en geen schoenen hebben', vertelt aalmoezenier Janssen. De bestemming voor het geld is gevonden. De betreffende schoolleidingen wordt gevraagd een lijst op te stellen van behoeftes. Daaruit blijkt dat het bedrag van zesduizend gulden lang niet toereikend is om echt te kunnen helpen. 'We zijn toen zelf maar begonnen met het werven van fondsen en actie voeren om aan meer spullen te kunnen komen, vertelt de 'aai'. Terwijl hij vertelt is het enthousiasme zichtbaar in zijn ogen. 'Zalig', zegt hij. 'Dat geregeld vond ik heerlijk. Ik ben echt een regelneef.'

Actie in Assen

De aalmoezenier heeft destijds zijn secretariaat in Nederland gevraagd om uit te kijken naar kinderklere en schoenen. 'Deze mensen hebben geweldig veel

Mark Schoonderwaldt

Aalmoezenier Jo Janssen en dominee Arjan Velema:... 'enthousiast'

actie gevoerd, het GeVo centrum (Geestelijke Verzorging-red) in de J.W.F. Kazerne te Assen heeft de hele zaak gecoördineerd en ook een actie gestart in Sneek', vertelt hij.

De vrouw van dominee Kingma, zelf werkzaam in Assen, zit in het onderwijs. Het project is wel iets voor de scholen daar, denkt ze.

In totaal doen een tiental christelijke basisscholen mee. Vanaf dat moment raakt alles in een stroomversnelling. Via de parochies van de aal in Bijl en Assen. 'Dat plaatsje beun ik erbij', worden pennen en dergelijke ingezameld, maar ook kleren. Van een bedrijf in Reuver kent Janssen de directeur. Via relaties

blijkt dat ze daar, zoals veel bedrijven, een sociaal fonds hebben om aan goede doelen te besteden. 'Ik heb ze geschreven, en al snel kwamen ze met een positieve reactie', zegt hij. Uiteindelijk maakt het bedrijf vijfduizend pond uit het fonds over voor het project. De vader van een van de soldaten van het transportbataljon is lid van de Rotary in Epe. Hij kaart het project aan. De leden blijken bereid om iets van hun 'schamele' salarissen in te leveren en weer komt het project iets vooruit. Ook binnen het eigen bataljon voeren de 'doom en de aal' actie. Bij de Alfa-, de Bravo- en bij de stafcompagnie wordt geld ingezameld. 'Het is belangrijk dat onze mensen bij de zaak betrokken blijven,' vindt Janssen.

Servo-Kroatisch

Naast de ingezamelde kleren en leermiddelen weten de GV-ers zo'n 15 duizend gulden bij elkaar te brengen. Hierna moet nog worden uitgezocht wat er moet worden aangeschaft. De scholen in Bosnië zitten met een dubbel probleem. Niet alleen zijn ze door de oorlog verstoken van leermiddelen en boeken, ze zijn ook nog bezig met de omschakeling van een communistisch regi-

me (dat nog van Tito dateert) naar een meer westers systeem. 'Ze moeten nog proberen om naar een eigen invulling van het onderwijs te komen', aldus de aal. Jo Janssen en Arjan Velema hebben zich daarom met name geconcentreerd op boeken om Engels te leren. Daarvoor is een grote hap van het budget gebruikt. Ook zijn voor de eerste twee leerjaren boeken aangeschaft waaruit de kinderen Servo-Kroatisch kunnen leren. Dat is geregeld via een uitgeverij in Zagreb. Die heeft een filiaal in Split waar kapitein Janssen (geen familie van de aal-red) op verzoek heeft uitgezocht wat bruikbaar is. 'Tegelijkertijd hebben we in Nederland een bestelling geplaatst bij onder andere het rijksinkoopbureau. Dertien duizend schriften bijvoorbeeld.' De aalmoezenier pauzeert even om zijn woorden te laten inwerken. 'Ja, het gaat hier om duizenden kinderen, niet zomaar een paar honderd! In een plaatsje als Busovaca praten we al snel over twaalfhonderd en in Vitez over vier tot vijfduizend kinderen die naar de basisschool gaan,' benadrukt hij.

Onpartijdig

Een belangrijke overweging om juist een actie voor scholen te starten is om de neutraliteit van de Nederlanders te bewaren. Een voordeel hierbij is dat de

scholen nog steeds staatsscholen zijn. Er valt geen keuze te maken. Je gaat gewoon naar de school die er is. Er zijn geen speciale scholen op grond van geloof, afkomst of levensbeschouwing. Daardoor zitten kinderen van alle nationaliteiten door elkaar. Juist ook om redenen van onpartijdigheid is ervoor gekozen om Engelse en Servo-Kroatische leerboeken aan te bieden.

'Als je geschiedenisboeken aanbiedt of studiemateriaal voor meer beschouwende vakken, ligt dat al heel anders', legt de aal uit. Ook kleren en andere leermiddelen zoals krijt en lineaaltes zijn niet politiek gevoelig. Dat er veel kinderen van verschillende komaf op dezelfde school zitten, heeft ook te maken met het feit dat drie scholen in Vitez het maar met één gebouw moeten stellen.

Twee van de drie scholen zijn door Kroatische militairen betrokken. Daardoor volgen drieduizend kinderen onderwijs in drie shifts per dag. Van deze leerlingen zijn er zo'n 250 afkomstig van vluchtelingen. Er zijn echter nog meer vluchtelingenkinderen in de buurt die niet naar school kunnen komen en waar kleren voor ingezameld zijn. Ook zijn op grote schaal schoentjes en T-shirtjes ingekocht. De verdeling van de goederen gaat via de leerkrachten van de scholen.

De directeurs hebben de garantie gegeven dat ze daar komen waar ze nodig zijn. Zij kennen de families.

Uitreiking

De eerste symbolische uitreiking van de ingezamelde en aangekochte spullen vindt op vrijdag 5 maart plaats op het terrein van de Bravocompagnie te Vitez.

Een aantal mensen van de lokale bevolking is uitgenodigd. Naast een van de directeurs van de school en een leerling van iedere klas is een delegatie van hoogwaardigheidsbekleders meegenomen. Ook hier blijkt weer dat de hulp voor alle nationaliteiten bestemd is. Zowel de moslims als de Kroaten zijn vertegenwoordigd. Ook het plaatselijke televisiestation is uitgenodigd zodat meer mensen kunnen zien dat de reden van de aanwezigheid van de Nederlanders vooral hulp is. In dit geval is dat duidelijk. De hulp komt de bevolking direct ten goede, en dat spreekt natuurlijk meer aan dan hulptransporten naar andere delen van Bosnië. In Busovaca wordt later in die maand ook een dergelijke uitreiking gedaan op het terrein van de Alfacompagnie. Minister Ter Beek die op dat moment het transportbataljon bezoekt, woont de gebeurtenis bij. De scholen hebben ondertussen ook niet stilgezeten. Aan het ba-

De dominee en de aalmoezenier flankeren de Bosnische jeugd

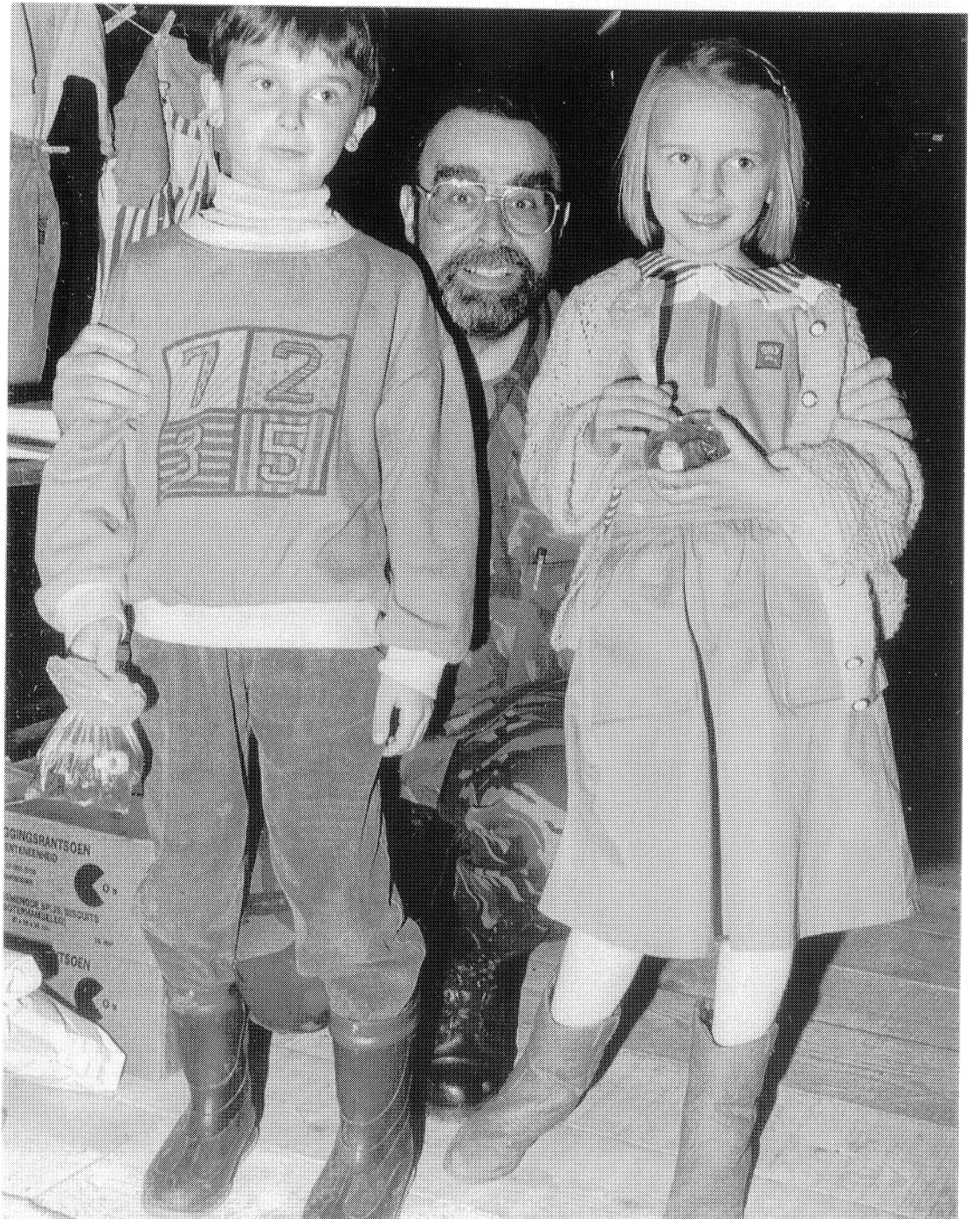

Aanbieding van het wandkleed en de tekeningen aan het bataljon

taljon worden tekeningen en een wandkleed aangeboden die door de kinderen zijn gemaakt.

Unicef

Op de vraag of de actie nu voorbij is, mengt de dominee zich in het gesprek. 'Nee, het is heel belangrijk dat het niet ophoudt,' zegt hij. Velema spreekt de hoop uit dat ook met de nieuwe mensen, dus de nieuwe GV-ers en de 'versen' in het bataljon, de actie door zal gaan. 'Kijk, duizend gulden heb je hier zo opgehaald, dat is echt niets voor de mannen hier', legt hij uit. 'En als je ziet wat je daar voor kunt kopen aan leermiddelen bij het rijksinkoopbureau, dan is duizend gulden echt een hoop', vult de aalmoezenier aan. Het GeVo-centrum wil ook graag doorgaan. Beide heren zouden ook graag zien dat het project op grotere schaal navolging zou vinden. 'Naar aanleiding van een vergadering in Kiseljak hebben we contact gehad met UNICEF in Zagreb. Die vonden het heel boeiend', vertelt Jo Janssen. 'In de warehouses zouden dan naast de gewone hulpgoederen ook pennen en schriften en dergelijke kunnen liggen. Scholen kunnen dan een verzoek indienen als ze iets nodig hebben.' De beide heren knikken enthousiast. 'Dat zou de actie dan gelijk officieel maken. Ook het Sitcen wil graag een vlag zien waaronder wij varen. Dat zou dan prima UNICEF kunnen zijn.'

De 'aal' tussen twee jeugdige vluchtelingetjes die zojuist een zakje snoep hebben gekregen

Nederlandse kampen zijn enclaves van rust in Bosnië

door
MICHEL
THOMASSEN

BUSOVACA — De jongens van de Bravo-compagnie zitten op de wal voor hun kamp en kijken naar de weg die door het dal tussen Vitez en Busovaca in midden-Bosnië kronkelt. De zon brandt. Er kraakt een schot. Sluipschutter. De rijder van een Kroatische vrachtwagentje slaat met zijn hoofd op het dashboard. De militairen schudden hun hoofd. „Die is er geweest”, zegt iemand. „Gisteren had-ie een fietser te pakken”, zegt een ander. „Zullen we volleyballen?”

In Busovaca bij de Staf — het hoofdkwartier van het Nederlands-Belgische Transportbataljon dat dwars door grillige fronten voedsel en hulpgoederen voor de UNHCR vervoert — zitten ledere avond een paar soldaten met camera's naast hun tent. Door een kier in de flappen schijnt vaag rood licht. Oorlogsverlichting. De jongens houden de noordelijke bergkam in de gaten. Het gerucht gaat dat moslims, aan de andere kant van bergen, een offensief op Busovaca voorbereiden. De moslims zijn sterk in dit gebied. De Bosnische Kroaten staan zwak, maar hebben vitale punten onder controle, zoals het PTT-kantoor, de elektriciteitscentrale en de drinkwaterinstallatie. „Ik wil een foto van de eerste inslag”, zegt een soldaat van het Verbindingscentrum.

Gruwelijke beelden

De sfeer is surrealistisch. De Nederlandse kampen zijn enclaves van rust in het hart van de oorlog. Op de planken onder de televisie staan cassettes met eigen opnamen van de slag om Vitez en het gehucht Santici. De beelden zijn gruwelijk. Af en toe wordt het geluid weggedraaid om te controleren of een explosie op de band staat, of de werkelijkheid van het moment is.

Bij de Staf in Busovaca hoor je soms een mortierinslag in de verte en echoën salvo's mitrailleurvuur door de dalen. Bij de Bravo aan de rand van Vitez, tien kilometer naar het westen, gaat het schieten dag en nacht door. Iedere keer kan een doemmoet je niet te veel aan denken”, zegt adjudant Tom Meier (48) uit Barneveld. „Als je je realiseert dat op een paar honderd meter van je vandaan mensen worden vermoord en gemarteld; dat anderen alles kwijtraken wat ze hebben en dat hun huizen in brand worden gestoken, kun je niet werken. Je moet afstand nemen. Op ons wordt niet geschoten.”

Dat is niet helemaal waar. Woensdagavond zoek ik de bescherming van twee voorbijkomende Nederlandse VN-wagens, om in de schemering van Vitez naar Busovaca te rijden. Overal langs de weg vinden schermutsingen plaats. Als ik vraag of ik achter hen mag aanrijden, knallen vlakbij twee schoten; een handgranaat explodeert vijftig meter bij ons vandaan. „Dat is een waarschuwing, we moeten weg”, roept kapitein Nico van der Zee (29) uit Zwolle.

We rijden langs brandende huizen van moslims. Kogels suizen over de weg. De etnische zuivering gaat door. Een handvol doden en een paar huizen per dag. Incidenten maar, gemeten over een week, een massaslachting waarbij dorpen zijn weggevaagd. „Een gluipe-

ge oorlog”, zegt de kapitein. „Het is pure criminaliteit. Het heeft niets met militaire acties te maken.”

In een vallei buiten Busovaca heeft het Bosnisch Kroatische leger, de HVO, haar regionale hoofdkwartier ingericht. Een comfortabel buitenhuis, halverwege een beboste heuvel, pal naast een waterloop, met uitzicht over wilde stroomversnellingen. Een spreekwiel. Op het terras staan lange tafels gedekt.

Zwaar bewapend

Tussen de bomen tientallen zwaar bewapende soldaten. De commandant van de HVO is er. De commissaris van politie loopt rond, behangen met een grote revolver, patroombanden, twee jagersmessen en een handgranaat. De burgemeesters van Busovaca, Vitez en Travnik zijn er, en Dario Kordic, vice-president van de eenzijdig uitgeroepen Kroatische republiek Herceg-Bosna. Er wordt een feestje gegeven voor luitenant-kolonel Paul Schipper (46) uit Nunspeet, de commandant van het transportbataljon — en de commandant van BritBat, de Britse eenheid die met indrukwekkend materieel de transporten beschermt.

De burgemeesters willen hun dankbaarheid betuigen aan de Nederlanders, die tientallen tonnen zaaigoed voor hen aanvoerden. Kordic zegt iets tegen Schipper en lacht. Een tolk vertaalt: „We vernielen onze huizen, dat is verdrietig, maar we komen zo ook dicht bij de natuur.” De overste kijkt fronsend op „Joke” „grapie”. Cynisme is hier niemand vreemd, ook leden van de VN-vredesmacht niet, maar het valt niet mee de zwarte humor van een ander te waarderen.

De Britten liggen minder goed bij de bevolking. Ze gaan er prat op een beroepsleger te zijn en accepteren niets van de HVO, de Armija BiH — de strijdkrachten van de moslims — of Servische troepen. Ze beantwoorden ieder schot dat op hun gepantserde gevechtswagens wordt gelost. „De Britten”, zegt Schipper, „interpreten het VN-mandaat wel erg vrij. Ze beschermen niet alleen de humanitaire konvooien, maar domineren het gebied dag en nacht met agressieve patrouilles en gaan het strijdgewoel in. Daarmee frustreren ze vooral de HVO. Met hun gepantserde materiaal trekken ze ook vuur, maar aan de andere kant vallen wij door hun optreden op als neutraal en ongevaarlijk.”

Het voordeel daarvan is enorm. De HVO en de Armija BiH houden dagelijks gesprekken over een staakt-het-vuren bij het Nederlandse bataljon. Het is de enige plaats waar de lokale leiders hun wapens af dur-

'Een gluisperige oorlog, het is pure criminaliteit'

• Een Bosnisch-Servische soldaat helpt een gewonde kamerad na een mortieraanval van moslims bij Brcko in het noorden van Bosnië. FOTO REUTER

ven leggen. De gesprekken zijn niet erg succesvol, maar er gloort hoop. De bevolking klopt ook bij de Nederlanders om hulp aan. Zo kon de Kroatische burgemeester van Busovaca in het vijandelijke Zenica zaaigoed krijgen. Hij benaderde het transportbataljon. „Als de mensen nu kunnen zaaien, hoeven we over een paar maanden niet onze hand bij de UNHCR op te houden om voedsel”, zei hij en de Nederlandse staf wilde niet om die logica heen, ook al valt dergelijke hulp formeel buiten de regels.

Wacht

Vluchtelingen kloppen evenmin tevergeefs om hulp

aan. Bij de wacht van het Staf-kamp melden zich dagelijks burgers die zich bedreigd voelen en weg willen. „Als de Britten hun mandaat oprekken, mag ik dat ook”, vindt Schipper. „Ik moet niet wachten tot die mensen door de bergen lopen. Willen ze weg en hebben ze een bestemming, dan is het voor ons een transportprobleem en geen etnische zaak. Van de UNHCR mag het niet, want die wil niet worden beschuldigd van hulp bij zuiveringen. Wat moet ik dan? Weigeren? Terwijl we weten dat ze morgen worden gedood of verkracht om dan te

bellen met de mededeling: Zeg, ze worden doodgeschoten, ik kan zeker wel hulp bieden? Dat weiger ik. Daar werk in niet aan mee. Ik ben uitgezonden om humanitair werk te doen en dat houdt niet op bij voedseltransporten. Je moet in deze krankzinnige situatie mensen wel als mensen blijven behandelen.”

De Nederlanders brengen ook gewonde en ernstig zieke burgers van Busovaca naar het ziekenhuis in Zenica. Bosnische Kroaten en moslims. Dwars door een frontlijn, na een telefoontje aan de regionale comman-

danten van de HVO en de Armija BiH, dat ze eraan komen. Bescherming van gepantserde Britse Warriors met een kanon er op, willen de artsen en chauffeurs van het transportbataljon daar niet bij. „Ik rij in mijn witte personenwagen voorop”, zegt Schipper. „Daar moet je geen commandant bij hebben die uit zijn Warrior hangt en bij wegversperringen door het vizier van zijn wapen tuurt en doorgang eist. Ik roep *dobro dan* en kijk daar vriendelijk bij. Het klikt raar, maar ze houden overal op met schieten als wij voorbij komen.”

Brood

De Nederlanders kunnen bij de bevolking geen kwaad

doen. De bakker van Busovaca, een moslim, wordt door de Kroaten met rust gelaten omdat hij voor de Nederlanders werkt en meel krijgt waarmee hij brood voor het dorp kan bakken. Alleen al om hem niet in gevaar te brengen, zorgt het transportbataljon voor voldoende meel, want géén brood kon zijn dood wel eens zijn. De Britten worden argwanend bekeken. Hun wapentuig boezemt ontzag in, maar kost hen de sympathie van de Bosniërs. „Ze krijgen geld en goud van de moslims voor het smokkelen van wapens”, zeggen de Kroaten en moslims beweren dat ze dat voor de HVO doen.

„Al dat zware wapentuig boezemt de mensen angst in”, zegt adjudant Toon Hermens (45) uit Eindhoven. „Ik ben blij dat wij dat niet hebben. We provoceren niet en als er wat gebeurt zijn we hopelijk als eersten weg. Zonder moeilijkheden, want de velen die de Kroaten in de grond staan te douwen zijn door ons hierheen gebracht, net als de pootaardappelen van de moslims.”

Eenvoudig is dat niet. Vóór de hulpgoederen in midden-Bosnië verspreid kunnen worden, moeten ze uit Split en Metkovic naar Busovaca worden gehaald. Sinds het uitbreken van de gevechten bij Mostar en het opblazen van de brug in de weg naar het noorden, is er maar één route. Daarvan voert 65 km. langs een smal bergpad dat bij regen een modderige glijbaan is en bij droog weer zo steil dat je nauwelijks een hand voor ogen ziet. Daar met tienten-ners te rijden is niet eenvoudig; de Camel Trophy is vergeleken met deze rit een padvindersuitje.

Nachtmerries

Majoor Arie van Loon (48) uit Lunteren verkende deze week een kortere route en liet leverde hem behalve de bijnaam *Arie Safari* de nodige nachtmerries op. Hij reed bijna op anti-tankmijnen, stak bruggetjes met valstrikmijnen over en ontdekte dat het moslim-stadje Jablanica door de HVO van de buitenwereld is afgesloten. Om de haverklap werd hij in de ogenschijnlijk uitgestorven bergen door de HVO en de Armija BiH aangehouden. Na een tocht van 20 uur kwam hij terug. „Militair gezien was het avontuur van geen waarde”, zegt hij, „de route is onbruikbaar, maar als toerist heb ik unieke plekjes gezien.”

Fas als ze thuis komen beseften de Nederlandse militairen dat de oorlog hen niet zo koud laat als ze denken. Sergeant-majoor Dick Berma (37) uit Weeze bracht in april twee weken thuis door. Van het schieten naar de ouderavond op school. „Dan lijkt het leven in Nederland nogal kinderachtig en egoïstisch”, zegt hij, „maar het ergste vind ik dat de mensen niet bij deze oorlog betrokken zijn. Het interesseert ze niet wat hier gebeurt. Met een *erg hè* is het gesprek wel voorbij. Dat heeft me teleurgesteld.”

Zie ook pagina 9

Un enfer routier pour l'aide alimentaire en Bosnie

Moving Star III : sur la piste des Indiens

Dans le cadre de l'aide humanitaire à la population de Bosnie-Herzégovine, le Haut Commissariat aux Réfugiés des Nations Unies (UNHCR) fonctionne notamment grâce à un bataillon de transport belgo-néerlandais dont le quartier général est installé à Vitez, à cinquante kilomètres au Nord-Ouest de Sarajevo. La compagnie de transport belge opère sous le nom de code de "Moving Star".

Texte : Jan Reyniers
Photos : Chantal Theys
Traduction : Vincent Dierickx

Le bataillon de transport belgo-néerlandais de Vitez est dirigé par le "overste" (lieutenant colonel) Schipper.

Les Volvo de 10-tonnes se fauillent prudemment à travers un check-point miné dans le voisinage de Vitez.

Nous l'avons rencontré à son bureau de Bosovaca, un village de l'entité de Vitez.

Le bataillon est constitué de trois compagnies de transport et une compagnie Etat-major et Services. Quatre Belges sont à l'état-major: le commandant en second, un officier, un sous-officier et un Caporal-chef.

Les compagnies A et B sont exclusivement néerlandaises. Les chauffeurs sont des miliciens qui, volontairement, ont préféré une mission humanitaire dans la houle de la Bosnie à un service routinier au pays. La possibilité d'écourter son service de deux mois était peut-être aussi un facteur déterminant dans ce choix.

La capacité totale de transport du bataillon est de plus ou moins huit cents tonnes, dont deux cent quarante sont prises en charge par les Belges. (Vu le mauvais état de certaines remorques belges, il est impossible de les utiliser; la capacité a donc baissé de 440 à 240 tonnes.)

La compagnie C est exclusivement belge et est constituée de cent militaires, qui sont sur place depuis le 18 août. Tout comme leurs

prédécesseurs de Moving Star I et II, ils resteront quatre mois en ex-Yougoslavie. Les chauffeurs viennent principalement de la région d'Ypres (98 Bn Log), Peutie (72ème Bataillon de Transport) et Heverlee (Centre Logistique de la Force terrestre). Ils partagent leur campement à Santici (Vitez) avec la compagnie B néerlandaise. La collaboration et l'entente sont excellentes. Le bataillon belgo-néerlandais est le seul bataillon composé internationalement qui soit actif en Bosnie-Herzégovine. Le détachement belge est composé aussi bien de néerlandophones que de francophones.

Du 4 x 4 en Bosnie

Une mission standard pour une colonne de quelque huit poids lourds démarre chaque matin de Vitez pour la ville croate de Metkovic (près de la côte), où se trouve le dépôt principal de l'aide alimentaire de UNHCR pour la Bosnie-Herzégovine. A l'aller, on parcourt 250 kilomètres sur les routes poussiéreuses et particulièrement hostiles - à cause du front entre Croates et Musulmans, qui se déplace constamment - dans un environnement dégradé.

A Vitez, un raid des milices croates dans les habitations musulmanes vient juste de prendre fin. Des dizaines de maisons brûlent. Dans le voisinage, un feu nourri résonne encore.... une mission d'aide pleine de dangers.

Au centre local de distribution de Zenica, les enfants musulmans essaient de persuader nos chauffeurs de leur jeter des paquets de biscuits militaires.

La route empruntée est provisoirement la seule voie praticable. Ceci veut dire que, durant soixante kilomètres, on a emprunté les fameuses "pistes des Indiens". Les poids lourds mènent un train d'enfer sur le terrain particulièrement accidenté des montagnes bosniaques. Malgré l'excellent travail du génie britannique, qui s'est attelé à l'amélioration de la piste, ce voyage reste une épreuve critique... particulièrement pour le dos et l'arrière-train.

Sur la route, le convoi passe une série de check-points. Dans la ville fantôme de Gorni Vakuf, surtout, de violents combats ont encore lieu. Dépassant toutes les espérances, le convoi atteint Metkovic en début de soirée.

Les poids lourds sont chargés d'aide alimentaire et de semences de blé d'hiver. Les chauffeurs passent la nuit dans l'école du village.

Le jour suivant, le trajet Metkovic-Vitez-Zenica est effectué sur la même route qu'à l'aller. A Zenica se trouve le centre de distribution local de l'UNHCR. Ici, l'aide alimentaire est transbordée dans des camions plus petits qui effectuent les livraisons dans les villages des environs.

Les compagnies de transport militaires sont depuis début août les seules qui effectuent encore des transports humanitaires en Bosnie. Les chauffeurs civils - a cause du risque élevé - se désistent (provisoirement).

Nos chauffeurs travaillent donc quelque quatorze heures par jour, et ce sept jours sur sept... La fatigue grandit mais, grâce à une grande motivation, ne se ressent pas (encore) trop. La plupart des chauffeurs sont pères de famille; ils

sont d'autant plus sensibles à la misère des enfants qu'ils rencontrent.

Trop tard pour éteindre

Quand nous passons, le 8 septembre vers 17 heures, à Vitez, un raid de milices croates se termine. Des dizaines de maisons sont en feu. Des centaines de Musulmans poussent, dans la tristesse, des charrettes peu chargées. Au moment de notre passage, on tire encore des coups de feu.

Cet "incident" illustre les récents développements de la stratégie de la purification ethnique. On a affaire maintenant à des "bandes" d'une centaine de membres de milice qui pénètrent les villages. Ils sélectionnent les maisons des "autres" et donnent dix minutes à leurs habitants pour emporter leurs effets personnels, après quoi ils mettent le feu aux habitations. Ces nouveaux réfugiés ont vite compris qu'ils ne devront ou ne pourront plus jamais revenir.

Pour les chauffeurs, il ne s'agit là que d'une confrontation de plus avec la tournure surprenante que le conflit peut prendre. Ce qu'ils avaient

quitté hier encore dans un état normal n'est plus aujourd'hui qu'une cité en feu.

Après une nuit passée à la base de Santici, à 4 kilomètres du centre incendié de Vitez, la colonne prend la direction de Zenica où la farine, l'huile et le blé d'hiver seront transbordés dans d'autres camions plus petits qui seront chargés des petits transports pour les nécessiteux.

La mission touche ainsi à sa fin et les camions peuvent rentrer à leur campement. Le lendemain, ils prendront à nouveau la direction de Metkovic...

Difficultés

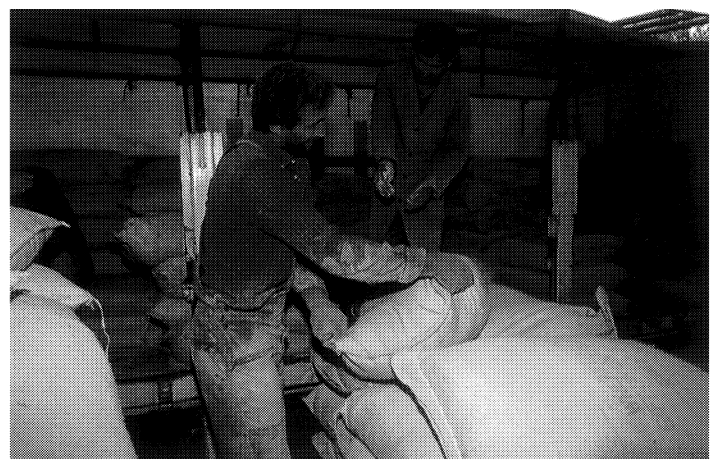
La sécurité des chauffeurs est le souci principal des chefs, à tous les échelons. Dans la zone de transport belgo-néerlandaise, la sécurité est assurée par les Britanniques.

L'entretien des camions cause de nombreux problèmes. Les routes vers la côte et vers le Sud passent par ces "pistes d'Indiens" parsemés de cratères... sur lesquels le matériel se détériore très vite. Les remorques des Volvo belges ne sont déjà plus utilisées à cause des nombreuses fissures de leurs châssis.

Les changements de chauffeurs (tous les quatre mois) ont aussi eu leur influence sur les missions. Durant quelques jours, les transports n'ont pu se poursuivre. De plus, les nouveaux chauffeurs doivent avoir quelques missions derrière eux avant de pouvoir faire vrombir les moteurs comme de vrais transporteurs bosniaques sur ces routes escarpées.

Le bilan provisoire est néanmoins positif. Au 4 septembre, les trois compagnies de transport du 1er Bataillon de Transport belgo-néerlandais avaient déjà transporté plus de 40.000 tonnes de vivres. □

De la farine pour les enclaves musulmanes assiégées.

LLC in Joegoslavië

Bij hetzelfde bataljon werkend en elkaar nog nooit gezien. De opdracht van de Bcie was een tweedaagse rit naar Lukavac (Bosnië-Herzegovina). Onder andere door een opstopping wordt de reisduur echter verdubbeld. Hetgeen wél de prettige bijkomstigheid kreeg dat de NLcie na vier-en-een-halve maand hun Belgische collega's ontmoetten. Samen vormen ze het 1(NL/BE)VN Tbat. In Lukavac hebben ze een gezamenlijke missie.

'Een rit om nooit te vergeten'

Na vier-en-een-halve maand bij elkaar

Om kwart over acht 's morgens vertrekt de Bravo-compagnie van het 1 (NL/BE)VN Transportbataljon met een peloton viertonners uit Busovaca. Het doel: bevoorrading van de bevolking van het plaatsje Lukovac, ten westen van Tuzla. Naast de B-cie van tlt Erick Backus volgt het peloton tientonners van tlt Frank Janssen.

De twee compagnieën zijn op hun hoede want de dag ervoor sloegen de granaten meermaals in langs de route. Gehelmd rijden de chauffeurs over een bochtig en zanderig parcours op weg naar Breza. Onderweg heeft het peloton een klein oponthoud omdat er gewacht moet worden op een Canadese

'Cougar' escorte; een gepantserd voertuig met een 76 mm kanon. Maar het blijft gelukkig rustig zodat de viertonners na Breza alleen verder kunnen over de smalle en verraderlijke wegen. Zeker met het oog op de meteorologische omstandigheden wordt het vanaf nu aanpoten want 's zomers sneeuwt het hier stof, nu sneeuwt het gewoon.

De eerste tegenslag ondervindt het peloton als een soldaat denkt buiten de sneeuwsporen te kunnen rijden. De viertonner slipt weg en loopt naast het pad vast. Na veel duw- en trekwerk en rookwolken van doorslippende banden komt de

wagen weer op de gladde weg.

Paul de Leeuw

Door de tunnels van Milankovici gekomen begint de 'Backus-Hill', een weg die niet voor niets zo heet. Want in de modder staat een rij burger(vracht)auto's vast. De weg is dus geblokkeerd. Conclusie: wachten.....

De uren verstrijken en het begint donker te worden. De brandertjes komen te voorschijn en de 'Struikblikken' worden losgetrokken. Het wachten is op een Britse takelwagen om de blokkade op te heffen. Lokale boeren hebben aangeboden de burgervoertuigen uit de prut te trekken maar ze vragen twintig mark per losgemaakte vrachtauto. De Britse takelwagen doet het echter gratis maar die komt alleen iets later. Er wordt besloten om een kampje op te zetten en in de Backus Hill te overnachten. 'Vlieg met me mee naar de regenboog' wordt er gezongen, vergezeld door een knapperend kampvuurtje. De mazzelaars (chauffeurs) slapen 's nachts in de cabines, de rest...tsja, even door de beroemde zure appel bijten. Ook een nieuwsploug van RTL4 zoekt een oplossing en vindt die bovenop de meelbalen. Welterusten.

Na zeventien uur wachten kan de rit worden voortgezet. De takelwagen

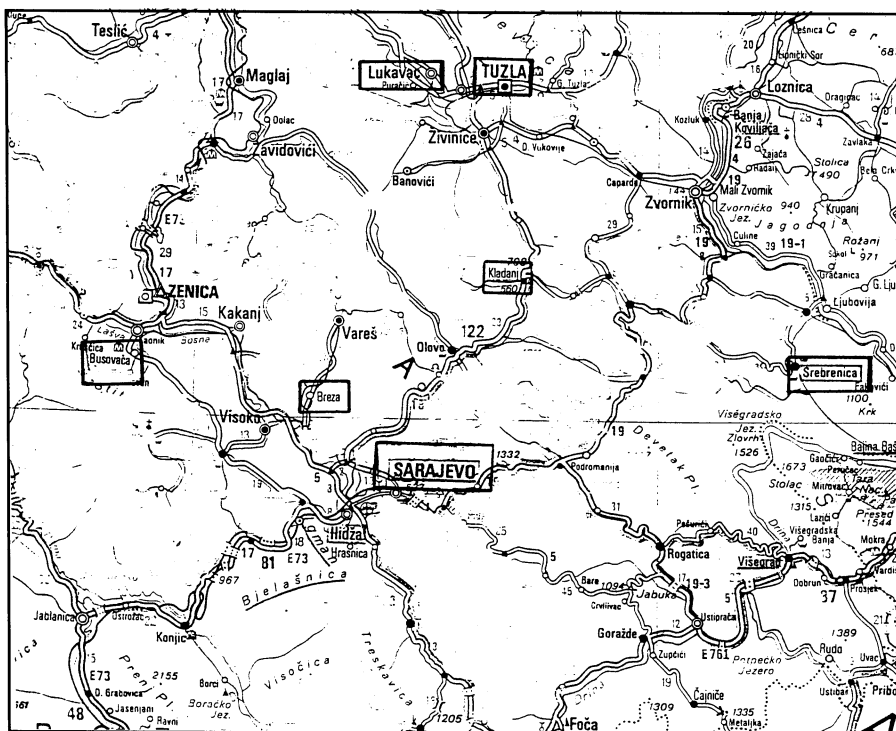

Slechte en gladde wegen spelen de transporten nogal eens parten.

heeft de hele nacht doorgewerkt. Onder Britse Escorte bereikt men zonder al te veel problemen Lukavac. De vrachtauto's worden gelost en de klus lijkt geklaard, maar niets is minder waar want via de satelliet komt het bericht dat de voertuigen moeten wachten op het Belgische gedeelte van de compagnie dat 's avonds 'het warehouse' zal bereiken. Na vier-en-een-halve maand bij elkaar om ervaringen uit te wisselen. De Belgen hebben maar liefst negen dagen gebivakkeerd bij Zvornik om hun lading in Srebrenica (bij de Servische grens) te mogen lossen. 'Wat we daar tegenkwamen was verschrikkelijk', aldus de Belgische sm Van der Jonkheyd. 'We werden als helden ontvangen want er was sinds maanden geen konvooi in Srebrenica geweest. Er leven ook zoveel mensen gewoon op de koude straat. Het ergste waren de gewonden.'

Schoonmaakbeurt

'Onze ziekenauto is moderner dan de operatiekamer van het ziekenhuis. Het is één grote wanorde en er hangt echt een lijkengeur', vult kpl Vandebussche aan. 'Iedereen wilde met ons mee, de mensen hingen zelfs aan de auto's om mee te mogen. Dan moet je hard zijn.' De Belgische compagnie vervoerde 683 vluchtelingen waaronder 68 gewonden uit de lang belegerde stad. Na een goede nachtrust volgt er een

stevig Engels ontbijt (ei met spek), hetgeen voldoende ondergrond moest bieden voor een grondige schoonmaak van het NL/BE kamp. De vrachtauto's worden gezuiverd van faecaliën, bacteriën en ander afval. De brandslang erop en klaar is Kees. Na afloop is er zelfs nog tijd voor een partij voetbal. Een Belgisch-Nederlandse formatie neemt het op tegen de Bosnische bevolking. Wie heeft er niet van gedroomd om zijn land te vertegenwoordigen in een voetbalwedstrijd?

Vijf tientonnens van tlnt Frank Janssen krijgen zondag nog een extra klusje. Vanuit het Warehouse Lukavac voorzien zij een opvangcentrum voor mensen uit Srebrenica van matrassen, dekens en meel. De actie verloopt soepel hoewel de jongens weer met moeilijke en soms onvergetelijke momenten worden geconfronteerd. Eén ding is zeker: De witte Volvo vrachtwagens van de Verenigde Naties worden altijd met smart opgewacht door de lokale bevolking.

Lkol P. Schipper nieuwe C-105 Tbat en 1 (NL/BE)VN Tbat

Een uitdaging, maar ook een hele eer

Een redelijk imposante snor siert zijn toch al forse figuur en geeft hem een tevreden uiterlijk. Lkol Schipper lijkt een beetje trots op zijn nieuwe functie en bevestigt dat ook verderop in het gesprek. Overste P. Schipper is de nieuwe commandant van 105 Transportbataljon en tevens de nieuwe commandant van 1 (NL/BE) VN Tbat in Joegoslavië.

Op 30 april vindt de commando-overdracht plaats in Busovaca. Met dit commando, het half jaar in het verscheurde gebied even buiten beschouwing latend, gaat voor hem min of meer een wens in vervulling. 'Ik word ooit nog wel eens commandant van 105 Tbat', had hij eens geroepen. Nu is hij blij aangewezen te zijn en grijpt hij de kans met twee handen aan, 'We hebben een klus te doen', klinkt het uit zijn mond.

Met die klus 'ik bedoel dat duidelijk niet negatief' doelt Schipper in de eerste plaats op de uitzending naar Joegoslavië. 'Ik krijg een bataljon dat is samengeraapt uit alle onderdelen van de KL. Ik kende slechts drie mensen en dat gold voor vrijwel iedereen. Dan moet je gaan bouwen tot er een team staat dat leiding geeft aan een bataljon. Dat is op zich al een hele uitdaging en ik vind dat een positieve.

Als ik terugkom mag ik 105 Tbat gaan omvormen tot het Bevo/Tbat en ook dát is een hele uitdaging, maar óók een eer.

105 Tbat heeft nu een moeilijke tijd. De staf is vrijwel onthoofd, leeggeplukt. Maar het werk gaat door. 105 heeft een goede naam opgebouwd. Kijk naar het verleden met een operatie als 'Granby' ten behoeve van de Golfoorlog en nu naar Joegoslavië. Dat is goed voor het bataljon. De reorganisatie van ILK zorgt voor vermindering van de druk. Er zijn weinig grote oefeningen en ook met schietseries is het rustiger. Daardoor kan het achtergebleven deel van het bataljon voldoen aan de vraag.

Indonesië

Krijgt u een gelouterde staf terug? vragen wij hem ruim een half jaar vooruitblikkend. 'Laten we zeggen, dat het personeel een andere kijk op de zaak zal hebben. Dit zal zijn weerslag vinden binnen de opleiding in het bataljon. Ze kijken nu heel anders tegen het operationele optreden. De laatste keer dat we zo iets hadden

was in Indonesië. Ik hoop ook dat het een verandering in de opleiding in bredere zin teweeg brengt. De hele operatie straalt verder dan alleen de AAT. Ook de andere wapens en dienstvakken krijgen er iets van mee. We zullen weer een administrateur zien die werkt met een gasmasker op.

Dit alles is een positieve ontwikkeling naar de vorming van het beroepsleger, al zullen we het nu nog buiten de nationale deur moeten leren?

Bang weg te vallen in 'de rust van Nunspeet' na de bruisende periode in Joegoslavië is overste Schipper niet. 'Dat gevoel krijgt iedereen

natuurlijk even, dat vraagt ook even gewenning. Maar de ombouwjob vraagt veel nieuwe energie. Misschien kunnen we daar wel meer ontspannen aan werken maar ik kan me daar nu nog weinig voorstelling van maken. Het is weer een nieuwe taak en daar begin je aan. Maar je komt wel in een staf die ook in Joegoslavië is geweest, je spreekt dezelfde taal want je hebt dezelfde ervaringen. Dan ben je heel snel gewend.

Dan schudt overste Schipper ietwat meewarig het hoofd en zegt: 'Ik heb nu een half jaar geen grip op 105. Een commando over twee eenheden met een geografische scheiding van zo'n 1500 kilometer werkt niet echt goed.

Frustrerend

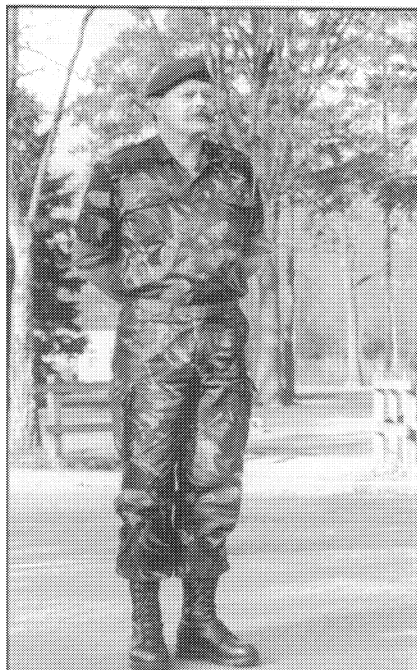
De taak in Joegoslavië omschrijft Schipper als heel moeilijk.

'De uitvoering van het werk aldaar wordt gefrustreerd door de beperkingen als VN-eenheid. Ik doel daarmee op het afstoppen van konvooiën en dergelijke. Het motiveren en leiden van chauffeurs is dan een zware job. Niets is zo frustrerend als eten in je bak hebben wat weer terug moet. Veel communicatie met je personeel is dan belangrijk. Je zult er bij moeten blijven want we zijn een bataljon, een eenheid.

Een ander moeilijk facet in de taak van de nieuwe 'transportbaas' is de geografische scheiding met de Belgische compagnie.

Het is best leuk zo'n combinatie maar de afstand Busovaca-Pancevo geeft problemen met een gecombineerd optreden. Je moet nu proberen het contact zo optimaal mogelijk te houden. Overigens wordt er heel voorzichtig gesproken over het verplaatsen van de Belgen naar Bosnië.

Pratend over Joegoslavië komt ook het CVV in de Harskamp ter sprake. Schipper windt er geen doekjes om hoe hij daarover denkt:

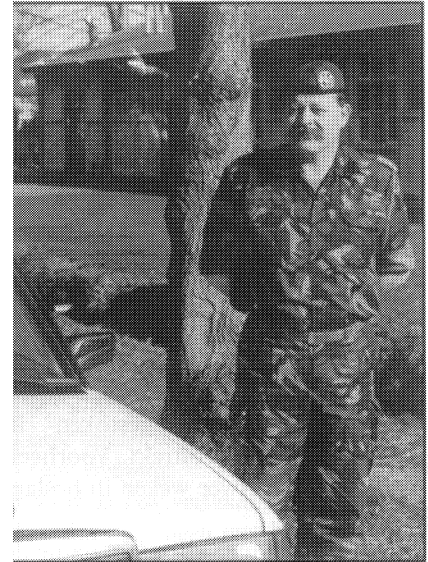
Lkol P(aul) Schipper is geboren in 1947 en begon in 1965 aan een 'gouden tijd'de KMA in Breda. Na zijn studie aldaar volgden functies als pc bij 42 Bevocie en klasse-commandant op het OCAAT in Tilburg. Vanaf oktober 1972 volgde hij een drie jaar durende plaatsing bij de internationale transportcompagnie van Northag. Daarna was hij een jaar cc van 108 Ltctie en volgden enkele functies als verkeers/vervoerofficier tot hij in 1985 bij de Landmachtstaf in Den Haag terecht kwam. In die tijd was overste Schipper onder meer voorzitter van de 'projectteam '(vervanging) wielvoertuigen. In 1989 keerde hij terug naar het legerkorps als Hoofd Sie verkeer/vervoer om nu in 1993 commandant van 105 Tbat en 1 (NL/BE) VN Tbat te worden.

Overste Schipper is gehuwd, heeft twee studerende dochters en knutselt graag in zijn huis in Nunspeet waar hij niet weg wil. Verder speelt hij fagot in de Nunspeetse Harmonie (160 leden) waar hij tevens penningmeester van is en veel organisatorische taken voor zijn rekening neemt.

'Nu is iedereen hier, ik bedoel het personeel van het CVV, goed bedoelend hard aan het werk. Maar er zouden hier meer ex-Joegoslavië-gangers moeten werken. Bijvoorbeeld de hoofd Sie 3 móét recente VN-ervaring hebben, vind ik. Het CVV moet de meest actuele informatie ter beschikking hebben. Dan kun je een uitzending adequaat voorbereiden. Met alle respect voor de huidige instructeurs, maar je komt nu niet echt geloofwaardig over.'

'Overigens, met ingang van april/mei gaan de instructeurs voor een training on the job naar Joegoslavië. Dat zal beslist een verbetering zijn.

In de verplaatsing van het CVV naar Ossendrecht ziet overste Schipper één positief aspect. Daar is de infrastructuur beter. Ik heb nu nergens ruimte om eens even met mijn compagniescommandanten apart te gaan zitten. Ook zijn hier in de Harskamp de lokalen te klein. Het komt voor, dat leerlingen op de grond moeten zitten. Voor het overige heeft de verplaatsing naar Ossendrecht weinig positiefs. Voor het merendeel van de mensen, zeker de beroeps, betekent dit dat de uitzending naar Joegoslavië met twee maanden (weekend-huwelijk) wordt verlengd. Daar is

niet goed over nagedacht.'

De nieuwe commandant van 1 (NL/BE) VN Tbat reisde op zondag 18 april af via Zagreb naar Split. Van daaruit zal hij naar Busovaca reizen waar het hij op 30 april overste De Boer officieel zal aflossen.

Lof extra inzet transporteenheid

Artsen zonder Grenzen werft ex-militairen

„Mochten er onder jullie zijn die na afloop van de militaire dienst in Bosnië nog geen genoeg hebben van dit land en wel eens overwogen hebben om voor Artsen zonder Grenzen te gaan werken, aarzel dan niet ons te schrijven.” Die oproep doet Tom Kaptijn, logistiek medewerker van Artsen zonder Grenzen, in een open brief aan de Nederlandse militairen van 1 VN Transport Bataljon, die momenteel in Bosnië gelegerd zijn. De brief is afgedrukt in Dutch Post, het weekblad voor de Nederlandse UNPROFOR-militairen in het voormalige Joegoslavië.

„Wij hebben behoefte aan mensen die in voormalig Joegoslavië voor onze organisatie willen gaan werken”, schrijft Kaptijn. „Vanwege de gevaren die dit werk met zich meebrengt, hebben personen met ervaring in Bosnië-Herzegovina onze voorkeur. Zo hebben we bijvoorbeeld behoefte aan chauffeurs. Op het moment zijn we bezig met het aanschaffen van vrachtwagens voor gebruik in die regio.”

Met de inzet van haar eigen materiaal, vermoedelijk DAF-vrachtwagens, denkt Artsen Zonder Grenzen in de eigen vervoersbehoefte te kunnen voorzien. Vanuit Split en Zagreb zal zij haar eigen transporten gaan verzorgen. Nu moet nog regelmatig de hulp van andere organisaties of het Nederlandse leger worden ingeroepen.

Uitermate tevreden

Naast zijn oproep bedankt Kaptijn in zijn brief dan ook de militairen van 1 Tbat voor de hulp die Artsen zonder Grenzen van hen krijgt. De medische organisatie verspreidt vanuit de plaatsen Sarajevo, Tuzla en Kiseljak medicijnen over meer dan 240 - soms zeer moeilijk te bereiken - hulpposten en ziekenhuizen. Grootste probleem daarbij is het gevuld houden van de eigen magazijnen in deze drie steden.

„Onze vrachtwagens konden het niet aan en andere organisaties hadden lang niet altijd plaats voor onze spullen”, schrijft Kaptijn. „Ons eigen Nederlandse transportbataljon is daarbij al enkele malen de redder in nood geweest. Steeds konden wij rekenen op jullie transportsteun. Hiervoor wil ik iedereen die daarbij betrokken is geweest dan ook hartelijk bedanken. Om het met de woorden van onze Amerikaanse arts in Tuzla te zeggen: *These guys of the Dutch Transport Bat are the best!*”

Geitepaden, beschietingen en snoep uitdelen

Erik Slump

Dat je uiteindelijk ook aan beschietingen, slechte wegen en het 'VN-etje pesten' gewend raakt, bewijst soldaat Erik Slump. Hij rijdt sinds 1 maart voor het transportbataljon in Vitez en schrijft zijn ervaringen wekelijks op. Een impressie van het 'First Mountain Aid Platoon' over spekglad ijs, langs beschietingen, haarspeldbochten, total-losse vrachtwagens en bedelende kinderen.

De 23-jarige soldaat Erik Slump uit Nieuwegein, zit inmiddels bijna een half jaar in het voormalig Joegoslavië, in het eerste peloton van de B-compagnie van het transportbataljon. In augustus komt hij terug. De door hem beschreven gebeurtenissen betreffen de periode van maart tot begin juni. De voornaamste taak van het bataljon is het vervoeren van humanitaire hulpgoederen van Vitez naar Tuzla. Dit gebeurt via verschillende routes. Die routes zijn niet altijd even begaanbaar en worden daarom 'geitepaden' genoemd. Het gebruik van de gewone wegen is riskant, want die liggen vol mijnen of zijn stukgeschoten. De veronderstelling echter, dat het rijden over

geitepaden daarom zonder risico's is, is fout. Maar daarover later. In de regel wordt er twee weken gereden en één week wachtgelopen op de thuisbasis bij Vitez, in het plaatsje Santico.

Gran Dorado bungalowpark

Als Erik Slump de eerste dag thuis komt op de basis, verbaast hij zich over de luxe in het kamp: 'Afgezien van de omheining heeft het vrij veel weg van een Gran Dorado bungalowpark', schrijft Slump, 'alleen de knuffelmuur ontbreekt. Alles is hier; douches, satelliet voor TV en telefoon, Filmnet, video, een volleybalveld, een basket, spelletjes, tijdschriften, kranten, een

complete werkplaats en als klap op de vuurpijl is de Genie nu bezig met het maken van een complete badplaats met strand langs de rivier die hier langs stroomt.' Lang genieten kan Slump niet, want de volgende dag moet hij met een tientonnerpeloton op een meerdaagse reis van 160 kilometer door de bergen. Tijdens het aanleggen van sneeuwkettingen komt hij, en het zal niet bij de eerste keer blijven, in contact met een meisje: 'Haar naam is Diana. Ze zei dat ze heel blij was dat wij hier waren om mensen te helpen en dat ze de

Je moet ook niet denken dat ze dat allemaal zomaar vertelde, want een andere taal dan Joegoslavisch kennen ze over het algemeen niet. Oké, ze vermoeden wel dat er algemene talen zijn als Engels en Duits, maar daar houdt het dan ook wel helemaal mee op. Op een gegeven moment riep ze me en ik gooide een sneeuwbal haar kant op. Dat was echter niet wat ze bedoelde. Ik moest bij haar komen en ze gaf mij ineens een kettinkje en vroeg me of ik haar na de oorlog op kwam zoeken. Ik zei ja maar stond wel met een bek vol tanden

'ALLEEN DE KNUFFELMUUR ONTBREEKT'

oorlog heel erg vond. Omdat er ook nog een paar sneeuwkettingen aangelegd dienden te worden moest ik weer aan het werk.

Erik Slump

te bedenken wat ik moest doen. Ik had niet zo veel tijd want we vertrokken weer. Ik heb haar toen twee van mijn drie dagrantsoenen gegeven met de belofte dat ik haar na de oorlog op zou zoeken.'

Na verloop van tijd rijdt het peloton weer verder. Slump schrijft: '(...) Nu moet je niet denken dat we zomaar even door de bergen rijden. Van asfalt hebben ze daar praktisch niet gehoord en als het er al ligt dan ligt het onder een laag van 20 centimeter spekglad ijs. We rijden dan ook over de meest achterlijke geitepaden die precies even breed zijn als de vrachtwagen met hier en daar een uitwijkmogelijkheid. Nu veren onze wagens al niet best, maar met deze hobbels en kuilen ben je dus regelrecht kandidaat voor een wandelende nier. Met geitepaden bedoel ik ook dat er vaak niet eens een karrespoor te vinden is en dat ze dus steeds verder aan gort worden gereden door de enorme hoeveelheid vrachtwagens die er overheen ploegt. We rijden dan ook met een gangetje van zo'n 5 tot 15 km/h. Het is ook eigenlijk een

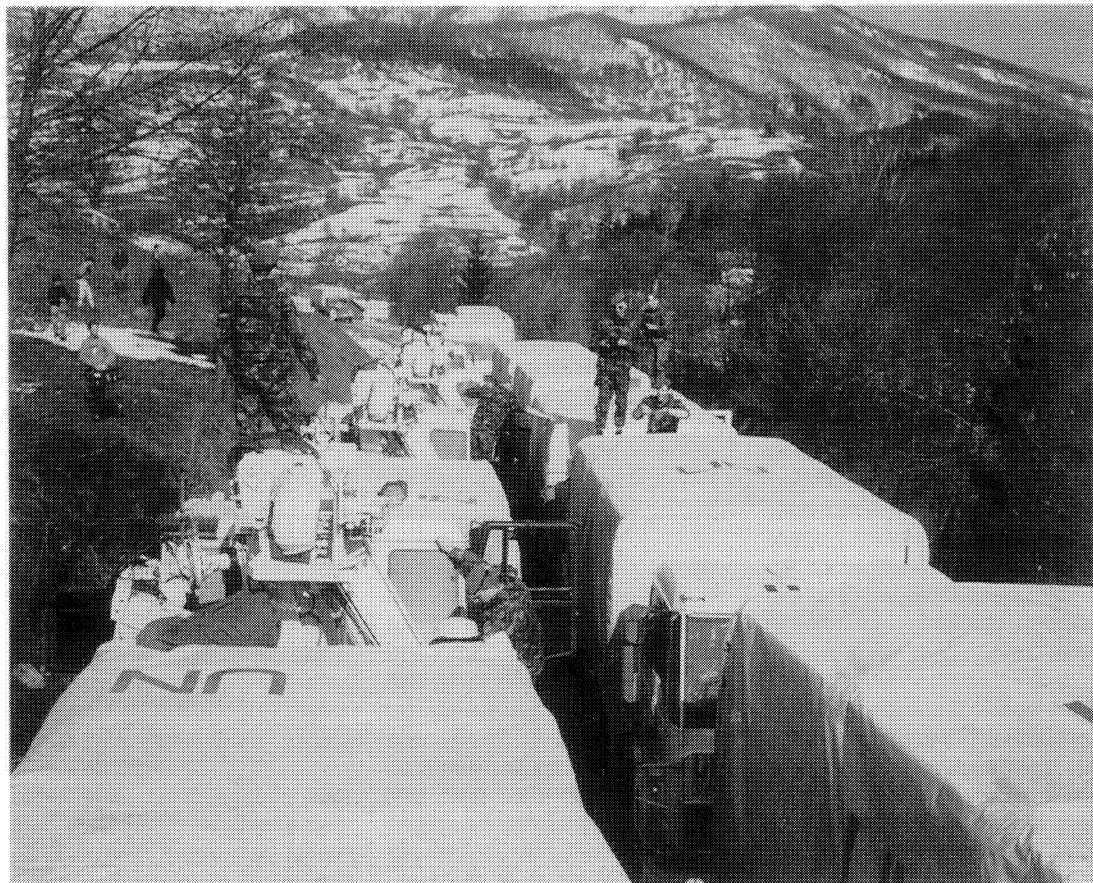

continuïteit van kruipen en glijden en dan heb ik het nog niet over de achterlijke capriolen die we moeten uithalen bij de haarspeldbochten die wij niet in één keer kunnen halen door onze uiterst bescheiden draaicirkel van slechts 24 meter.'

Greppel

'Op een gegeven moment komen we drie locals (autochtonen, red.) tegen die vastzitten in een greppel. We zijn daar anderhalf uur mee bezig om ze weer los te trekken. Het is ongelooflijk, maar ik vraag me echt af wat die gasten hier al die jaren in de winter hebben gedaan, want ze rijden alsof ze voor het eerst sneeuw zien. Ze zitten om de haverklap vast en over hun organisatietalent zullen we het maar niet hebben, want ik heb nog nooit mensen op zo'n georganiseerde manier ergens een puin hoop van zien maken. (...) Om 15.00 uur staan we stil in een dorp, want we moeten weer wachten op een konvooi in de bergen waarvan de voorste wagen is gekanteld. Langzaam maar zeker loopt het hele dorp vol met wagens die omhoog willen. De moslims bij het roadblock maken er echt een rotzooi van. Alhoewel we nu voor de tweede keer rijden blijf ik me verbazen over de schoonheid van dit land en de manier waarop de Joegoslaven het aan het verkanker zijn. Het meest frappante is dat je een bergpas door kan en dan van groen gras in een meter sneeuw terecht kan komen.'

Vanwege een opstopping op de bergroute, blijven de manschappen overnachten in de vrachtwagens. De volgende dag gaat de rit verder. Slump: 'De route die gisteravond vast stond is nu helemaal leeg en we tuffen met het grootste gemak de berg op. Om 10.00 uur komen we voor een hele leuke verrassing te staan

want we komen bij een brug met een hoogtebeperking van 3,60 m. Op zich is dat niet zo'n probleem want wij zijn 3,59 m. maar als er een paar centimeter sneeuw en ijs ligt heb je toch een probleem. Heel voorzichtig reden we over de brug en het ging precies, maar dan moesten we ook niet door een kuiltje of een bobbeltje omhoog springen. Om 10.30 uur moesten we allemaal onze vrachtwagens de berm in rijden omdat we een konvooi tegenkwamen. Het UNHCR-kon-

vooi achter ons, rijdt ons voorbij en een kilometer verder rijden wij hen weer voorbij. We stoppen daar in een dorpje om 11.45 uur en een filmploeg van ABC-networks, die daar gestrand is, vraagt of ze met ons mee mag. Ze hadden in Sarajevo een Zastava vrachtwagen gekocht maar die kon hier in de bergen niet omhoog komen. Ze moeten nog wel even hun spullen inpakken en dat duurt ongeveer drie kwartier. Ondertussen vermaken wij ons door met de kinderen uit het

Samen vast in de file: ontmoeting tussen twee pelotons van de B- en één van de A-compagnie

ze niet, want brood, bonen en puree is er genoeg. Het zijn de dingen die voor hun luxe zijn die voor ons normaal zijn. We weten ook niet goed wat we er mee aan moeten. Als ze namelijk een paar keer wat gehad hebben en dan een keer niet, worden ze steeds agressiever en gaan ze zelfs met stenen gooien (...). Gelukkig heb je ook de kinderen die soms verlegen en soms enthousiast staan te zwaaien. Dat zijn over het algemeen de jongere en meer aandoenlijke kinderen en die krijgen ook vaak het meeste toegeworpen.'

Vol gas

'ABC had onderweg besloten om een reportage over ons transport te maken en staat druk te filmen. Om niet met boomstammen en al in de berm te zakken moeten we er vol gas overheen. Als alle wagens van ons er over zijn, zitten de boomstammen zo diep in de grond dat ze niet meer te zien zijn. Maar goed, de locals hebben nu gezien hoe het moet en als ze er langs willen doen ze het zelf maar. Meteen daarna staat er weer een vrachtwagen vast en die trekken we ook maar even los. Ik heb wat afgevloekt op deze wagens want ze zijn niet com-

'DE MOSLIMS BIJ HET ROADBLOCK MAKEN ERECHT EEN ROTZOOI VAN'

Ternauwernood kunnen de vrachtwagens onder de brug door. Het scheelt een centimeter

dorp wat te spelen en onze snoep, jam en andere soorten broodbeleg en zoetigheid uit te delen.'

Kinderen

Op zijn tochten ontmoet Slump heel wat van die bedelende kinderen. Over hen vertelt hij: 'Er zijn heel verschillende kinderen. Je hebt kinderen die maar blijven schreeuwen om snoep, maar aardig blijven en ook gewoon delen als ze wat krijgen. De jongens zijn vaak brutaler, zeker als ze wat groter worden, en klimmen op je vrachtwagen en trekken je kleren van je lijf en die moet je echt slaan. Dat klinkt misschien hard, maar echte honger hebben

fortabel, maar ik begin hoe langer hoe meer begrip te krijgen voor onze wagens en ze zelfs te bewonderen. De Daf's zijn veruit superieur aan alles wat hier rijdt en dan bedoel ik ook superieur aan de wagens van andere VN-landen. Ik snap ook niet hoe Daf failliet kan gaan. Misschien moeten zij maar eens een filmpje maken over wat wij voor een stunts met die bakken uithalen.' Het uit de berm trekken van vrachtwagens begint allengs meer regel dan uitzondering te worden en er gaan dan ook stemmen op om de stickers met 'Humanitarian Aid' te veranderen in 'First Mountain Aid Platoon'. Met twee wagens op sleep zijn we twaalf uur onderweg en hebben we 36 kilometer gereden. Gemiddeld drie kilometer per uur.'

De volgende dag wil het ook niet opschieten. Slump: 'We komen een paar colonnes tegen waaronder die van het 1e peloton van de A-cie. Om de verzameling compleet te maken komen we het viertonner-peloton van onze B-cie tegen. Die passage is wat moeilijker en de colonnes komen naast elkaar tot stilstand. In een mum van tijd stonden er een heleboel blauwe baretten op de daken van de cabines om foto's te

maken.' De dag erna is het niet veel beter. 'Helaas, om 09.00 uur begint het gedonder alweer. We waren om 05.30 uur opgestaan om vroeg in Vitez te zijn maar nu al staan er in de bergen 60 vrachtwagens vast en het duurt dus nog wel even voordat we verder kunnen (...)' Om 10.30 uur is de hele colonne met vrachtwagens voorbij en kunnen we verder en natuurlijk staan we na 300 meter weer stil. Er ontwikkelt zich

---

'DE DAF'S ZIJN WERKELIJK SUPERIEUR AAN ALLES WAT HIER RIJDT'

---

een mooi ritme: 500 meter rijden en dan 15 minuten wachten. Dat gebeurt 4 keer en om 11.30 uur kunnen we doorrijden. Om 12.50 uur komen we bij een ravijn van ± vijftien meter diep waarin op zo'n tien meter diepte een viertonner van ons 3e peloton op zijn kop tegen de boom aan hangt. In eerste instantie krijgen we een uur de tijd om alle belangrijke onderdelen er af te halen, met name de wielen. Na 20 minuten komt er echter een bericht van de bat-staf dat we alles moeten laten zitten omdat ze vandaag nog proberen om het voertuig te bergen. De twee wielen

die we er af hadden konden we er dus vrolijk weer opzetten. Om 13.30 uur gaan we verder, maar ondertussen is de berg weer aardig volgelopen en kost het wat moeite om alle tegenliggers aan de kant te krijgen. Het is om de 50 meter een passeer-manoeuvere uithalen.'

Oorlogsgeweld

Langzaam maar zeker begint Slump in aanraking te komen

waren, dachten we in eerste instantie dat er een ontploft was, maar die waren nog heel. Na een paar seconden koortsachtig zoeken (ik hinkend op één been) zagen we in het dak boven mijn stoel een gat zitten. Omdat we al wisten dat er die dag ook een verdwaalde kogel in het dak van een vrachtwagen was gekomen, maakten we meteen de associatie met een verdwaalde kogel.' Slump vertelt dat de volgende dag het hele militaire apparaat in beweging kwam. De kogel moest koste wat kost gevonden worden: 'De Compagniescommandant kwam kijken en het nieuws ging rond als een vuurtje en ongeveer het hele kamp is komen kijken. De kogel vonden we onder het bed en om 10.00 uur kwam de genie het dak repareren.' De dag erna is het een komen en gaan van Marechaussee's. Iedereen moet een verklaring afleggen, meldt Slump.

Escorte

Voor de 'Bomb-alley', een stuk weg van ongeveer drie kilometer tussen Busovaca en Tuzla, krijgen de transporters een escorte

Een viertonner van het 3e peloton B-Cie tien meter de diepte in gegleden

van Canadezen of Engelsen, omdat dat stuk weg in het schootsveld ligt van Servische artillerie. Vandaar de naam. Aangezien het meest populaire spelletje 'VN-netje pesten' heet, wil het transportbataljon nog wel eens een blokkade tegenkomen. Men heeft daar in de loop der tijd zo zijn oplossingen voor gevonden. Slump: '(...) Moet je zien wat die Canadezen uithalen. We staan voor een roadblock en daar is een beetje een stress-situatie met een hele hoop voertuigen. De Kroaten lopen daar een beetje agressief met hun Kalashnikovs te dreigen en hopen zo de chaos te regelen. Als ze ook naar ons konvooi dreigen, draaien ineens de lopen van twee canadese pantservoertuigen in de richting van het wachthok en een groep soldaten. Als bij toverslag verdwijnen alle wapens over de schouders of netjes op de rug en in paniek komt er een commandant naar buiten rennen. Die overlegt met de Canadezen, (het heeft meer weg van smeken), en die zorgt dat binnen tien minuten alles weg is zodat wij vrije doorgang hebben. Vrolijk nagewuifd door de Kroaten konden wij toen onze weg vervolgen. Sindsdien heeft geen enkel konvooi daar problemen gehad.'

Wachtweek

In de wachtweek wil er ook nog wel eens wat gebeuren. Naast het wachtlopen, het opknappen van klusjes, sporten, brieven schrijven en patrouilles lopen, is

het leven er alles behalve saai. Tenminste, volgens soldaat Slump. Hij meldt dat op een dag twee Engelsen langskomen om een landingsplaats op te meten

begon angstig tegen ons te praten. Hij zei: 'Er valt hier een mortiergranaat in de omgeving en jullie staan gewoon een beetje te relaxen alsof er niets aan de

---

'OP HET MOMENT DAT DE KAPITEIN BEGON TE SPREKEN BARSTTE HET SALVO WEER LOS'

---

voor een reddingshelikopter. Op een gegeven moment slaat er een mortiergranaat in op ongeveer 300 meter afstand van het kamp: 'De twee Engelse officieren kwamen met ietwat bleek weggetrokken gezichten de poort weer binnen gelopen. De hoogste in rang, waarschijnlijk een luitenant want ik heb echt geen verstand van hun rangen,

hand is. Jullie doen verder helemaal niets. Het enige dat hier gebeurt is dat er een pagina van een tijdschrift wordt omgeslagen.' We hebben geprobeerd om de beste man te vertellen dat dat wel vaker gebeurt (ondanks dat het de laatste tijd erg rustig was wat dat betreft) en dat we daar niet meer warm of koud van worden.'

Als de schermutselingen tussen moslims en Kroaten in de buurt van het kamp toenemen, wordt code geel (helm plus scherfwerend vest aantrekken) gegeven. Waar Slump zich vooral druk om maakt, is of de huizen in de buurt niet getroffen worden, want met de kinderen die daar wonen heeft Slump al een innige relatie opgebouwd, door het regelmatig uitdelen van eten en snoep. Slump: 'Tegen het vallen van de avond werd het vuren echter minder en had je de keus tussen in de Cadi hangen of op je bed liggen. Ik heb in de Cadi lekker zitten klaverjassen en TV zitten kijken. Om 23.30 ben ik maar gaan slapen en toen ik de volgende ochtend wakker werd was het, op een heel enkel schot na, stil. Iedereen stond op het appél de volgende ochtend tegen elkaar te praten dat het zo rustig was. Op het moment dat de kapitein begon te spreken barstte het salvo weer los. Ofwel de man heeft een enorme aantrekkingskracht, of zijn timing was perfect. Het was van heel korte duur en hij kon weer verder met zijn verhaal.' Het oorlogsgeweld gaat wennen bij de transportmannen. Hoe daarmee wordt omgegaan vertelt Slump in het volgende fragment: 'Ongeveer 160 soldaten staan overal met fototoestellen, filmcamera's en verrekijkers. Een aantal jongens heeft zelfs de radio buiten neergezet, die alle schoten op een bandje opneemt. Alhoewel het wel lijkt alsof dit een toeristenkamp is, begint het vakantiegevoel nu wel een beetje te vervagen.'

'Locals'

OP REIS MET EEN ENGELTJE

Teneinde als hoofd sectie S2/3 een volledig beeld te krijgen van het optreden van het transportbataljon was het noodzakelijk om, als nieuwkomer, zo snel mogelijk de praktijkuitvoering van een humanitair konvooi mee te maken. Als "gastrijder" (zoals ik door een van de chauffeurs op het portofoonnet werd aangeduid) heb ik de zaak over me heen laten komen. Omdat ik op dat moment een redelijke buitenstaander was, ik was immers net twee weken in het gebied, leek het me een goed idee om het verloop van dit transport zo snel mogelijk op papier te zetten. De indrukken zijn dan nog allemaal nieuw. Er is nog geen sprake van routinegevoel. Je ondergaat veel zaken voor de eerste keer en neemt ze dus beter op. Hier volgt een weergave van een van de vele opdrachten die door onze eenheid worden uitgevoerd. Het is een verslag van gebeurtenissen en indrukken.

Dinsdag 7 september 1993 Traject BUSOVACA - METKOVIC

05.30 uur. We hebben hier de gewoonte om vroeg op te staan. Er wordt in principe alleen gereden als het licht is, en van dit licht willen we maximaal gebruik maken. Je weet immers niet wat je onderweg allemaal kunt tegenkomen. De ervaring leert dat je nogal eens met opstoppingen wordt geconfronteerd. Vroeg beginnen dus. Na het gebruikelijke ochtendceremonieel ga ik mijn reisplunjebaal pakken. Hier gaat van alles en nog wat in. Niet alleen een slaapzak en toiletartikelen, maar ook een schoon pak, een paar stellen ondergoed, meerdere paren sokken etc. We houden rekening met het feit dat een geplande reis van twee dagen best wel eens uit kan lopen tot vijf dagen. Zekerheid voor alles. Zolang je het niet op je rug hoeft mee te nemen maakt het trouwens ook niet zo veel uit. Daarna gaan we het voertuig bepakken. "We" zijn trouwens mijn chauffeur (soldaat Vos) en ik. Hij zit hier al ruim vier maanden, maar METKOVIC is ook nieuw voor hem. Hij heeft er dus ook zin in. Onze Mercedes is een kleine opslagplaats geworden. Een kratje water en een ruime hoeveelheid "Struik" (blikvoer) bevinden zich in de laadruimte. Nog even een laatste controle (helm, camera, kaart, routebeschrijving, ID card e.d.) en we kunnen vertrekken.

06.30 uur. Om half zeven worden we bij de A Compagnie verwacht. Op het voertuigenpark is het een heel circus. De PC en PS van het peloton dat het konvooi gaat rijden zijn met van alles en nog wat bezig. De chauffeurs controleren hun voertuig nog eens een keer, de verbindingen worden getest, de letters UN en de kentekenplaten worden nog een keertje opgepoetst. Vlak voor het geplande tijdstip vertrek haalt de PC (Elnt Klink) zijn mannen voor de laatste informatieverstrekking bij elkaar. We wachten op toestemming om te mogen vertrekken.

07.00 uur. Zoals ik al eerder opmerkte weet je nooit wat je te wachten staat op zo'n dag. Ons eerste oponthoud hebben we al te pakken. Nog voordat we überhaupt vertrokken zijn. De route DIAMOND is nog niet vrijgegeven. De route is voor ons als het ware van levensbelang. Door allerlei omstandigheden is het niet mogelijk om over een andere weg dan deze naar beneden (= richting kust) te rijden. Dat is natuurlijk erg vervelend. Er hoeft maar dit te gebeuren met DIAMOND en je staat vast. Een zeer onbevredigende situatie. Niet alleen voor de uitvoering van de humanitaire konvooiën is deze situatie storend, maar ook voor onze eigen bevoorrading vanuit SPLIT die ook via dit traject plaatsvindt. De route loopt door het gebied waar Britbat (Brits Infanteriebataljon) gebiedsverantwoordelijkheid heeft. Naast de Britten zitten hier overigens ook Canadezen en Spanjaarden die dezelfde taak hebben. Zij hebben kort gezegd de opdracht om het ons mogelijk te maken onze taak uit te voeren. Dit houdt in dat de routes, voordat ze bereiden worden, door deze eenheden moeten worden vrijgegeven. Over het algemeen is dit geen probleem, maar wat route DIAMOND betreft kun je van

alles verwachten. Ook hier zekerheid voor alles, dus wachten op een seintje dat alles veilig is.

07.37 uur. We kunnen vertrekken. Er worden geen problemen verwacht op de route. Althans geen problemen met strijdende "warring factions" (krijgers). We moeten namelijk diverse malen de linies overschrijden. Wanneer er daar gevochten wordt is het onzinnig om met je Mercedes of DAF vrachtwagen de held te gaan uithangen. Vandaag is het waarschijnlijk een rustdag voor de beide partijen. Dat heeft overigens niet standaard te betekenen dat je dus gewoon zonder oponthoud de dag doorkomt. Er zijn vele factoren van invloed. Dat wordt verderop in dit verslag nog wel duidelijk.

08.40 uur. Het eerste "geitenpad" is in aantocht. We hebben één route beschikbaar, maar dat heeft niet te zeggen dat dit een autoweg is. Verre van dat. Dat klinkt misschien vreemd, maar toch is het zo. Onze Hoofd Aanvoer Weg loopt over slechte wegen. Soms zeer slechte wegen. Paden, geitenpaden. Het woord geeft het al aan. Smal, steil en onverhard. Het eerste is ongeveer 13 km lang. Gelukkig heeft het een beetje geregend. Dat betekent in ieder geval weinig stof. Want stof is zeer hinderlijk. Ook al heb je alle raampjes dicht, wat trouwens ook niet echt prettig is bij de heersende temperaturen (25 graden of meer), het stof houdt je niet buiten. Het zicht wordt ook sterk beïnvloed. Soms zie je geen hand voor ogen. Erg gevaarlijk dus. Goed opletten en defensief rijden is het motto. Voor zover het pad het al toelaat moet je dus ook niet te snel rijden. Maar goed, het stof viel gelukkig mee. De eerste kilometers waren in goede conditie. De Britten leveren veel inspanningen om de toestand van de paden pauzeloos te verbeteren. Er zijn dus veel bulldozers, scrapers en noem maar op aan het werk. Toch een beetje dweilen met de kraan open. Als het een keer stevig regent kun je weer opnieuw beginnen. Toch is er in vergelijking met twee weken geleden een verbetering te constateren. Een tijdelijk succes? Na een kilometer of acht houden we een sanitaire stop. Ook worden de wapens halfgeladen. We naderen een gebied met verhoogd risico.

09.40 uur. Het geitenpad is genomen. We moeten nu wachten op een escorte van de Britten. We zijn namelijk bij GORNJI VAKUF aangekomen. Het is alleen toegestaan om dit traject onder escorte te passeren. Dat wil nogal eens een heel gedoe zijn. Wij hebben de twijfelachtige eer om te mogen aansluiten achter een Frans konvooi met zwaar materieel. Daar zijn we dus niet echt gelukkig mee. Totaal worden er ruim 50 voertuigen bijeengeveegd. Iedere Jan B. begrijpt dat dat vraagt om problemen. We proberen de risicotrajecten namelijk met een hoge snelheid te passeren. Het risico van beschietingen wordt daardoor verkleind. De route door GORNJI VAKUF bevat de nodige slingers en het wegdek kent meer gaten dan vlakke stukken. Het vuur van boven heeft hier duidelijk sporen nagelaten. Het harmonica-effect moet hier dus wel de kop opsteken. We starten. Ik rijd achteraan. Lucky me. De start begint goed. Uiteraard even de helm opgezet, want je weet maar nooit. Na een paar honderd meter staan we stil. Je voelt je nu een "sitting duck". Het harmonica-effect. En we hadden nog wel zo gewaarschuwd. Dit is dus echt de laatste keer. Geen gedonder meer. Onze konvooien zijn zeer wel in staat om dit soort passages perfect te doorlopen. We besluiten, wat er ook gebeurt, in het vervolg niet meer aan te sluiten bij andere konvooien. Te link. Gelukkig zien we in GORNJI VAKUF mensen rondlopen. Dat betekent dat het rustig is. Een geruststellend gevoel. Het kan hier namelijk ook een hel zijn. Dat is ook wel te zien aan de bebouwing. Bijna alles is afgebrand of ingestort. Overal om je heen zie je kraters van de mortierinslagen. Een behoorlijke puinhoop dus. Je vraagt je af wat de mensen voor overwegingen hebben om in deze plaats te blijven wonen. Zou het een soort fatalisme zijn? Bizarre toestand. Uiteindelijk komen we er veilig, onbeschadigd en zonder een schot gehoord te hebben doorheen. Vreemd, want er wordt bijna altijd gevochten. GORNJI VAKUF is namelijk van bijzonder groot belang voor zowel de BiH (Moslims) als voor de HVO (Kroaten). Het is een strategisch gelegen punt. Trouwens geldt dat voor de gehele route DIAMOND. Wat voor ons een belangrijke weg is is voor BiH en HVO natuurlijk ook een belangrijke weg.

10.30 uur. We zitten nu in PROZOR. Een behoorlijk dorp, waar HVO een hoofdkwartier heeft. Dat is dus ook te merken. We zien hier in tegenstelling tot het begin van de route veel voertuigen. Een normale burger kan in Centraal Bosnie geen eigen voertuig hebben. Ik heb de indruk dat deze allen door de krijgers in beslag zijn genomen. En zou je al een eigen voertuig hebben, dan is brandstof het probleem. Er is niet alleen schaarste wat bezine betreft. Ook sigaretten zijn niet te krijgen. Niet dat mij dat veel interesseert (ik rook niet, en als ik zou roken heeft UN eigen bevoorradingskanalen), maar onderweg wordt je er veel mee geconfronteerd. Jan en alleman, groot en klein, jong en oud staan langs de kant van de weg te schooien om sigaretten. We zien op een gegeven moment zelfs een krijger met een spandoek waarop vermeld staat "Kingdom for cigarettes". Als dat het grootste probleem is dat ze hebben....

11.00 uur. De volgende uitdaging staat voor de deur. Het tweede geitenpad begint. Deze is een dikke veertig kilometer. Dat wordt twee uur tanden op elkaar. Af en toe staan we stil, omdat we tegenliggers tegenkomen. Omdat de paden soms erg smal zijn is passeren vaak erg moeilijk. Uiteraard proberen we problemen ruim tevoren te voorzien. Het konvooi heeft daarvoor een systeem. De PC rijdt ongeveer een kilometer voor het geheel uit. De volgvoertuigen beschikken over een portofoon of radio en staan op die manier in verbinding met elkaar en met de Commandant. In het voorste voertuig van het pakket zit de PS (sgt I van Buul). De tientonniers volgen en als laatste rijdt een ambulance mee. De PC kan problemen voor de kolonne zien aankomen. Is dit het geval, dan maakt hij snel een inschatting van de wijze waarop de zaak moet worden opgelost en geeft dit door aan zijn PS. In het geval er tegenliggers zijn wordt er geprobeerd om deze aan de kant van de weg te dirigeren, of als het eigen pakket zich net op een breed stuk bevindt wordt doorgegeven halt te houden en het tegemoetkomend verkeer te laten passeren. Bij lange smalle stukken lukt dit niet altijd. Dat is dus vaak een probleem. Als je een beetje pech hebt en je komt op een smal stuk een ander konvooi tegen, wil het al gauw een half uur duren voordat je elkaar gepasseerd bent. Alles bij elkaar een hele klus voor PC en chauffeurs. Gelukkig valt het vandaag, één keer uitgezonderd, wel mee.

13.00 uur. Dat hebben we ook weer gehad. We gaan rusten in LIPA. Voertuigen worden langs de kant van de weg opgesteld. De chauffeurs en bijrijders (op elk voertuig zitten twee personen) stappen uit en strekken de benen. Dat scherfwerend vest zit natuurlijk ook niet erg comfortabel achter het stuur. Enig rek en strekwerk tijdens de rust is derhalve gewenst. We ontmoeten op dit punt ook een van de belgische konvooien. Die zien er wat minder gelukkig uit. Bij vertrek uit METKOVIC is een van hun VOLVO's van de weg geraakt. De chauffeur ligt achter in de ambulance en de bijrijder is met behoorlijke verwondingen afgevoerd naar het ziekenhuis. Ook hier blijft het verkeer een risico. Na een kop koffie, die ter plekke door de mannen zelf wordt bereid, en wat brood of kaken zit deze pauze er weer op. We moeten weer op pad.

13.25 uur. We rijden weer. Het gedeelte dat we voor ons hebben is een stuk rustiger dan wat we gehad hebben. De wegen zijn beter en van de oorlog is hier nauwelijks iets te merken. Er rijden net als in PROZOR weer meer auto's en de bevolking doet alsof er niets aan de hand is. Het is overigens een prachtig land. Omdat ik zelf voor de eerste keer dit traject afleg is alles nieuw. Zelf reis ik veel en zie dus ook veel verschillende soorten landschappen. Hier zijn echt toppers te aanschouwen. Ook voor de mannen trouwens, al zitten die meer op een andere golflengte. Ook hier worden de verbindingsmiddelen in ruime mate gebruikt. Er wordt niet alleen relevante informatie doorgegeven door de PC (zoals de zogenaamde tegenliggermelding), maar er wordt ook vaak geconstateerd dat ook in dit land de bloesjes van de meisjes gevuld kunnen zijn en er ook hier mooie benen bestaan. Uiteraard worden deze opmerkingen in gepaste taal de ether ingeslingerd. Geen probleem. De mannen blijven in ieder geval attent en het houdt ze bezig. Uiteraard kijk ik zo af en toe ook wel eens naar buiten.

15.30 uur. We passeren de grens bij MALI PROLOG. We zijn nu in KROATIE. Snel even een stop inlassen. Niet voor het vocht, want dat transpireer je er wel uit, maar het scherfwerend vest mag uit. Ook worden de wapens hier ontladen. Het laatste stuk naar METKOVIC verloopt in een ontspannen sfeer (merendeels vanwege dat vest natuurlijk, want dit zit toch een stuk prettiger). Onderweg zien we het voertuig van onze belgische vrienden staan. Dat ziet er niet best uit. Minimaal total loss. De lading is zo te zien al verdwenen.

16.18 uur. Aftanken moet natuurlijk ook gebeuren. Dat doen we bij een civiel brandstofstation van de INA. Dat wordt vlot geregeld. Terloops wordt ook nog even de bestelling voor vanavond opgenomen. Voor het geheel wordt Pizza besteld. Klinkt prima.

16.50 uur. Uiteindelijk zijn we dan op de plaats van bestemming. Het Warehouse van de UNHCR. De dag zit er echter nog niet op. Eerst moeten de voertuigen nog worden beladen. Die klus is rond acht uur geklaard. Bij toerbeurt rijdt een Mercedes naar de stad. Doel is het postkantoor, want hier kun je naar huis bellen. In BOSNIE kan dat ook wel, maar voor ieder is slechts vijf minuten per maand beschikbaar. En dat gaat via de satelliet, dus van een echt gesprek is er geen sprake. Je moet de radioprocedure volgen anders ben je kansloos.

Eerst geld wisselen, anders wordt je afgezet. We leren snel. Ik bel uiteraard ook even. De verbinding komt direkt tot stand (verbazingwekkend). Toch iets voor eenieder om naar uit te kijken. Het contact met het thuisfront blijft erg belangrijk.

20.00 uur. Etenstijd. De Pizza komt eraan. Deze zijn wel zeer economisch ingepakt. Voor het hele peloton zijn drie stapels aangeleverd. Elke stapel is in zilverpapier gewikkeld. Een grote kleffe hap, maar toegegeven het smaakte prima. Je bent hier niet zo kritisch. Tijdens de maaltijd komt er een takelwagen met het belgische voertuig in de touwen. Niet alleen de lading was gestolen, maar alles wat los en vast zat is er vanaf gesloopt. Het complete dashboard is verdwenen, de koplampen, de stoelen, de zeilenbak, reflectoren, je kunt het niet zo gek bedenken of het was eraf. Fijne vrienden hier. Voordat we gaan slapen drinken we nog een cola op het terrasje buiten de poort. Nou ja terrasje. Het is een oud caravannetje met een paar pallets ervoor. Hierbij een paar stoelen en wat tafeltjes en dat is het. Maar toch wel ontspannend.

22.00 uur. Gereedmaken voor de nacht. We slapen op het parkeerterrein van UNHCR in de open lucht. Een paar dagen geleden zijn ze hier verrast door een onweersbui. Ik gok erop dat het droog blijft. Een aantal chauffeurs heeft het bed gemaakt in een van de vele containers die zich op het terrein bevinden.

Woensdag 8 september 1993 Traject METKOVIC - BUSOVACA

05.30 uur. Wel vroeg op, maar er is nog niet veel activiteit. Gisteravond is het namelijk erg tekeer gegaan in de omgeving van VITEZ. Wij moeten daar vandaag naar toe en de PC wacht op nadere berichten over de laatste ontwikkelingen. Na lang wachten en een echt "oefening-ontbijt" bij de jeep gaan we uiteindelijk om kwart over acht dan toch op pad. Alles is vrijgegeven.

08.49 uur. We zijn weer bij MALI PROLOG. De vingers gekruist houden, want de laatste weken hebben we over het algemeen veel problemen met de douane. Elke keer is het weer iets anders. Vaak is het probleem het doorzoeken van de voertuigen. UN-policy is dat de voertuigen aan de grens niet doorzocht mogen worden. De Kroaten reageren daarop om ons niet door te laten. Vervelend dus. Nu rijden wij vandaag een humanitair konvooi en geen resupplyvervoer. Dat betekent dat men aan de grens de lading niet mag doorzoeken, maar wel mag bekijken. Vandaag gebeurt dat niet en we mogen direkt door. Elnt Klink drukt het als volgt uit: "*we hebben vandaag een engeltje bij ons*". Direkt over de grens gaan de vesten weer aan en de wapens worden weer halfgeladen.

11.15 uur. We zijn in LIPA. Hier wordt weer gerust. We zouden hier een rendez vous hebben met het logistiek konvooi dat diezelfde ochtend uit SPLIT was vertrokken. Dat gaat niet door, omdat deze club er niet in is geslaagd om de grens te passeren. Ze zijn onverrichterzake teruggekeerd naar SPLIT. Daar wordt ik dus zo langzamerhand een beetje moedeloos van. Ik hoop dat er toch echt binnenkort een oplossing komt voor dat probleem. Je zou er maar staan. Wachten, wachten en nog eens wachten, en uiteindelijk zonder resultaat weer terug. Dat knaagt behoorlijk.

11.45 uur. Het grote geitenpad komt er weer aan. Het is droger dan gisteren en dus veel stoffiger. Wat een ellende. Maar ik moet zegen dat het begint te wennen. Dat zeggen de chauffeurs, die hier bijna elke dag overheen rijden, trouwens ook.

13.50 uur. We zijn er weer zonder grote problemen doorheen gekomen. *Zouden we echt een engeltje bij ons hebben?* In RUMBOCI is er een feest aan de gang. Opletten dus. Om de een of andere reden is men hier niet erg gesteld op onze aanwezigheid. Vrij ondankbaar, want wij rijden toch voedsel voor alle partijen? Hier denkt men er blijkbaar anders over. Wij gaan toch gewoon door en doen ons uiterste best om ons werk ook goed te doen. Raampjes dicht en deuren op slot, want je weet maar nooit. Er lopen al een aantal figuren die behoorlijk onder invloed zijn van de drank. Een enkeling gooit met stenen en een ander spuwt. We zorgen dat we opgesloten blijven en proberen zonder problemen verder te komen. Nadat de laatste idioot met een klein fiatje (zo'n rugzak) het konvooi links en rechts probeert te passeren naderen we PROZOR. Ook hier is het druk. Dit dorp geeft overigens de eerste uiterlijke kenmerken van het conflict. In de rijen huizen bevinden zich er zo nu en dan een paar die compleet zijn uitgebrand. Hier hebben dus moslims gewoond. Het barst van de HVO soldaten. Er zijn ook een aantal Warriors (Britse pantservoertuigen). Ze komen ons escorteren.

15.00 uur. Tot nu toe verloopt alles voorspoedig. Tot nu toe, want GORNJI VAKUF zal ons oponthoud opleveren. Niet omdat het daar te gevaarlijk zou zijn om er doorheen te gaan, maar in VITEZ is de strijd weer losgebarsten en het is niet verantwoord om verder door te rijden. Nou heeft GORNJI VAKUF niet bepaald de naam een vakantie-oord te zijn. Het is altijd een fijn gevoel als de konvoien er weer zonder kleerscheuren doorheen zijn gekomen. Het idee om dus daar te nacht door te brengen is toch minstens vreemd. Toch kunnen we niet anders. Onder escorte scheuren we door het dorp op weg naar het kamp van de B Compagnie van de Britten (noordrand van het dorp). We zijn het bord "welkom" nog niet voorbij of er wordt al geschoten. Niet van een afstand, want aan dat geluid ben ik al lang gewend. Dit is dus vanuit de kant van de weg. Tot nu toe is het pas een keer voorgekomen dat er gericht op een niet gepantserd voertuig werd geschoten (een week geleden). Ik ga er dus maar van uit dat dit pesterij is. Naarmate we dichterbij het centrum komen wordt het geknal frequenter. En allemaal dichterbij. Het moge duidelijk zijn dat dit erg veel vraagt van de chauffeurs. Ondanks dat geratel moeten ze hun kop erbij houden; niet stoppen, maar doorgaan, op de weg blijven letten, opletten dat er niet plotseling iets voor je voertuig wordt gegooid, opletten dat je niet op je voorganger knalt en meer van dat soort zaken. Ongeschonden komen we op het kamp aan. De camera is ook niet voor niets meegeweest. Veel geknal in de omgeving. Maar toch voel je je veilig. Het is immers een UN kamp. Het enige risico dat je loopt is dat je op het verkeerde moment op de verkeerde plaats bent. Daar moet je dus gewoon niet aan denken.

16.00 uur. Iedereen is er op voorbereid om de nacht te gaan doorbrengen bij B Compagnie van Britbat. Plots komt er echter bericht dat we toch doorkunnen. VITEZ schijnt tot rust te zijn gekomen. Rijden maar weer. Meteen het kleine geitenpad op.

16.50 uur. Weer staan we stil. Deze keer kunnen we niet verder omdat er direkt voor ons wordt gevochten. Achter ons knalt het trouwens ook. De sfeer is ondanks alles ontspannen. Gewoon niet op de verkeerde plaats gaan staan, dat is het idee. We zijn niet de enigen. Voor ons staat een konvooi van de Belgische Compagnie en achter ons staan een aantal Britten. Wachten.

17.15 uur. Het schijnt weer te kunnen, dus rijden maar weer. We komen nu langs een aantal moslimdorpen. Het lijkt wel of iedereen uit huis is gekomen. En allemaal schooiën om bonbons en sigaretten. We gooien niets uit het voertuig ook al hebben we wat. Dit is te gevaarlijk. Het risico dat een volgvoertuig iemand voor de wielen krijgt die driftig snoep aan het verzamelen is is te groot. Dat risico wordt dus niet genomen.

17.45 uur. VITEZ is in aantocht. Het blijkt er toch nog niet geheel rustig te zijn. Helm op en onder escorte van een tunnelsysteem het beste ervan hopen. Het tunnelsysteem houdt in dat op diverse punten langs de route pantservoertuigen staan die ons moeten dekken. Dat neemt niet weg dat wij niet gepantserd zijn en derhalve kwetsbaar blijven. We gaan rechts af bij TRAVNIK en een volgende ervaring zal worden toegevoegd aan het rijtje van de afgelopen dagen. De konvooicommandant rijdt vooruit en houdt ons op de hoogte van wat er aan de hand is. Op een gegeven moment roept hij dat de heleboel in de fik staat en draagt de chauffeurs op om te planken. Mijn chauffeur is daar niet echt gelukkig mee, want wij rijden in een stofwolk die ontwikkeld is door de voertuigen die voor ons gepasseerd zijn. Hij weet dat er ook nog een roadblok voor ons is (en hier liggen zo nu dan dan de nodige mijnen), dus zijn commentaar verbaast me niet. Hij houdt zijn kop erbij. Net als alle andere jongens. Er wordt nog redelijk veel geschoten. Vanuit de berm. Waarop weet ik niet, maar ongetwijfeld niet op ons, anders hadden we dat wel gemerkt. Door de stofwolken zien we een vette donkere rookwalm. We naderen het moslimgedeelte van VITEZ. De heleboel staat in de fik. Niet alleen de huizen, maar ook de heuvel die in Moslimhanden was. Met behoorlijke snelheid passeren we het tafereel. Op de weg komt zo nu en dan met grote snelheid een auto van de andere kant. Vol met krijgers. Uit een voortuintje komen wat HVOers met een mortier aanzetten. Ogen te weinig om alles in me op te nemen. De chauffeurs doen hun werk prima. Zonder brokken hebben ze ook dit karwei geklaard.

18.15 uur. We zijn weer terug op lokatie. Omdat ZENICA (waar we zouden lossen) niet geheel veilig schijnt te zijn blijven we in BUSOVACA. Dat lossen doen we morgen. Dat moet vroeg gebeuren, want de volgende tweedaagse staat gepland en zal morgen gewoon doorgaan. Net alsof het de normaalste zaak is van de wereld. *Zouden we echt een engeltje bij ons hebben gehad?*

Ik hoop dat ik duidelijk heb kunnen maken dat, ondanks alle buitengewone omstandigheden die zich hier voordoen, onze mannen hun werk prima blijven uitvoeren. Niet alleen het "oorlogsgeweld", maar ook de geitenpaden en wachttijden en niet te vergeten de lange dagen, worden door de mannen van dit bataljon op een zodanige manier verwerkt dat het geen merkbare invloed heeft op de kwaliteit van het produkt dat ze leveren. Perfekt. En dat is maar goed ook, want als zij niet zouden rijden, werd er hier helemaal niet gereden. En dan zou UNPROFOR uit BOSNIË kunnen vertrekken. En dat mag best eens gezegd worden. Ik heb veel respect en waardering voor alles wat het personeel van dit bataljon hier doet. Met name onze dienstplichtige jongens verdienen een pluim. Dit gebeuren is iets waar Nederland trots op kan zijn.

Majoor M.A.M. van de VEN
1 (NL/BE) VN TBAT
Hoofd sectie S2/3

1 (NL/BE) UNTBAT

TOGETHER AT LAST

The 1 (NL/BE) Transport Battalion was formed in October 1992 from the 105 Transport Battalion from Nunspeet, the Netherlands. The role of the battalion is to assist UNHCR to deliver humanitarian aid to the people of Bosnia and Hercegovina. It has been deployed in the former Yugoslavia since November 1992. On 30 April, the command of the battalion was given to Lieutenant-Colonel **P Schipper**. This meant the departure of LtCol **J J de Boer** who lead the battalion since it was deployed. LtCol Schipper took over a battalion which has just been united. In a country where many foreign nationalities work closely together, the Belgian

company, which was based in Pancevo (near Belgrade), has now joined the three Dutch companies in the Vitez area.

The current organization is a Battalion HQ and four coy's with the following roles: HQ coy provides central common services for the battalion including maintenance, mobile potable water installation, Military Police detachment, engineering and medical services. The HQ is deployed in Busovaca near Vitez. The Alfa Tcoy is deployed in Busovaca. Just like the other Dutch Tcoy, the Bravo coy in Santici near Vitez, has two platoons with ten ton trucks and one platoon

with twelve four ton trucks. The Belgian Tcoy is now deployed at the premises of the Bravo Tcoy. In total there are 560 officers and men in the battalion.

BELGIAN COY

The Belgian Transport Company has about 100 officers and men in three platoons. Each of these platoons has the disposition of eight 10 ton trucks. Initially this company was planned for Loznica. Because of the lack of infantry protection in Eastern Bosnia this soon became Pancevo where it was deployed in Logbase Bravo from the beginning of November 1992. Since 24 April this company has been co-located with the Dutch Bravo-company in Santici, near Vitez. That means that the whole battalion is now

1. LtCol J. de Boer (R) hands over the battalion flag to the new Battalion Commander LtCol P Schipper (L).

within the range of a few miles. The Belgian transporters used to cover the area of Eastern Bosnia. In general the convoys went by Zvornik to the Muslim enclaves in that area. The withdrawal of the company was because of operational and security reasons. They will now operate in the same area as both Dutch companies, which is within the frontiers of the Vitez area and Sarajevo. They have met before though, when one of the Belgian platoons came back from the town of Srebrenica where they had brought humanitarian goods. On the way back they transported refugees to Tuzla. A platoon of the Dutch Alfa company met them at the warehouse in Lukavac. It was the first time in over four and a half months that they met their Belgian colleagues. Now, they will meet them almost everyday.

As the last group of the first rotation went back to Holland, the commander of the battalion, LtCol J J de Boer has also left. His successor, LtCol P Schipper assumed the command of the battalion during the ceremony on April 30. The presence of the Belgian coy and guests like Brigadier Prado Navarro, Col Stuart of the British Infantry Battalion, Brigadier Termont, who came especially from Holland for the occasion, and some local au-

thorities, emphasized once more the international character of the mission. By handing over the brand new battalion flag the change of command was concluded. After that, LtCol P Schipper spoke of his admiration about the way the first rotation had built some very comfortable locations from almost nothing, and his hope that the new men will continue the work in the same motivated way.

It is true that the Dutch have been able to create some very comfortable camps. This is due, not in the last place, of the hard work of the engineers of the battalion. It must be said though, that the drivers deserve some comfort when they come back from a generally long journey. These trips are not excessively long in distance, but the use of 'goat trails' puts quite a strain on men and material. The use of these trails keep the men out of artillery range but causes a lot of material damage. These are the reasons that the battalion alternates two weeks of driving with one week of maintenance, resting and guard shifts. The drivers also do guard shifts

because of the impossibility of being co-located with infantry battalions on the same compounds.

The Belgian personnel are all professional soldiers. The complete company rotates every four months. The Dutch personnel of 1 (NL/BE) Transport Battalion are a mixture of conscripts who have to fulfil their draft obligations duty and regular soldiers. All the conscripts are volunteers for this operation. Everyone will do a six months tour in the mission area. To make sure knowledge and experience will not be lost, every two months, one third of the battalion rotates back to the Netherlands. This gives the remaining part of the battalion the opportunity to brief the new rotation thoroughly on all aspects concerning the mission.

1. Holland is OK!

2. Maintenance: vehicles suffer a lot because of bad roads.

CHRONICLE

UNPROFOR

kovic (HVO) and Delic (BiH) signed a cease-fire agreement to come into effect 1200, 18 June. General Mladic also signed a special order granting eight UNMOs access to, and deployment in, Gorazde.

On 16 June, Eight UNMOs made their way from Pale to Gorazde to monitor the "safe area", and shelling in the town stopped for the first time in three weeks. In Sector North, an Argentine Civpol officer was seriously injured in a vehicle accident and was evacuated to Zagreb.

On June 17, KENBAT soldiers came under small arms fire near Citluk in Sector South. Six police officers from Switzerland arrived at HQ to join Civpol, marking Switzerland's first contribution to UN civilian police in a peace-keeping mission.

On June 18, a Canadian soldier was killed after a CANBAT APC was hit by a rocket-propelled grenade at Buci in Central Bosnia. In the Muslim quarter of Mostar, a Spanish platoon was hit by five mortar rounds, which injured two soldiers. Also in Mostar, an UNMO patrol car was hit by eight rounds while crossing the Tito bridge. The general cease-fire agreed to by the commanders of Serb, Croat and Muslim forces took

effect across Bosnia-Herzegovina from 1200. A five-member advance team of US troops arrived in Macedonia.

On June 19, UNPROFOR had one of its worst days - an UNMO was badly wounded in Gorazde when he was shot in the chest. After being medevaced to Visoko he was in a critical but stable condition. Four Spanish soldiers died after the APC they were travelling in crashed into the Neretva River near the Drenica bridge. The APC sunk in 15m of water and only one soldier among the five-man crew survived.

On June 20, a body of one of the missing Spanish soldiers was found. The Krajina Serbs voted in favour of merging with the Bosnian Serbs.

On 22 June, the third body of four Spanish soldiers missing since 19 June was found.

On 23 June, the last body of the four missing Spanish soldiers was found. The Secretary-General announced that General Jean Cot, of France, is to replace General Wahlgren as Force Commander of UNPROFOR. Other changes were that Major-General John MacInnis, of Canada, would replace DFC Major-General Gaudreau, and a replacement would be found for

CHRONICLE

UNPROFOR

J EL- Hassan p 23, p 34, S B Johansen p 24, p 27/1, p 27/2, p 29/1, p 29/2, p 32, Capt Al Khalaileh p 25, p 31/1, A Burrige p 27/1, M Grafman, p 28, 30/2, WO Nilsson p 30/1

General Morillon. France said it would provide an additional battalion for UNPROFOR in Sarajevo.

On 24 June, the Secretary-General recommended in a report to the Security Council a three-month extension of the UNPROFOR mandate. Lord Owen urged Mr Izetbegovic to join Geneva peace talks.

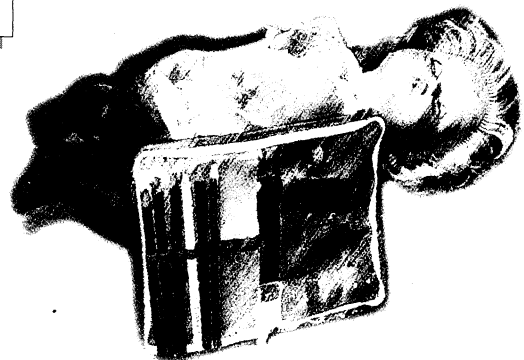
On 25 June, General Wahlgren went to Geneva for a meeting of agency chiefs called by the Special Representative of the Secretary-General, Mr Stoltenberg.

On 27 June, two BRITBAT vehicles came under sniper fire in Juscici, central Bosnia, and a BRITBAT Scimitar came under fire near Gornji Vakuf.

On 28 June, a Britbat Warrior ran over a mine near Vitez with no casualties. Lord Owen and Mr Stoltenberg in Geneva met seven of the 10-member Bosnian Presidency, and later met Mr Karadzic and Mr Boban.

On 30 June, a special medals parade was held in the Zagreb HQ for outgoing Force Commander General

Wahlgren, who is to be replaced by General Jean Cot, of France. Mr Stoltenberg, back in Zagreb, paid special tribute to General Wahlgren, who had served with distinction since 3 March. General Wahlgren decorated about 50 officers from 28 countries with distinguished service medals for their outstanding work for UNPROFOR. A Spanish soldier was slightly wounded by shrapnel near Jablanica.

DAT LUKT NOOIT

De omgeving van Vitez en Busovaca wordt duidelijk ontsierd door talloze verwoeste en uitgebrande huizen. Maar ook de negenennegentig witte containers vormen een dissonant in het prachtige landschap. Zij dienen als woon-, werk-, en wasruimten voor een groot deel van de mannen en vrouwen van het Nederlandse Transportbataljon. Hoewel vanaf januari 1993 constant bouwpakketten vanaf de havenstad Split naar de Nederlandse lokaties werden vervoerd zijn de witte dorpjes nog niet helemaal compleet. In dit geval wegen de laatste loodjes inderdaad het zwaarst.

Na wat aanpassingen is de oplegger gereed om beladen te worden

Hoewel iedereen van het transportbataljon een goede slaappleaats in 'Hotel Nunspeet' of in een van de witte 'vakkantiehuisjes' heeft gevonden ontbreken er nog enkele. Nog vier woon- en twee toiletcontainers moeten worden aangevoerd. Op 20 april komt de constante stroom bouwpakketten echter plotseling tot stilstand. De enige begaanbare route voor de grote uitschuifbare opleggers die nodig zijn voor het vervoer wordt afgesloten. Oorlogshandelingen in de omgeving van Mostar maken vanaf dat moment ieder transport over normale geasfalteerde wegen naar de Nederlandse lokaties onmogelijk. Snel zoekt men een alternatieve weg. Dit wordt een 45 kilometer lang hobbelig bergpad, 'route triangel' genaamd. Voor burgervoertuigen vaak niet berijdbaar en voor de diepladers met prefab pakketten een onmogelijke opgave. De bodemvrijheid van de opleggers vormt hier het probleem. Ze zijn gewoon te laag. Weken staan de laatste zes bouwpakketten geduldig te wachten op de kade van Split. Een van deze pakketten moet de laatste schakel vormen van het in aanbouw zijnde medisch centrum bij 'Hotel Nun

speet'. De genisten staan te trappelen van ongeduld om de ziekenzaal te voltooiën, maar kunnen niet verder zonder deze 'Natte Prefab'. De staf van het bataljon geeft zich echter niet zomaar gewonnen en beraamt allerlei plannen.

Oplossing

'We hebben in eerst instantie helisteun bij het hogere niveau aangevraagd', aldus Kapitein Huup van Leeuwen. 'Jammer genoeg beschikt geen van de eenheden binnen het operatiegebied over heli's die een last van vier ton kunnen tillen', zo verklaart het hoofd sectie S4 van het bataljon zijn eerst mislukte poging. 'Vervolgens boden onze Spaanse collega's hun diensten aan. Zij beschikken over prachtige trekkeropleggers, maar ook hiervan bleek de bodemvrijheid het grote struikelblok.' Hiermee verdwijnt ook het tweede plan van de kapitein in de prullenbak. De oplossing van het probleem ligt echter vlak naast de deur. Bij een volgende bespreking van het probleem oppert de overste het plan om burgeropleggers achter onze trekkers te hangen. Midden in Busovaca ziet de genieofficier kapitein Van der Zee twee opleggers

staan, die heel bruikbaar lijken voor dit doel. Bij navraag naar de eigenaar van de transportmiddelen bij de burgenmeester, stelt deze het tweetal geheel belangeloos ter beschikking. Een van de opleggers blijkt door zijn slechte technische staat niet bruikbaar, maar de ander is na enkele aanpassingen gereed voor gebruik. Nog even dreigt het fout te gaan. Tijdens de testrit houden Moslim strijders bij een roadblock de witte DAF trekker met de oplegger aan. Op de huif van de oplegger staat een duidelijk herkenbare Kroatische firmanaam. Foutje. Het zint de moslims totaal niet en ze houden de combinatie vast. 'Dat was wel even zweten en het duurde ruim twee en half uur, voordat we via allerlei instanties toestemming kregen om door te rijden', zo haalt Van der Zee het voorval aan.

Sceptisch

Velen binnen het bataljon staan nog erg sceptisch tegenover het plan en kreten als: 'Dat lukt nooit', 'Straks ligt de hele prefab op straat' en zelfs 'Niet alleen de prefab zal onbruikbaar zijn, maar ook de trekker zal sneuvelen' zijn niet van de lucht. 'Geneuzel,' roept de bataljonscommandant, 'het lukt.' Ook kapitein Nico van der Zee gelooft vast in het slagen van de opdracht. Op zaterdagmorgen 29 mei vertrekt de karavaan vastbesloten naar Split. Na een probleemloze heenreis en een goede nachtrust wordt de prefab geladen en stevig vastgesjord. Om 14.13 uur starten de motoren van de DAF FT 2505 en de steunverlenende Liebherr-kraan. Het avontuur kan beginnen. Het eerste gedeelte van de route tot Tomislavgrad levert geen moeilijkheden op. Vol goede moed werpt het konvooi zich op de route Triangel. Bij de eerst steile helling van het hobbelige bergpad springt en dendert de DAF als een berggeit naar boven met zijn last. Als de stofwolken optrekken ziet het erachter rijdend geneeskundig personeel tot zijn verbazing het pad bezaaid met prefab onderdelen.

vervolg op pagina 8.

vervolg van pagina 3.

Terwijl de oplegger verder kleinduimpje speelt, verzamelt sgt Hay Geurts en zijn medewerkers de onderdelen en leggen ze zolang op het dek van de Liebherr. Gelukkig rijdt in het konvooi een nieuw uit Nederland opgevoerde tientonner mee waar de verloren last op kan worden geladen.

Ploeteren

Na een oponthoud van een half uur gaat het weer stapvoets voorwaarts. De 45 kilometer geitenpad lijken en eindeloze tocht. De zon zakt langzaam achter de horizon en in het donker ploeteren kpl1 Harold Mertens en kpl1 John Blitz voort. Het zicht is nu nul komma nul. Niet alleen het stof is de boosdoener, ook de koplampen vormen een probleem. Ze kunnen nu eenmaal niet om de hoek kijken, waardoor iedere bocht in het pad een verrassing inhoudt. Van konvooien of andere tegenliggers hebben ze op deze late zondagavond in ieder geval geen last, want zelfs de Britten wagen zich 's nachts niet op het geitepad. Na zeven uur zwoegen door mens en machine is de route Triangel bedwongen. Om drie uur 's nachts arriveren de helden vermoeid en trots in Busovaca. 'Ik wist voor mezelf, dat het zou lukken. Maar het was niet makkelijk. Al bij al vond ik het een mooi avontuur,' verklaart een zichtbaar trotse Nico van der Zee. Lurkend aan zijn dampende bak koffie wil Kpl1 John Blitz wel kwijt, dat hij het volste vertrouwen had in de ongewone combinatie en eigen kunnen. 'Mijn enige probleem was, dat ik nog nooit het beruchte geitepad had gereden. Maar je raakt er aan gewend en als het allemaal achter de rug is heb je toch het gevoel van dat hebben we toch maar weer even geflikt.' Maandagmorgen wordt druk gehamerd en geschroefd en een paar dagen later heeft het medisch centrum zijn toiletten en plannen om ook de andere prefabs over het geitepad te sleuren.

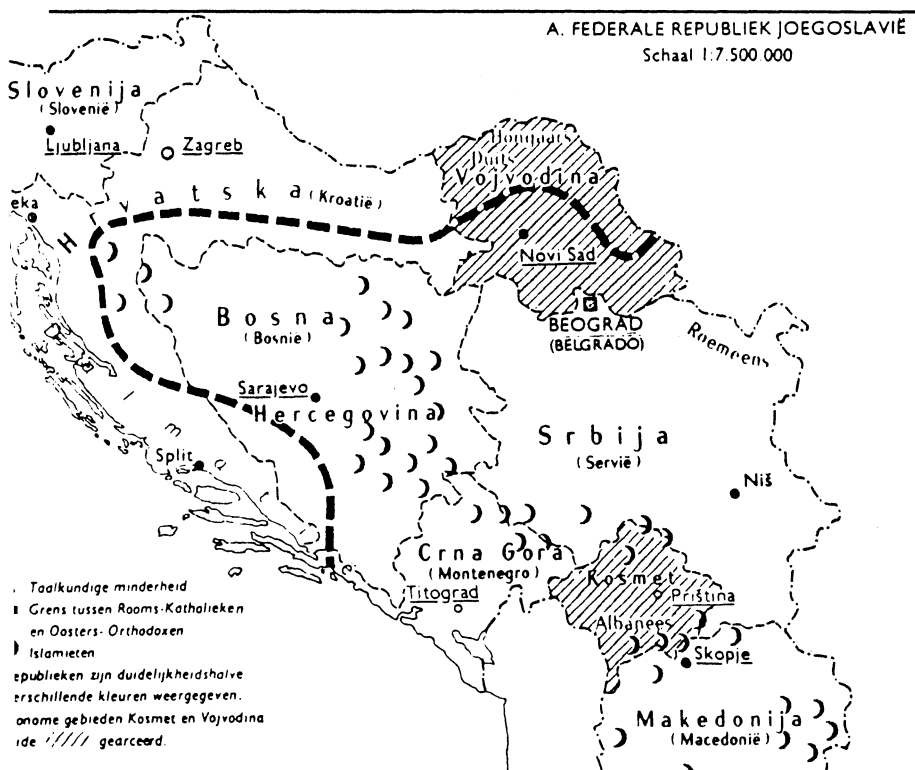
Het waarom van Joegoslavië

De jongste onenigheden in de republieken van het voormalig Joegoslavië duren, ondanks de vele vredesonderhandelingen en pogingen van de wereldpolitiek een vreedzame oplossing te vinden, al weer bijna twee jaar voort. Dat hieraan een hele geschiedenis van onenigheid is voorafgegaan weten de meesten van ons wel. Dit artikel gaat dieper in op de geschiedenis van dit Balkanland dat velen van ons voorheen alleen kenden als een vriendelijk en mooi vakantieland. We hopen daarmee iets meer inzicht te geven in de problematiek waarmee we de afgelopen tijd zo vaak geconfronteerd worden. Zeker ook voor de mensen die naar dit gebied uitgezonden worden, is het interessant iets meer te weten over de oorzaken van deze problematiek.

Het grondgebied van het voormalige Joegoslavië is al sinds jaar en dag bewoond door meerdere bevolkingsgroepen. In het socialistische Joegoslavië leefden volgens de grondwet zes erkende volkeren: Slovenen, Kroaten, Serven, Bosnische moslims, Montenegrijnen en Macedoniërs. Bovendien wonen er een aantal etnische minderheden zoals Hongaren en Albanen. Joegoslavië was een federaal verbond tussen zes deelrepublieken: Slovenië, Kroatië, Servië, Bosnië-Herzegovina, Montenegro en Macedonië. Op het grondgebied van Servië liggen twee autonome provincies: Vojvodina en Kosovo. Officieel werden in Joegoslavië drie talen gesproken: servokroaats, sloveens en macedonisch. Deze grondwettelijk erkende nationale veelvoud verklaart ten dele de spanningen die de Joegoslavische staat, sinds de oprichting in 1918, telkens weer uit elkaar dreigden te laten vallen. De spanningen kwamen echter niet alleen voort uit het feit dat in Joegoslavië meerdere volkeren samenleefden. Veel meer uit het feit dat hun geschiedenis zich over honderden jaren gescheiden heeft afgespeeld, heeft er toe geleid dat tegenwoordig elke staat zijn eigen tradities, cultuur, religie en economie heeft. Binnen het verbond was Bosnië-Herzegovina overigens het meest 'Joegoslaafs'. Hoewel de moslims er de grootste bevolkingsgroep vormden, leek deze staat het meest op het ideaalbeeld dat Joegoslavië voorstelde: een smeltkroes van verschillende volkeren. Dat kan als een van de redenen worden gezien waarom de roep om onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina later kwam dan die van Slovenië of Kroatië.

Tot 1900

Sinds de Slaven zich in de 6e eeuw na Christus in de Balkan vestigden heeft het gebied van het voormalige Joegoslavië (joego betekent zuid; Zuidslavië) veel inwoners en overheersers gekend. Het noordwesten bestaande uit Slovenië, Kroatië en

een deel van Bosnië-Herzegovina bleef daarbij altijd binnen de welvarende westerse invloedssferen. Of dat nu onder Karel de Grote (rond 800), zelfstandig (Kroatië van ca 800-1100), of onder Oostenrijks-Hongaarse overheersing (ca 1500-1914) was, de culturele geschiedenis van noordwest Joegoslavië werd altijd bepaald door het rijke en katholieke Europa. Het Servische volk, dat toen het huidige Servië, Kosovo, Montenegro en Herzegovina bewoonde, had echter veel meer te maken met het orthodoxe christendom en de islamitische Turken, die dat gebied controleerden. Centrum van dit rijk was het huidige Kosovo, dat daarom ook als 'de wieg van Servië' wordt beschouwd. Dat is een van de redenen waarom Servië Kosovo geen onafhankelijkheid toekent, hoewel 90% van de bevolking Albanees is. De islamitische cultuur is onder andere goed terug te vinden in Bosnië-Herzegovina, waar 44% van de bevolking moslim is. Economisch gezien bleef het zuidoosten achter bij het noordwesten. Al met al kan men grofweg zeggen dat de geschiedenis een breuk heeft veroorzaakt tussen het Europese noordwesten en het meer islamitische en orthodoxe zuidoosten.

Tot 1914

In de 19e en het begin van de 20e eeuw stond, na de Franse revolutie, het idee van een eigen staat volop in de belangstelling. Nationalisten van verschillende bevolkingsgroepen kregen met hun wens een eigen autonome staat te stichten grote belangstelling van de bevolking. Op die manier verkregen de staten langzaam steeds meer zelfbesturingsrechten of zelfs complete autonomie. Ook het idee van een gemeenschappelijke staat voor alle Zuid-slaven vond aanhang, hoewel de verschillende partijen verschillende motieven voor die keuze hadden. Kroaten vonden dat zij recht hadden op bepaalde gebieden, Serviërs meenden dat hun de heerschappij over een dergelijke staat toestond. Deze debatten gingen door totdat de eerste wereldoorlog uitbrak.

1918-1940

Na de eerste wereldoorlog waren de politieke verhoudingen in Europa flink veranderd. Het Oostenrijks-Hongaarse rijk bestond niet meer, de Turken waren niet zo massief aanwezig en

er werden nieuwe staten uitgeroepen. Een van deze staten was het koninkrijk Joegoslavië. Om functionele en politieke redenen besloten Kroaten, Slovenen en Serviërs toch maar in een verbond samen te gaan, om niet gelijk weer onder de heerschappij van een buurland te komen. Voor Servië was op die manier de droom van een groot-Servië waar geworden. De meerderheid van de bevolking was inderdaad Servisch. Bovendien had Montenegro zich bij Servië aangesloten en zo konden zij alle macht naar zich toetrekken, wat dan ook gebeurde. Dit stuitte op tegenstand bij de Slovenen, Kroaten en Macedoniërs en leidde tot een zware politieke crisis. Deze crisis was voor koning Karadjordjevic, een Serviër, reden om begin 1929 het parlement op te heffen en de grondwet voor ongeldig te verklaren. Dit was het begin van de Servische koningsdictatuur.

Dit was het begin van de Servische konings- dictatuur

In deze staat werden de andere volkeren gediscrimineerd en vervolgd. Onder de Kroaten en Macedoniërs vormden zich weerstandsgroepen tegen de Servische overheersing. Deze groepen zoals Ustaca en IMRO, probeerden met terreuracties de overheersers ten val te brengen. Pas toen de koning in 1934 tijdens een staatsbezoek in Frankrijk bij een terreuraanslag om het leven kwam, werden er langzaam pogingen ondernomen de volkeren weer met elkaar te verzoenen. Wat de uitwerking van die pogingen zou zijn geweest is niet bekend, want korte tijd hierna begon W.O. II.

1940-1945

Wat hierop volgde wordt ook wel de 'Joegoslaafse tragedie' genoemd en is in feite de meest directe aanleiding voor het grote wantrouwen dat er tussen de Zuidslavische volkeren heerst. De strijd die tussen de twee wereldoorlogen had gesluimerd, ontbrandde in volle heftigheid nadat Hitler Joegoslavië was binnengevallen. Het land werd toen opgedeeld onder de zogenaamde overwinnaars. Italië kreeg Dalmatië, Montenegro en de helft van Slovenië. Duitsland nam de andere Sloveense helft, Bulgarije kon Macedonië in ontvangst nemen. Vojvodina ging naar Hongarije en Kosovo aan het door Italië gecontroleerde Albanië. Servië werd onder Duits protectoraat gesteld en in Kroatië mocht de Ustaca-leider Ante Pavelic het heft in handen nemen, nadat meer gematigde politici de samenwerking met de Duitsers hadden geweigerd. In de zogenaamde 'Ustaca-staat' konden de Kroaten hun afkeer tegen de Servische minderheden in hun land botvieren. Het Servische antwoord op de massale zuiveringen door de Kroaten gaven de Cetniks. Dit waren zwaarbewapende verzetsbendes die door de geallieerden gezien werden als de drijvende kracht achter de Joegoslavische weerstand tegen de Duitsers. Deze verzetscommando's, onder leiding van de Servische overste Draza Mihajlovic, begonnen naast hun strijd tegen de Duitsers een moordcampagne tegen de Kroaten. De massale vervolging van Serviërs door Kroaten in de Ustaca-staat heeft onder de Servische bevolking tot een soort 'volkermoord-trauma' geleid. Dit trauma is een verklaring voor de huidige Servische tegenstand inzake de onafhankelijkheid van Kroatië, waar zich nog altijd een aantal Servische enclaves bevinden. Dat direct na het kenbaar maken van de Kroatische onafhankelijkheidswens in 1990 weer Cetnik-groepen opdoken, is in deze context ook beter te begrijpen. Zeker als men ook rekening houdt met de propaganda van de Servische regering, die de nieuwgevormde Kroatische regering steevast afschildert als 'een moordende Ustaca-regering'.

Tito en zijn partizanen

Na aanvankelijke samenwerking, bonden de Cetniks na 1941 ook de strijd aan met de communis-

18

tische verzetsstrijders. Hiervoor ontvingen zij geld en wapens uit het fascistische Italië. Hierin zagen de geallieerden een collaboratie met de vijand en daarom stopten zij hun ondersteuning. Zij steunden vanaf dat moment de communistische partizanen van Tito. Nadat Italië in 1943 uit de oorlog stapte, zochten de Cetniks een nieuwe bondgenoot en arrangeerden zich vervolgens met de Duitsers. In 1946 werd Mihajlovic wegens collaboratie met de vijand ter dood veroordeeld. Het werd echter nooit duidelijk of hij daadwerkelijk een collaborateur is geweest of dat onafhankelijke Cetnik-groepen op eigen houtje steun zochten bij de Duitsers. De leidende verzetsbeweging in Joegoslavië werden de partizanen rondom Tito. Zijn 'Volksbevrijdingsstrijd' richtte zich echter niet alleen op de bevrijding van Joegoslavië maar tevens op een communistische revolutie. In 1944 kwamen Stalin en Churchill overeen dat beiden 50% van Joegoslavië binnen hun invloedssfeer kregen. Op 20 oktober 1944 werd Belgrado door Russische troepen en Tito's Partizanen bevrijd. De in Slovenië en Kroatië gevormde anti-communistische verzetsgroepen werden evenals de Cetniks in de nadagen van W.O. II bloedig uit elkaar geslagen. Zo stond de weg voor Tito vrij om een communistische staat te gronden. Op 11 november 1945 was de oprichting van de Federatieve Volksrepubliek Joegoslavië een feit. Machthebber in deze staat was de CPJ, de Communistische Partij Joegoslavië, onder leiding de half Kroaat/half Sloveen Tito. Voordat zij hun eigen weg naar het socialisme vonden, waren de communisten overtuigd aanhanger van Stalin. Hun ideaal was een centraal geregeerd economisch systeem, zoals dat van de Sovjet Unie. In 1946 eigende de staat zich meteen alle bedrijven en al het grondgebied toe. Toen in 1953 een landbouw-crisis dreigde werd deze laatste stap weer terug gezet en werd boeren, in beperkte mate, toegestaan een eigen stukje land te bewerken. In 1948 werd Joegoslavië op last van Stalin uit het kominformbureau, het verbond van de Sovjet-Unie en haar satelietstaten, gesloten. Reden daarvoor was de zelfstandige politiek van Tito. Toen de Sovjet-Unie met militaire middelen een economi-

sche blokkade tegen Joegoslavië begon, sprong het Westen te hulp. Eind 1949 verklaarde de USA niet neutraal te blijven als de Sovjet-Unie zou aanvallen en begonnen zij met een economisch hulpprogramma. Sinds die tijd was het socialistische Joegoslavië in staat een neutrale positie in het Oost-West conflict in te nemen, wat vooral in de internationale politiek veel erkenning opleverde. Daarom had de westerse wereld in het begin van de jongste conflicten zo'n moeite af te stappen van het idee van een gezamenlijk Joegoslavië. In de binnenlandse politiek liep alles evenwel niet zo gladjes. Nadat de CPJ was gezuiverd van alle Moskougetrouwe leden ging Tito de confrontatie met de Sovjet-Unie aan. Het Sovjet-systeem werd als 'Staatskapitalisme' afgedaan. Volgens Tito lag het echte socialisme besloten in zelfbestuur door arbeiders. In plaats van een centraal planbureau werd er in elk bedrijf een arbeidersraad aangesteld waaraan het management verantwoording aan moest afleggen. Tegenwoordig is bekend dat dit systeem, waarin egoïsme en vriendjespolitiek hoogtij vierden, Joegoslavië financieel aan de rand van de afgrond had gebracht.

Nationalistische conflicten tijdens Tito

Wie nu denkt dat het onder Tito allemaal boterde tussen de verschillende Joegoslavische volkeren, heeft het mis. De nieuwe republieken hadden allen een eigen grondwet en een eigen parlement. Er was wel een overkoepelend orgaan, het Politieke bureau van de CPJ, waar alle macht lag. Achter de facade van broederschap en eenheid werd heftig om deze macht gestreden. Tezamen met de Montenegrijnen vormden de Serviërs in 1961 45% van de bevolking. Maar binnen de bondsinstuten en organen vormden zij met 84% van de ministers- en ambtenaarsstoelen een grote meerderheid. Ook 84% van alle bondsrechters waren van Servische afkomst evenals 70% van de officieren en 65% van de generaals binnen het Joegoslavische Volksleger. Kroaten en Slovenen waren binnen deze instututen zwaar ondervertegenwoordigd. Bovendien was de Joegoslavische geheime politie, de UDBA, vast in Servische handen. De chef van deze organisatie en tevens tweede man van de

staat, Rankovic, streefde onder het mom van het Joegoslavisme puur Servische doelen na. Omdat Rankovic van de onbetrouwbaarheid van de Kroaten overtuigd was, zij waren immers verantwoordelijk voor de 'Joegoslavische Tragedie', zorgde hij ervoor dat zelfs in Kroatië de meerderheid van de sleutelposities door Serviërs bezet werden. Ook in Kosovo was de UDBA actief. Zij legden tot 1966 120.000 dossiers aan van verdachte personen en vele Albanen werden gearresteerd, mishandeld of zelfs vermoord. Natuurlijk kwamen de andere bevolkingsgroepen hiertegen in opstand. Zij deden dit via een achterdeur. Aangezien het land in een economische crisis verkeerde, eisten de Kroaten en Slovenen liberale en decentralistische hervorming, die haaks stonden op de centrale planeconomie van de Serviërs. Nadat Rankovic in 1966 was afgezet, doordat hij in allerlei schandalen was verwickeld, werd de roep om autonomie in de verschillende staten steeds groter. In 1971 uitte deze roep zich in de Kroatische lente, waarbij de Kroaten massaal de straat opgingen. Tito smoorde de opstand met geweld in de kiem. Het publieke leven en de politieke leiding werden gezuiverd van opstandige elementen.

Tito smoorde de opstand met geweld in de kiem

Soortgelijke taferelen speelden zich af in Slovenië, Macedonië en ook de Servische top werd niet gespaard. Resultaat van de opstanden was dat het federalisme ten koste van het centralisme terrein won. Tito's laatste jaren, tot 1980 verliepen rustig.

Het verval van Joegoslavië

Met Tito verdween ook het vertrouwen in een federatieve staat. Hoewel zijn opvolgers dachten dezelfde weg te kunnen volgen, kwamen, mede door de snelle economische neergang, nationa-

listische gevoelens spoedig naar boven. Zoals in Kosovo, waar in 1981 een opstand voor een zelfstandige republiek bloedig door Servië werd neergeslagen. Dat maakte in Servië een golf van nationalisme los, waarvan Milosevic in 1986 handig gebruik van maakte. De Kosovo-kwestie was voor hem de mogelijkheid om met nationalistische propaganda leider van Servië te worden. Zijn eerste acties in 1988 waren het inlijven van de media en het ontdoen van tegenstanders binnen de Servische Communistische partij. Hij wierp zich op als de redder van Servië en door goedgeplande politieke campagnes lukte het hem de regeringen in Vojvodina en Montenegro te vervangen door zijn eigen mensen. Vervolgens stond Kosovo op het programma. In juli 1990 werd het parlement ontheven en in september verloren 20.000 Albanezen hun baan door de Servische militaire dictatuur. Sindsdien kan in Kosovo geen medische verzorging of onderwijs meer genoten worden. Demonstraties van de Albanezen werden met harde hand onderdrukt. De scherpste kritiek op Servië leverde Slovenië. Al in een vroeg stadium hadden de Sloveense communisten hun angst uitgesproken voor de Groot-Servische aspiraties van Milosevic. Milan Kucan, leider van Slovenië, zag de oplossing in het afzweren van het communisme. In 1989 besloot de communistische partij tot opheffing van het partijmonopolie en in 1990 werden de eerste vrije verkiezingen gehouden. In navolging van Slovenië protesteerde ook Kroatië door in 1990, nadat er zich problemen in Servische enclaves begonnen af te tekenen, vrije verkiezingen uit te schrijven. Hiermee werd Joegoslavië voor de zoveelste maal verscheurd. Vanaf dat moment raakte alles in een stroomversnelling. Ook de Joegoslavische moederpartij van de communisten kwam in 1990 aan zijn einde. Tijdens een zitting van het 14e CPJ-congres verliet de Sloveense delegatie demonstratief de zaal, nadat hun voorstellen, zoals garantie voor mensenrechten, beëindiging noodtoestand in Kosovo en vrije verkiezingen, door het Servische blok waren afgewezen. De verkiezingen werden in Slovenië gewonnen door Demos, een nationaal verkiezingsverbond. President werd Milan Kucan. In

VN-militairen voeren inspecties uit in een gehavende stad.

Kroatië kwam Franjo Tudjman met de Kroatisch Democratische Gemeenschap (HDZ) aan de macht. In reactie op de nationalistische ideeën van deze partij begonnen ook de inwoners van de Servische enclaves in Kroatië te streven naar onafhankelijkheid.

In Slovenië en Kroatië werden allerlei aanpassingen van de grondwet doorgevoerd, waaronder ook het recht op een eigen verdediging. Vanaf dat ogenblik werden de rekruten niet meer in het Joegoslavische leger geplaatst, maar in de eigen Sloveense en Kroatische territoriale strijdmachten. Deze ontwikkelingen werden door de Serviërs in het door Servië gestuurde Joegoslavië met argusogen bekeken. Milosevic paste vanaf dat moment zijn tactiek aan. Niet meer een Joegoslavische eenheidsstaat, maar een Groot-Servië werd nu zijn doel.

In het geval van een confederatie van verschillende staten zou de plaats van de grenzen een open politieke vraag zijn. Volgens de Serven is overal waar Servische graven liggen Servië. Vast onderdeel van Milosevic's politiek was het constant aanvallen van 'die nationalistische, separatistische, fascistische en moordende Kroaten, Albanezen en Slovenen'. In de Servische enclaves wierpen de aanvallen vruchten af: Kroatische politiebureau's werden overvallen en wapens werden buitgemaakt.

Op weg naar een burgeroorlog

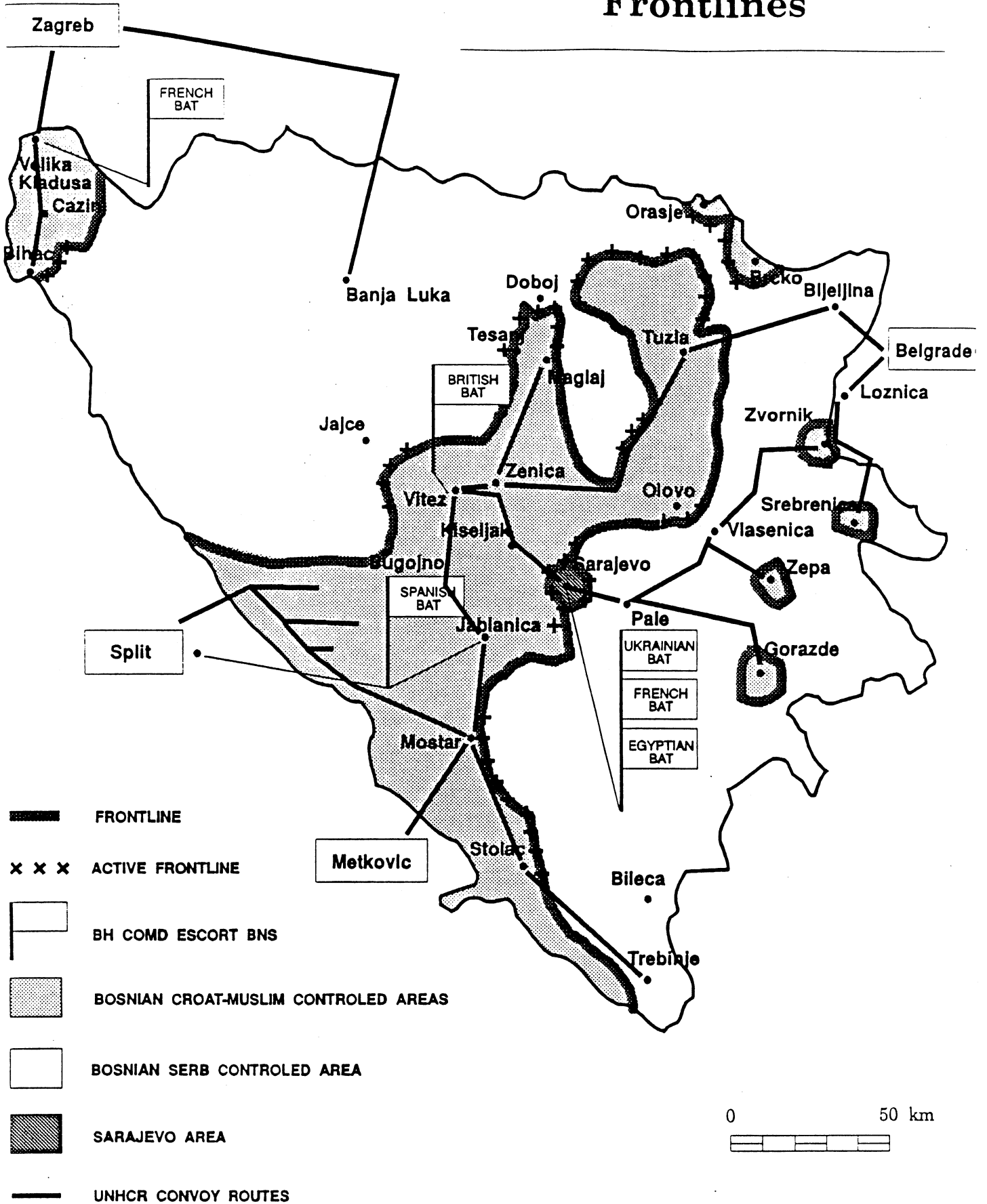
In januari 1991 begonnen onderhandelingen tussen vertegenwoordigers van de verschillende staten over de toekomst van Joegoslavië. Kroatië en Slovenië verlangden federalisering. Milosevic vond daartegen dat de

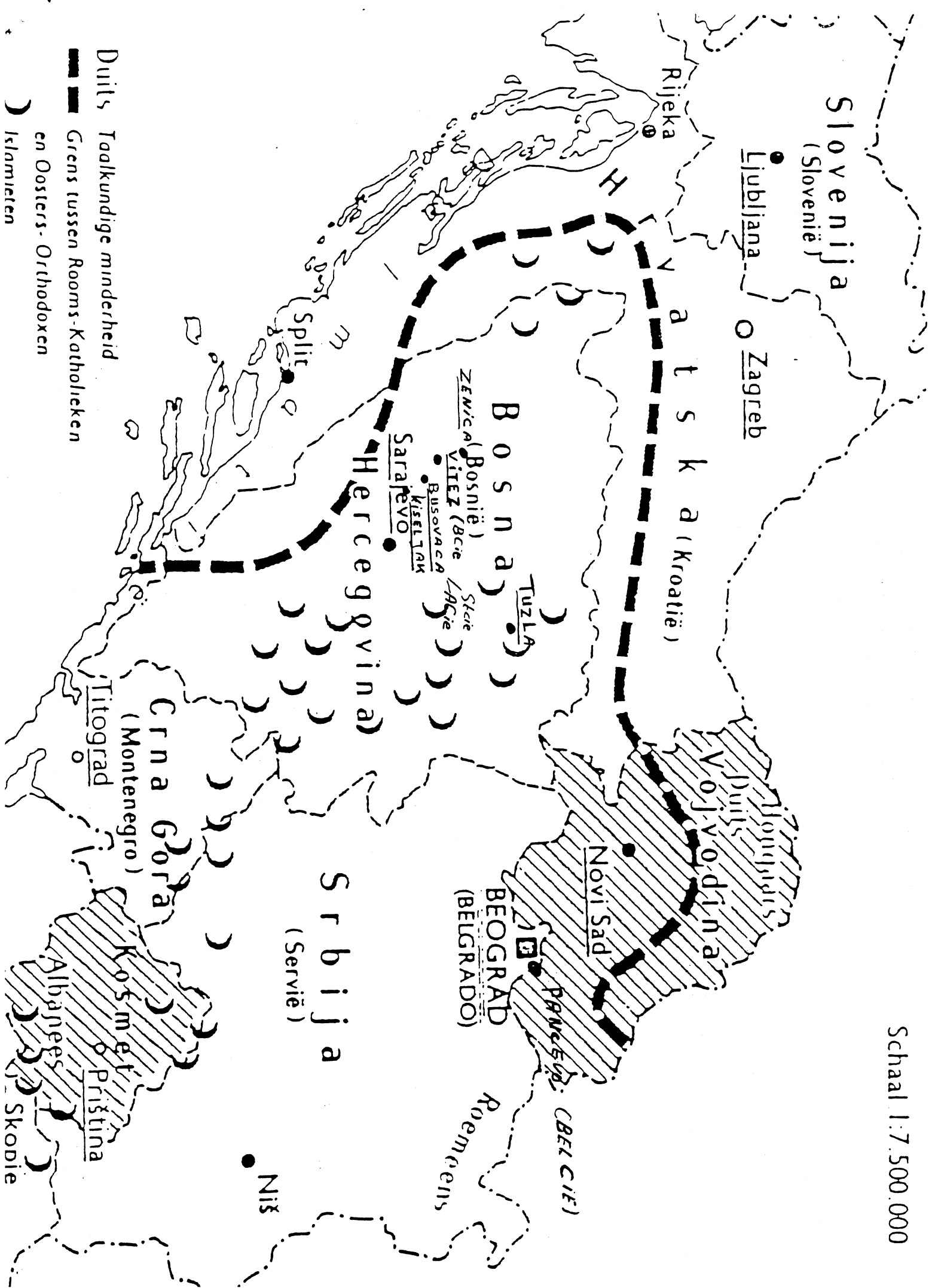
oude administratieve grenzen niet zondermeer als staatsgrenzen konden gelden: 'Het Servische volk zal in een staat leven en elk volk dat daarmee gelijkwaardig in een staat wil leven, is daarin welkom. In Kroatië en Slovenië werden Milosevic' woorden als 'ongeteugelde agressiviteit' opgevat. 'Hoe welkom andere volkeren wel niet zijn is te zien aan de behandeling van de Albanezen', was hun antwoord.

Al in januari 1991 stond Joegoslavië aan de rand van een burgeroorlog. Nog voordat de beide Noordwestelijke republieken het verbond met Joegoslavië (19 en 20 januari) hadden opgezegd, was de spanning al zo hoog opgelopen dat de troepen van het Joegoslavische leger naar Zagreb werden gestuurd en de Kroatische politie haar wapens diende in te leveren. Omdat Milosevic zich door protesten uit eigen land iets gematigder moest opstellen, werden de onderhandelingen in maart heropend. Deze onderhandelingen duurde echter niet lang. Toen in april opstanden begonnen door Serven in Kroatië, die zich naar de verzetstrijders in W.O. II, Cetniks noemden, vielen de eerste slachtoffers. Midden april begon Kroatië aan de opbouw van een nationale garde. De Serviërs in de enclaves voelden zich bedreigd en begonnen zich te roeren. Op dinsdag 25 juni 1991 verklaarden zowel Slovenië als Kroatië hun onafhankelijkheid. In de nacht van woensdag op donderdag reden de eerste Joegoslavische tanks richting Slovenië. Het begin van een burgeroorlog die sindsdien alleen nog maar grimmiger is geworden. ▲

Vdg Asbreuk,
sie voorlichting 41 Ltbrig

Frontlines

RECHTSPOSITIE TRANSPORTBATALJON UNPROFOR (1 (NL/BE) VN TBAT)

Doel van de handleiding

1. Deze handleiding heeft tot doel meer inzicht te geven in de rechtspositionele regelgeving die van toepassing is of kan zijn op de Nederlandse militair, die voor het vervullen van een functie in het kader van VN-operatie UNPROFOR naar voormalig Joegoslavië wordt gezonden.
2. Er wordt op gewezen dat het militair personeel aan het gestelde in deze handleiding geen zelfstandige rechten en aanspraken kan ontleenen.

Geldigheid normale rechtspositie

3. Uitzending geschiedt met inachtneming van de normale rechtspositie van militairen. Dat wil zeggen, dat de normale rechtspositionele regelgeving m.b.t. de militaire ambtenaren en de dienstplichtige militairen van toepassing blijft (zie MP-serie).
4. De Minister heeft echter bepaald dat de normale werk- en rusttijden regelingen, zoals opgenomen in hoofdstuk 7 van het Algemeen militair ambtenaren regelement en hoofdstuk 5 van het Regelement rechtstoestand dienstplichtigen, niet op de militair in Joegoslavië van toepassing zijn. Dit betekent dat de door de lokale situatie bepaalde wijze van opereren maatgevend is voor de werk- en rusttijden van het betrokken personeel, e.e.a. te bepalen door de commandant.
5. Het Nederlandse militaire straf- en tuchtrecht is op de Nederlandse militair van toepassing.

Militaire status

6. Ten aanzien van de militaire status wordt onderscheid gemaakt naar drie categorieën:
  - A. Beroepspersoneel onbepaalde tijd
De status van beroepspersoneel aangesteld voor onbepaalde tijd blijft ongewijzigd.
Personeel dat thans een bindingspremie geniet op basis van bepaalde deskundigheid, blijft aanspraak houden op die premie onder de voorwaarden die zijn vastgesteld bij toekenning. Het recht op premie wordt niet opgeschort door uitzending.

B. Beroepspersoneel bepaalde tijd

De status van beroepspersoneel aangesteld voor bepaalde tijd blijft eveneens ongewijzigd.

Wanneer de aanstelling eindigt gedurende de periode van uitzending, wordt deze aanstelling verlengd met een zodanige duur als nog noodzakelijk is voor de resterende periode van uitzending, mede daaronder begrepen de dagen die noodzakelijk zijn voor de administratieve afwikkeling in Nederland.

Het recht op een premie bij aanstelling voor bepaalde tijd wordt behouden voor de duur van de aanstelling. In geval van verlenging van die aanstelling geldt het recht op premie eveneens voor de duur van de verlenging.

In geval van overlijden van de militair hebben de wettelijke erfgenamen recht op de tot het moment van overlijden opgebouwde premie.

C. Dienstplichtig personeel

Dienstplichtig personeel, dat ten tijde van de uitzending in werkelijke dienst is, behoudt de status van dienstplichtige, ook in geval van verblijf in werkelijke dienst nadat de diensttijd van 12 of 14 maanden is verstreken.

In het laatste geval zal sprake zijn van 'vrijwillig verlengd verblijf in werkelijke dienst' gedurende de resterende duur van de uitzending. De maandelijkse wedde eo wordt dan vervangen door (een hogere) wedde.

7. Uitzending van dienstplichtige militairen in het kader van deze vredesmacht geschiedt op basis van vrijwilligheid, hetgeen tot uitdrukking dient te komen in een door hen ondertekende instemmingsverklaring.

Functietoewijzing bij uitzending

8. Voor de transporteenheid is een aparte OTAS (organisatietabel/autorisatiestaat) vastgesteld; het uit te zenden personeel krijgt een functie uit die OTAS toegewezen.
Er is dus sprake van "overplaatsing".

Functietoewijzing bij terugkeer

9. Ten aanzien van functietoewijzing na terugkeer wordt onderscheid gemaakt naar drie categorieën:

A. Beroepspersoneel onbepaalde tijd

In beginsel krijgt het beroepspersoneel dat is aangesteld voor onbepaalde tijd, na afloop van de periode van uitzending de functie toegewezen, die werd vervuld voor de uitzending, tenzij voor het vertrek reeds afspraken waren gemaakt m.b.t. het toewijzen van een andere functie.

In het geval van terugkeer op de "oude" functie, telt de periode van functievervulling bij UNPROFOR mee bij de duur van functievervulling van de functie waarvan de militair zojuist is ontheven.

In het geval van terugkeer op een "nieuwe" functie, telt de duur van de uitzending mee bij de duur van functievervulling in de nieuwe functie.

De functievervulling tijdens een uitzending wordt derhalve niet als een zelfstandige functievervulling gezien.

B. Beroepspersoneel onbepaalde tijd

Beroepspersoneel aangesteld voor bepaalde tijd, keert na afloop van de uitzending in principe terug op de functie die door hen werd vervuld voordat zij werden uitgezonden, tenzij andere afspraken zijn gemaakt of toezeggingen zijn gedaan.

C. Dienstplichtig personeel

Dienstplichtige militairen worden bij terugkomst, na het doorlopen van een afwikkelingsprogramma bij het Centrum voor vredesoperaties met Groot Verlof huiswaarts gezonden.

Financiële rechtspositie

10. Gedurende de uitzending ontvangt de militair militair zijn maandelijke wedde/weede e.o..

De aanvullende financiële voorzieningen bij een uitzending zijn voor alle categorieën militairen gelijk en zijn onder te verdelen in twee componenten;

A. Tegemoetkoming onkosten

De onkostentoeelage is bedoeld ter bestrijding van de onkosten m.b.t. lokaal transport, telefoon, bewassing e.d. Deze vergoeding is onbelast en bedraagt US\$ 27 per dag.

B. Tegemoetkoming extra beslaglegging

De vergoeding voor extra beslaglegging is vooralsnog vastgesteld op een belaste afkoopsom van US\$ 35 per dag. Na een evaluatieonderzoek, dat thans wordt uitgevoerd, kan dit bedrag worden aangepast op basis van de feitelijke inzet.

11. Uitbetaling van beide toelagen geschiedt maandelijks, via het salarissysteem. De bedragen worden, tesamen met de wedde, op de bank- of girorekening gestort. Op de weddestrook zijn de aanvullende toelagen afzonderlijk zichtbaar gemaakt.

Op de lokatie van uitzending kunt u periodiek bij een kassier een voorschot opnemen in contante valuta. Alle voorschotten die gedurende een maand zijn opgenomen worden op de wedde van die maand ingehouden. Ook dit is op de weddestrook zichtbaar.

12. Aanspraken op de hiervoor genoemde tegemoetkomingen bestaan van en met de eerste dag van uitzending tot en met de laatste dag van uitzending.

13. Naar regelen en voorwaarden te stellen door de VN wordt in voorkomend geval van de zijde van de VN aanspraak verleend op een zogenoemde recreatie-toeslag (per zes maanden maximaal zeven dagen à US\$ 10,50 (onbelast) per dag).

Verlof

14. Voor alle categorieën wordt onderscheid gemaakt naar drie soorten verlof:

A. Vakantieverlof

Vakantieverlof wordt verleend door de (VN-)commandant ter plaatse; in de VN-richtlijnen is vastgesteld in welke mate er door die commandant verlof kan worden verleend.

In beginsel wordt er verlof verleend tot maximaal 2,5 dag per maand van uitzending, vermeerderd met 3 dagen voor de gehele duur van de uitzending (totaal dus 18 dagen).

Het personeel moet er rekening mee houden dat er géén aanspraak op dit verlof bestaat; het wordt slechts verleend indien de lokale omstandigheden dit toelaten.

Tijdens de uitzending kan géén "NL-verlof" worden opgenomen.

Voor militair beroepspersoneel dat met UKW zal vertrekken respectievelijk de dienst zal verlaten tijdens of kort na de uitzending, alsmede voor dienstplichtig personeel na afloop van de diensttijd, geldt dat het tegoed aan vakantieverlof zal komen te vervallen.

B. Recuperatieverlof

Gedurende een uitzending van zes maanden biedt de VN de gelegenheid om 2 maal gebruik te maken van het zgn. 60-uurs verlof. Dit is een vorm van recuperatieverlof, door te brengen op een door de VN te bepalen lokatie.

C. Buitengewoon verlof

De militair heeft bij uitzending in beginsel aanspraak op buitengewoon verlof zoals omschreven in de verlofregelingen. Dit betekent echter niet dat het buitengewoon verlof ook altijd zal worden verleend; ook hier geldt dat de lokale omstandigheden bepalend zijn.

Het buitengewoon verlof wordt in ieder geval niet verleend, indien duidelijk is dat het verlof niet gebruikt kan worden voor het doel waarvoor het bestemd is.

15. De kosten die de militair tijdens het verlof maakt, zoals reis- en verblijfskosten, komen voor eigen rekening; hiervoor ontvangt men géén tegemoetkoming.

Verzorging

16. Verzorging tijdens de uitzending bestaat twee componenten:

A. Huisvesting en voeding

Huisvesting en voeding geschieden vanwege en voor rekening van het Rijk; de militair hoeft hiervoor geen eigen bijdrage te leveren.

B. Geneeskundige verzorging.

1) De geneeskundige zorg van de uit te zenden militairen geschiedt vanwege en voor rekening van het Rijk. Slechts bij verblijf buiten het gebied van inzet (en buiten Nederland) om privé-redenen, bestaat een eigen risico.

2) Voor gezinsleden van gehuwde militairen blijven de bestaande aanspraken onverkort van kracht.

De militair ontvangt vóór uitzending een hoeveelheid declaratieformulieren, voorzien van een invulinstructie en aanwijzingen t.b.v. het indienen.

Verzekering

17. Informatie over verzekering valt uiteen in twee aandachtsgebieden:

A. Levensverzekeringen

Uit onderzoek is gebleken, dat de polissen van levens- en overlijdensrisicoverzekeringen over het algemeen een bepaling kennen, dat niet wordt uitgekeerd indien de verzekerde zich vrijwillig in vreemde krijgsdienst begeeft en als gevolg van oorlogs-handelingen om het leven komt.

Echter de inhoud van een verzekeringscontract is een particuliere aangelegenheid tussen de militair en de verzekeringsmaatschappij als contractspartijen.

Het is dan ook altijd mogelijk, dat de verzekerde in individuele gevallen (bijvoorbeeld tegen zeer lage premiekosten) een verzekeringsovereenkomst heeft gesloten, waarbij in de polis strengere voorwaarden zijn opgenomen met betrekking tot de risico-uitsluiting.

Uit te zenden militairen wordt aangeraden om zich op de hoogte te stellen van die voorwaarden en hun verzekeringsmaatschappij op de hoogte te stellen van de uitzending, zodat ook aan die zijde daarover duidelijkheid bestaat.

Gezien het voorafgaande en het feit dat het afsluiten van verzekeringen een volstrekt particuliere aangelegenheid betreft, waarover de Defensie-werkgever geen enkele zeggenschap heeft, wordt door de Minister van Defensie geen borgstelling gegeven t.a.v. een eventueel risico van niet of verminderde uitbetaling.

De Minister van Defensie zal bij een uitzending aan de Nederlandse Vereniging van Levensverzekeraars (NLV) vragen om haar leden positief te adviseren om in geval van overlijden van een militair die is uitgezonden naar een bepaald gebied ten aanzien van de levensverzekering niet anders te oordelen dan wanneer het overlijden in Nederland zou hebben plaats gevonden.

B. Reis- en ongevallenverzekering

Zolang de militair verblijft in het operatiegebied is hij van rijkswege 'verzekerd'. Dit geldt zowel voor de momenten waarop hij dienst verricht, als voor de momenten waarop hij bewegingsvrijheid of verlof geniet. 'Verzekerd' betekent in dit verband geneeskundige verzorging, vervoer van rijkswege en aanspraak op pensioen- en overige voorzieningen (zie bijlagen).

Indien de militair op eigen gelegenheid het operatiegebied verlaat, bijv. wanneer hij van de VN verlof heeft gekregen, is hij niet verzekerd. Dit betekent dat de kosten voor bijv. een ambulance of ziekenhuisopname voor eigen rekening komen. De militair wordt aangeraden hiervoor een reis- en ongevallenverzekering af te sluiten.

Bij terugkomst in het operatiegebied of Nederland valt de militair terug op de geneeskundige voorzieningen van rijkswege. Er bestaat in dat geval echter geen aanspraak op uitgebreide pensioen- en/of overige voorzieningen (zie bijlagen).

Schadevergoeding particuliere eigendommen

18. De regeling schadevergoedingen 1985 is in dit kader van toepassing. Vergoeding van schade aan particuliere eigendommen zal alleen dan plaats vinden, wanneer de Staat -in casu het Ministerie van Defensie- daartoe uit hoofde van wettelijke aansprakelijkheid is gehouden, danwel het niet toekennen van een vergoeding onbillijk is en de schade niet elders verhaalbaar is.

De schadevergoeding zal in voorkomend geval maximaal de dagwaarde van het artikel bedragen.

Ter voorkoming van elk onnodig risico wordt geadviseerd geen kostbare eigendommen mee te nemen.

Aansprakelijkheid

19. In het algemeen kan gesteld worden, dat de aansprakelijkheid van de uitgezonden militair wordt geregeld in het verdrag of in de overeenkomst, van toepassing op de uitzending van de militair. Voor elke uitzending wordt een schriftelijk stuk opgesteld dat, of in algemene bewoordingen (bijvoorbeeld in een memorandum of understanding, de zgn MOU), of tot in detail (bijvoorbeeld in een status of forces agreement, de zgn SOFA) de aansprakelijkheid regelt.

20. M.b.t. een specifieke vraag over aansprakelijkheid van een uitgezonden militair zal er moeten worden gekeken in het verdrag of in de overeenkomst, welke ten grondslag ligt aan de uitzending. Het personeel dat in het kader van de VN wordt uitgezonden, dient er rekening mee te houden dat het aansprakelijk kan worden gesteld voor financiële schade die wordt geleden als gevolg van nalatigheid of overtreding van de voorschriften.

Gemaakte kosten

21. Het is in het kader van een "snelle of onverwachte" uitzending mogelijk, dat een militair wordt aangewezen aan wie reeds (vakantie)-verlof is toegekend en die op grond daarvan een vakantie(reis) heeft besproken en betaald.

De militair kan in aanmerking komen voor een vergoeding van de gemaakte kosten en moet daartoe een rekest in dienen bij DPKL. Dit rekest dient alle relevante gegevens te bevatten, zoals bijvoorbeeld bewijzen van de verloftoekenning, kostenoverzicht en rekeningen c.q. bevestigingen van de afgesproken reis.

Gezinsherenigingsreizen

22. Er wordt geen tegemoetkoming verleend ingeval van gezinsherenigingsreizen naar Nederland danwel recuperatiereizen naar andere gebieden buiten het gebied c.q. land van inzet. (Deze aanspraak bestaat slechts indien er sprake is van aaneengesloten verblijf langer dan negen maanden en alleen t.a.v. vervoer voor rijksrekening tussen de verblijfplaats van de militair en de woonplaats van zijn gezin).

Bij ernstige calamiteiten heeft de uitgezonden militair aanspraak op vervoer voor rijksrekening, als hem buitengewoon verlof wordt verleend bij overlijden of in levensgevaar verkeren van een familielid.

Onder familieleden wordt dan verstaan:

- de levenspartner van de militair;
- de ouders, pleeg- of stiefouders van de militair of zijn levenspartner;
- de eigen of aangehuwde kinderen, stief- of pleegkinderen van de militair en/of zijn levenspartner.

Voor verdere bijzonderheden wordt verwezen naar de regeling tegemoetkoming incidentele reizen (MP 31-300, nummer 1120).

Bijlagen:

1. Pensioen en andere voorzieningen voor beroepsmilitairen in geval van arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en overlijden
2. Uitkeringen en andere voorzieningen voor dienstplichtigen in geval van arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en overlijden
3. Begrippenlijst arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en dienstverband

Pensioen en andere voorzieningen voor BEROEPSMILITAIREN in geval van arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en overlijden

1. Pensioen bij invaliditeit en arbeidsongeschiktheid

Wanneer een beroepsmilitair een ziekte of gebrek oploopt, is de eerste vraag of er wel of geen verband bestaat met de uitoefening van de militaire dienst (ofwel: of er een dienstverband bestaat). Op de regels die bepalen of er verband is met de uitoefening van de militaire dienst wordt in bijlage 3 ingegaan (in die bijlage worden tevens de begrippen invaliditeit en arbeidsongeschiktheid nader uitgelegd). Gebruikelijk is dat een uitspraak over het dienstverband achteraf wordt gedaan.

Uitgangspunt bij de uitzending is dat er in beginsel een dienstverband wordt aanvaard. Bij ongevallen in de privé-sfeer, bijv. tijdens verlofperiodes, is in beginsel geen sprake van een dienstverband, maar ook bij de beoordeling van dergelijke situaties zal steeds nauwkeurig worden nagegaan of er geen bijzondere (dienst)omstandigheden zijn op grond waarvan de bijzondere voorzieningen wel kunnen worden toegepast.

Wanneer er sprake is van dienstverband, heeft de beroepsmilitair recht op een pensioenuitkering, mits er sprake is van een invaliditeit van tenminste 10%. De hoogte van de uitkering is afhankelijk van enerzijds de mate van invaliditeit en anderzijds de pensioengrondslag. De mate van invaliditeit kan variëren van 10% tot 100%; in de meest schrijnende gevallen kan het pensioen nog worden verhoogd met 20%-40%.

De pensioengrondslag waarvan het pensioen van de beroepsmilitair wordt afgeleid, is het inkomen dat hij in het jaar voorafgaande aan zijn ontslag heeft verdiend. Op de pensioenuitkering voor invaliditeit worden eventuele neveninkomsten niet gekort.

In het geval dat de beroepsmilitair wegens gebreken uit de militaire dienst wordt ontslagen, heeft hij vanaf het moment van ontslag ook aanspraak op een diensttijdpensioen. De opgebouwde diensttijd wordt hiermee in feite afgerekend. Is tegelijkertijd sprake van invaliditeit met dienstverband, dan vindt onderlinge verrekening plaats, zodanig dat de hoogste uitkering wordt ontvangen.

Bij pensionering wordt tevens gekeken naar het bestaan van arbeidsongeschiktheid: is zowel sprake van arbeidsongeschiktheid als invaliditeit met dienstverband, dan kan een extra aanvulling op het pensioen worden toegekend, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid en de hoogte van de andere pensioenbestanddelen. Ook hier wordt derhalve de hoogste uitkering ontvangen.

2. Voorzieningen

Voor actieve en gewezen beroepsmilitairen kunnen voorzieningen getroffen worden tot behoud, herstel of ter bevordering van de arbeidsgeschiktheid, dan wel voorzieningen die dienen ter verbetering van de levensomstandigheden. De normen en voorwaarden van de Algemene Arbeidongeschiktheidswet (AAW) zijn daarbij van toepassing.

Daarnaast kunnen zij, die in en door de dienst gehandicapt zijn geraakt, in aanmerking worden gebracht voor andere, verdergaande voorzieningen. Met name gaat het dan om vervoersvoorzieningen.

3. Geneeskundige verstrekkingen

Na eventuele afkeuring zal de beroepsmilitair -afhankelijk van zijn inkomen alsmede van de mate van invaliditeit c.q. arbeidsongeschiktheid- verplicht verzekerd zijn ingevolge de ziekenfondswet. In andere gevallen zal hij een particuliere ziektekostenverzekering moeten afsluiten.

Als er sprake is van een bepaalde aandoening met dienstverband, dan heeft de beroepsmilitair voor die aandoening recht op vrije geneeskundige verzorging door Defensie. Deze verzorging is vastgelegd in de regeling gezondheidszorg (MP 31-109).

4. Weduwen- en wezenpensioenen

Bij overlijden door dienstoorzaken bedraagt het weduwen-pensioen 5/7 deel van de pensioengrondslag. Als er sprake is van kinderen kan een wezenpensioen worden toegekend. Het totaal van weduwen- en wezenpensioenen bedraagt nooit meer dan de grondslag.

Als de beroepsmilitair niet door dienstoorzaken is overleden, bedraagt het weduwenpensioen 5/7 deel van het pensioen waarop bij 65-jarige leeftijd recht zou hebben bestaan. Voor kinderen bestaat tot maximaal 2/7 deel recht op wezenpensioenen.

5. Kostwinnerspensioenen

Bepaalde familieleden kunnen aanspraak maken op een kostwinnerspensioen. Het gaat om:

- * ouders
- * grootouders
- * schoonouders

Voorwaarde is dat de militair is overleden tengevolge van verwondingen, ziekten of gebreken met een dienstverband. Het bedrag van het kostwinnerspensioen is ondermeer afhankelijk van het bedrag dat de militair in het jaar voorafgaande aan zijn overlijden in de regel aan de noodzakelijke kosten van het bestaan van de rechthebbende(n) bijdroeg.

Uitkeringen en andere voorzieningen voor DIENSTPLICHTIGEN in geval van arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en overlijden

1. Uitkeringen bij invaliditeit en arbeidsongeschiktheid

Wanneer een diensplichtig militair een ziekte of gebrek oploopt, is de eerste vraag of er wel of geen verband bestaat met de uitoefening van de militaire dienst (ofwel: of er een dienstverband bestaat). Op de regels die bepalen of er verband is met de uitoefening van de militaire dienst wordt in bijlage 3 ingegaan (in die bijlage worden tevens de begrippen invaliditeit en arbeidsongeschiktheid nader uitgelegd). Gebruikelijk is dat een uitspraak over het dienstverband achteraf wordt gedaan.

Uitgangspunt bij de uitzending is dat er in beginsel een dienstverband wordt aanvaard. Bij ongevallen in de privé-sfeer, bijv. tijdens verlofperiodes, is in beginsel geen sprake van een dienstverband, maar ook bij de beoordeling van dergelijke situaties zal steeds nauwkeurig worden nagegaan of er geen bijzondere (dienst)omstandigheden zijn op grond waarvan de bijzondere voorzieningen wel kunnen worden toegepast.

Wanneer er sprake is van dienstverband, heeft de dienstplichtige recht op een pensioenuitkering, mits er sprake is van een invaliditeit van tenminste 10%. De hoogte van de uitkering is afhankelijk van enerzijds de mate van invaliditeit en anderzijds de pensioengrondslag.

De mate van invaliditeit kan variëren van 10% tot 100%; in de meest schrijnende gevallen kan het pensioen nog worden verhoogd met 20%-40%.

De pensioengrondslag waarvan het pensioen van de dienstplichtige wordt afgeleid, is het inkomen dat hij in zijn burgerberoep zou hebben kunnen verdienen in het jaar voorafgaande aan zijn dienstverlating. Als hij niet heeft gewerkt wordt uitgegaan van wat hij gelet op zijn vooropleiding en ervaring gemiddeld zou kunnen verdienen in een overheidsfunctie. Op het invaliditeitspensioen worden eventuele neveninkomsten niet gekort.

Als er tevens sprake is van arbeidsongeschiktheid heeft de dienstplichtige ook aanspraak op een arbeidsongeschiktheidsvoorziening welke is geregeld in de Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening militairen (WAMIL). In zo'n geval wordt die regeling toegepast die de hoogste uitkering biedt.

Aanspraak op een WAMIL-uitkering bestaat ook als er geen sprake is van een dienstverband, maar wel van arbeidsongeschiktheid. De uitkering bedraagt dan 70% van het dagloon. Het dagloon is het bedrag dat hij in zijn burgerberoep zou hebben kunnen verdienen indien hij niet arbeidsongeschikt was. Heeft hij niet eerder gewerkt, dan wordt ook hier uitgegaan van wat hij, gelet op opleiding en ervaring, zou kunnen verdienen. Op jaarbasis komt dit ongeveer overeen met 70% van de pensioengrondslag. Een WAMIL-uitkering is vergelijkbaar met een WAO-uitkering.

2. Voorzieningen

Voor actieve en gewezen dienstplichtigen kunnen voorzieningen getroffen worden tot behoud, herstel of ter bevordering van de arbeidsgeschiktheid, dan wel voorzieningen die dienen ter verbetering van de levensomstandigheden. De normen en voorwaarden van de Algemene Arbeidongeschiktheidswet (AAW) zijn daarbij van toepassing.

Daarnaast kunnen zij, die in en door de dienst gehandicapt zijn geraakt, in aanmerking worden gebracht voor andere, verdergaande voorzieningen. Met name gaat het dan om vervoersvoorzieningen.

3. Geneeskundige verstrekkingen

Na eventuele afkeuring zal de dienstplichtige -afhankelijk van zijn inkomen alsmede van de mate van invaliditeit c.q. arbeidsongeschiktheid- verplicht verzekerd zijn ingevolge de ziekenfondswet. In andere gevallen zal hij een particuliere ziektekostenverzekering moeten afsluiten.

Als er sprake is van een bepaalde aandoening met dienstverband, dan heeft de dienstplichtige voor die aandoening recht op vrije geneeskundige verzorging door Defensie. Deze verzorging is vastgelegd in de regeling gezondheidszorg (MP 31-109).

4. Weduwen- en wezenpensioen

Bij overlijden door dienstoorzaken bedraagt het weduwen-pensioen 5/7 deel van de pensieongrondslag. Als er sprake is van kinderen kan een wezenpensioen worden toegekend. Het totaal van weduwen- en wezenpensioen bedraagt nooit meer dan de grondslag.

Als de dienstplichtige niet door dienstoorzaken is overleden, bestaat er geen recht op een weduwenpensioen. Wel kan in voorkomens geval aanspraak op een AWW-pensioen worden gemaakt. Hiervoor dient de weduwe zich tot de Sociale Verzekeringsbank te wenden.

5. Kostwinnerspensioen

Bepaalde familieleden kunnen aanspraak maken op een kostwinnerspensioen. Het gaat om:

- * ouders
- * grootouders
- * schoonouders

Voorwaarde is dat de militair is overleden tengevolge van verwondingen, ziekten of gebreken met een dienstverband. Het bedrag van het kostwinnerspensioen is ondermeer afhankelijk van het bedrag dat de militair in het jaar voorafgaande aan zijn overlijden in de regel aan de noodzakelijke kosten van het bestaan van de rechthebbende(n) bijdroeg.

Arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en dienstverband

1. Bij arbeidsongeschiktheid gaat het om de vraag of ziekten of gebreken de verdien capaciteit hebben aangetast.
Vastgesteld wordt of en in welke mate iemand nog met passende werkzaamheden een inkomen kan verwerven.
Op een arbeidsongeschiktheidsuitkering worden in beginsel inkomsten uit arbeid gekort. De uitkering loopt tot maximaal het 65-ste levensjaar.
2. Bij invaliditeit gaat het om de vraag of iemand als gevolg van ziekten of gebreken gehandicapt is in het dagelijks leven. Of die handicap ook gevolgen heeft voor werk en inkomen is niet van belang: een invaliditeitspensioen kan worden uitgekeerd aan iemand die verder normaal kan werken.
Een dergelijk pensioen geldt voor het leven, mits de invaliditeit blijvend is. Inkomsten uit arbeid worden er niet op gekort.
3. Van dienstverband is sprake wanneer de arbeidsongeschiktheid of invaliditeit bij de militair het gevolg is van :
  - verwonding, ziekten of gebreken, veroorzaakt door de uitoefening van de militaire dienst;
  - ziekten of gebreken die het gevolg zijn van verrichtingen of vermoeienissen aan het uitoefenen van de militaire dienst verbonden;
  - ziekten of gebreken, tot uiting gekomen of verergerd mede door inwerking van bijzondere, zeer nadelige invloeden waaraan hij in verband met de militaire dienst is blootgesteld geweest.

In de Regeling criteria uitoefening militaire dienst is het wettelijke dienstverbandcriterium (een relatie met de uitoefening van de militaire dienst) nader uitgewerkt. Die relatie is aanwezig wanneer:

- uitvoering wordt gegeven aan expliciete of impliciete dienst opdrachten;
- handelingen worden verricht in het kader van algemene of bijzondere dienstvoorschriften;
- handelingen of activiteiten worden verricht die door de Minister als uitoefening van de militaire dienst worden aangemerkt, gezien het daaraan verbonden dienstbelang.

Bij de aanvaarding van dienstverband gaat het niet alleen om oorlogshandelingen of oefeningen maar ook om zaken die verband houden met de dagelijkse dienstuitoefening. Bij de beoordeling van dienstverband bij ziekte of ongeval worden de wettelijke grenzen in acht genomen.

Voorts is het gebruikelijk dat een uitspraak over dienstverband achteraf wordt gedaan. Bij de uitzending is echter van tevoren bepaald dat tijdens de uitoefening van de dienst in beginsel een dienstverband wordt aanvaard.

Slechts bij voorvallen in de strikte privé-sfeer (b.v. tijdens verlof) is in beginsel geen sprake van een dienstverband, maar ook bij de beoordeling van dergelijke situaties zal nauwkeurig worden nagegaan of er geen bijzondere (dienst)omstandigheden zijn op grond waarvan de bijzondere voorzieningen wel kunnen worden toegepast.

Blauwaten langs als een tinslang

Het Nederlands-Belgische kamp in Santici, Centraal Bosnië. Kogels en granaten scheren laag over de 'prefabs', bij voorkeur zelfs onder de telefoonraden door. Blauwhelmen zoeken razendsnel hun toevlucht in de bunkers. Elf uur later is de lucht boven Costa Bravo, de bijnaam die de Nederlandse blauwe baretten aan hun kamp hebben gegeven, weer (tijde-

loos) vrij van lood en kunnen ze weer aan de slag. Maar dan barst de hel opnieuw los in de vorm van artilleriebeschietingen op het dorp Santici zelf. Goed, de truckers hoeven de bunker niet opnieuw in, omdat er geen direct levensgevaar dreigt. Maar om nou te zeggen dat hun situatie aanleiding geeft tot juichen, nee. Santici, je zult er maar zitten.

als de blauwe baretten intussen zijn, blijven ze er relatief stoerjans onder.

Heerst er in het door Bosnische Kroaten bewoonde Busovaca een soort onheilspellende rust, verderop in Bosnië woedt de vuile oorlog op volle toeren. Dat blijkt wel tijdens de *Morning Prayer*, ofwel ochtendbiering, van de Stafcompagnie. Tijdens een schets van de jongste ontwikkelingen, worden beschietingen van Mostar, Bilhac, Gornj Vukov, Vitez en natuurlijk van de hel op aarde - Sarajevo - gemeld. Gelukkig ligt Busovaca dus buiten de vuurlinie. Althans, waar het de Stafcompagnie betreft, want bij de in het centrum van het dorp gehuisveste Alfa-compagnie, wil alarmfase Rood nog wel eens toeslaan. Haar kamp leunt namelijk aan tegen gebouwen van het Bosnisch-Kroatische leger (HVO). In een sinds Kerst toegenomen offensief, liggen die vaak onder vuur van moslims, omdat deze hun vijanden per se uit de *pocket*, waarin Busovaca ligt, willen verdrijven. Om het gebied vervolgens zelf in te lijven. Landje veroveren met alle misère van dien geldt immers

als een soort nationale sport in Bosnië-Herzegovina.

Beschermengel

Helias staan de moslimstukkers rond Busovaca soms onzuiver afgesteld. Als een wonder kwamen onlangs de (gelukkige weimige) slecht gerichte projectielen in de hekkende van het kamp terecht met een rij beschadigde voertuigen en een schram aan een bil als resultaat. Ofschoon de moslims zich na elk incident verontschuldigen, kan het natuurlijk moeiteloos minder gunstig uitpakken. Hoe dan ook, bij het ter perse gaan van deze editie van de *Defensiekrant*, heerste er *Bosnian Quiet* in de omgeving van de Stafstaf- en Alfa-compagnie, op enkele stenengooiende *locals* en diefstallen na. Dat blijkt ook wel tijdens een bezoek. „Toch leidt bunkeralarm tot flink wat nervositeit, hoor”, schetst commandant A-compagnie, kapitein Ron Heyden, de keerzijde van de medaille. Volgens hem mogen de transporteurs van de Alfa-cie tot nu toe van geluk spreken. „Kennelijk zit er een of andere beschermengel op het hek van het kamp.” Ondanks de oorlogsdreiging

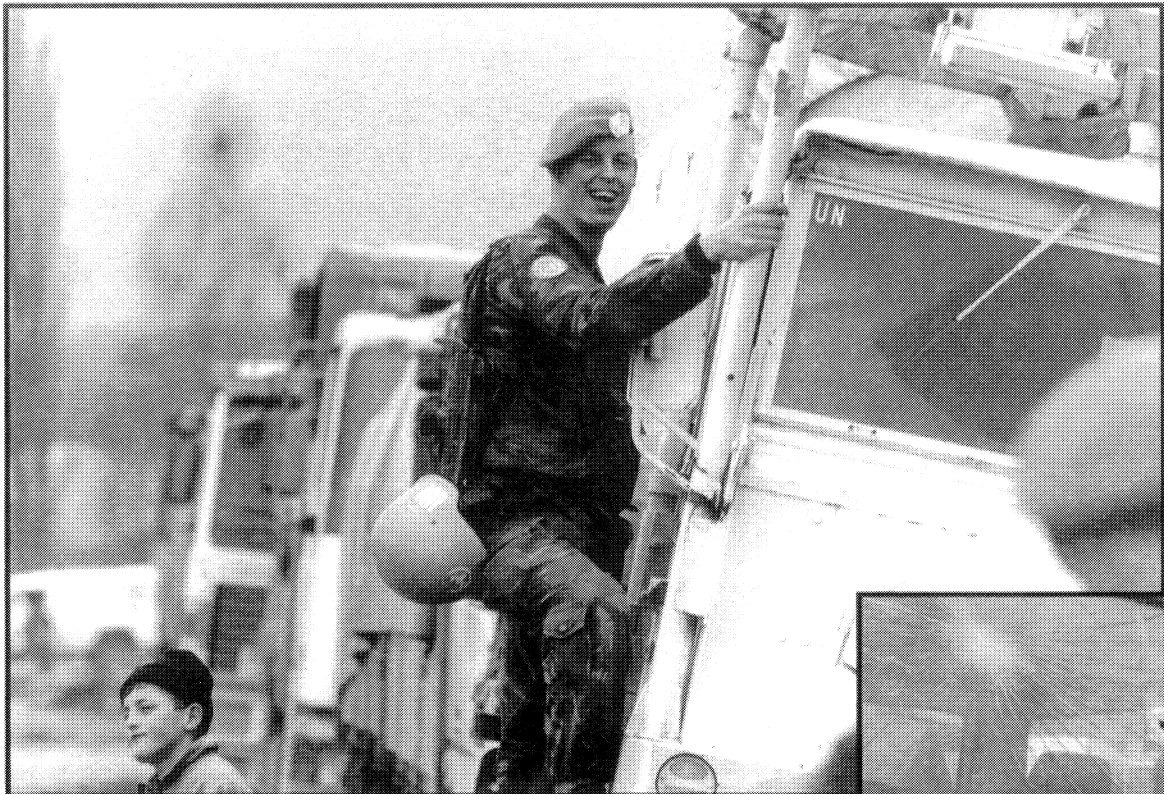
en alle pestertijen van de strijdende partijen, laten weinnie zich uit het veld slaan. „Slaapplaatsen perfect, eten prima, moreel goed. Ja, mijn AAT-hart (Aair- en Afvoertroepen - JO) bloeit helemaal op”, meldt Heyden. „Natuurlijk raak je van al dat geweld minder vrolijk. Maar we luchten ons hart zoveel mogelijk door er onderling over te praten.”

Problemen

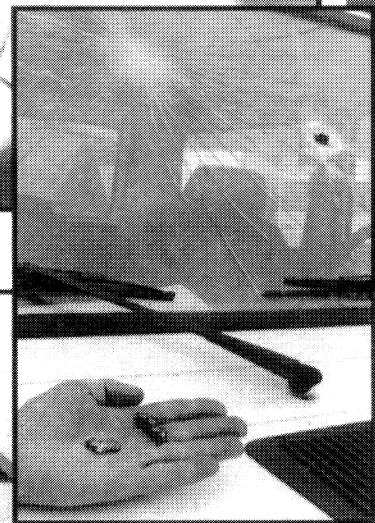
Aangezien het gezegde *Waar gebaakt wordt, vallen spuiten* in oud-Joegoslavië meer dan elders opgeld doet, kent de Alfa-compagnie meer problemen, dan alleen de oorlogsdreiging. Zoals bijvoorbeeld de trage gang van zaken bij de aanvraag van de broodnodige (voertuig)onderdelen bij *United Nations Protection Force* (Unprofpor). Want het Transportbataljon heeft die hard nodig, omdat van de voertuigen het uiterste wordt gevergd. Om de Unprofpor-clip te kunnen omzetten, valt het bataljon vaak terug op Nederland, afenkin een succesformule. Afhankelijk van de omstandigheden, vergt het namelijk

gemiddeld twee tot drie weken om nieuw materiaal in Busovaca te krijgen, legt sergeant-majoor Arnold van Hout van het Onderhoudsploton uit. Als oorzaak noemt hij het transport per boot, een altijd tijdrovende weg, en de vanwege de oorlog onzekere logistieke transporten vanuit Split. En dat allemaal terwijl voertuigen soms stil staan, mede door een gebrek aan reservevelden. „Dan kun je dus geen humanitaire goederen rijden”, legt Van Hout de vinger op de zere plek. „Natuurlijk bestaat er buffervoorraad. Alleen raakt die snel op als je om wat voor reden ook geïsoleerd raakt, of als je je reserves extra moet aanspreken na een voertuigbeschieting.” Naast de klemmende vraag of de spullen wel tijdig aankomen, levert het thuis bestellen van goederen ook irritatie op, vertelt Van Hout. „Moet je bijvoorbeeld uitleggen waarom je zoveel aanvraagt. Doodmoed wordt je daarvan. Zo wordt er bijvoorbeeld vreemd tegenaan gekeken dat de voertuigen hier veel meer remschijven gebruiken. Tja, maar het loopt hier ook een tikje anders.”

Lees verder op pagina 6

Ondanks alle kuilen en hobbels, slaan de truckers zich aardig door het avontuur in Bosnië heen. "Daar zou in Nederland best meer waardering voor mogen komen."

Terwijl de mortiergranaten rond het kamp ontploffen, wordt een *Madmax* - een tientonner met een pantserkap over de cabine - opgetuigd. „Want misschien kunnen we er volgende week wel uit.“

Terwijl de mortiergranaten rond het kamp ontploffen, wordt een *Madmax* - een tientonner met een pantserskap over de cabine - opgetuigd. „Want misschien kunnen we er volgende week wel uit.“

HVO-militairen graven een loopgraaf even buiten de omtrek van het kamp Costa Bravo

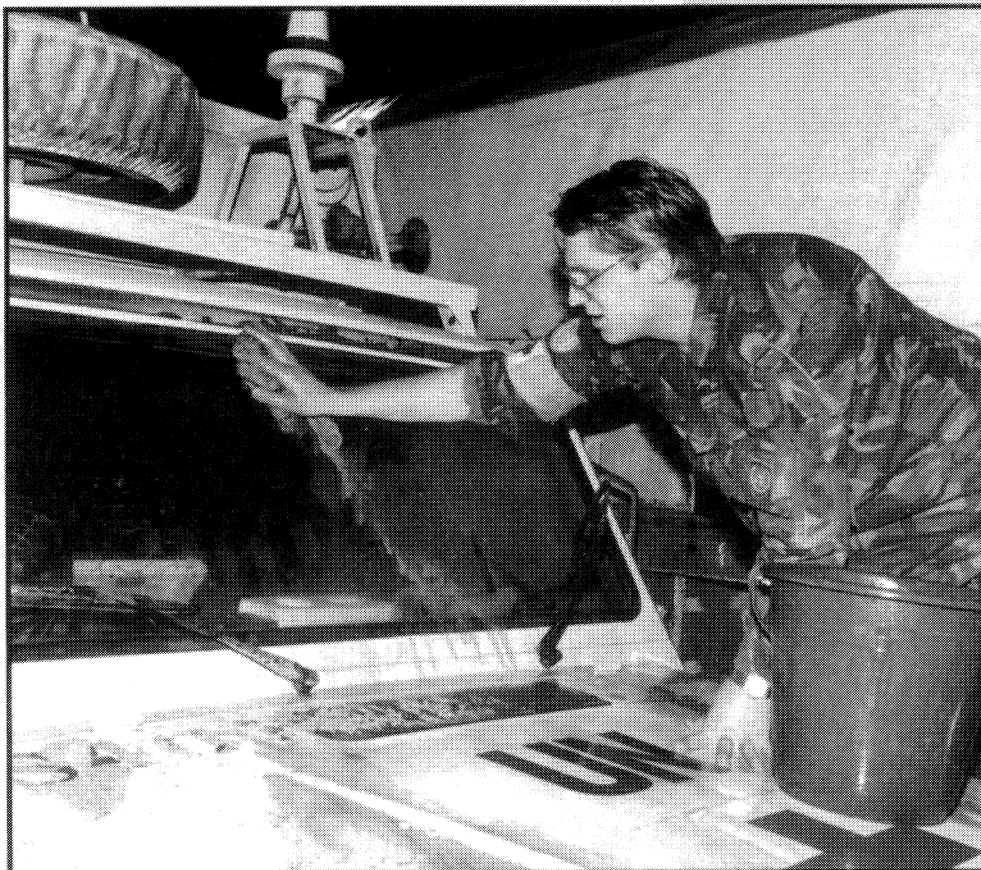
Na een dagje werken onder oorlogsomstandigheden, gaat een stevige maaltijd er prima in.

Hoe lang duurt die verdomde blokkade nog?

Hoe lang duurt die verdomde blokkade nog?

Even het vuil van de voorruit krabben. Door het vaak slechte weer raken de VN-voertuigen bedekt met een dikke laag smurrie.

Gedegeslagen door locaals, haart het konvooi zich een weg door zuidwest-Bosnië.

Rit door a vernietigd spookstad

Gorni Vakuf in het midden van Bosnië. Een vernietigde stad waar de lucht hoogzwanger is van het onheil. Sluipschutters, mortiergranaten, mijnen. Wie zich buiten waagt, signeert zijn eigen doodvonnis. Dat wordt ten overvloede bewezen door een plotselinge granaatslag. De adrenalinepomp maakt overuren. „Die kapotte huizen doen me weinig, want materiaal kun je vervangen”, lispelt chauffeur, soldaat-1 René Kandel. „Maar die mensen, hè...” Gorni Vakuf, je wenst je ergste vijand er geen verblijf toe.

De Nederlandse logistieke basis in de Kroatische havenplaats Split een etmaal eerder. De klok wijst 03.30 uur aan. Vier Mercedes-Benz, drie viertonnars op een ziekenbak zetten zich zuchtend in beweging voor de 270 kilometer lange tocht naar „boven”, ofwel Busovaca, Centraal-Bosnië. Doel: bevoorrading van het daar gestationeerde Nederlands-Belgische Transportbataljon. Als we tenminste vrij baan krijgen, want de strijdende partijen kappen de verbindingen tussen Split en het Bosnisch-Kroatische dorp wel vaker. Gezien de situatierapporten, lijkt de kust bij ons vertrek veilig. „En veiligheid staat te allen tijde voorop. Ik kan het niet genoeg zeggen”, meldt de Belgische konvoiccommandant, adjudant Bernhard van Durme. Om dat te onderstrepen, controleert hij de hoordradio's van alle voertuigen. „Echo, this is Romeo. Radio check, over.” Waarna het konvooi de Logbase verlaat voor een rit van meer dan een dag over een door gaten en bulten bezaaid parcours

‘OOK ZO’N RAAR GEVOEL IN DE MAAG’

Konvooi naar het hart van de oorlog

langs Tomislavgrad, Prozor, Gorni Vakuf, Novi Travnik en Ytež. In jargon de Circle-Triangle-Diamond-route.

Probleem

De chauffeurs hebben kennelijk goede zin, want met hoge vaart sturen zij de voertuigen de bergen achter het slapende Split in. Na krap een uur rijden, komt een probleem om de hoek kijken. Door een kapotte turbo moet een van de viertonnars, begeleid door een Mercedes-Benz, noodgedwongen afdalen naar de Logbase. Nu kan het immers nog. En veiligheid staat toch voorop?

Na de viertonnerbemanning te hebben uitgezwaaid, vervolgt het mini-konvooi zijn weg in de inktzwarte Kroatische nacht. Af en toe opdoemende (rechter)lampen van passerende auto's vormen de enige lichtpunten. Bij het ontwarren van een verkeersbord met de naam Mostar worden we voort het eerst deze rit met de neus op de feiten gedrukt. Slechts 120 kilometer rijden, en je zit in de narigheid. Goed om ons dat even te realiseren, want per slot van rekening zullen wij in de loop van de dag dwars door de frontlinie moeten. Mercedes-chauffeur/schrijver soldaat-1 René Kandel van het Nederlandse logistieke steunpunt in Split, zegt nuchter te blijven onder dat weinig aantrekkelijke perspectief. Sterker nog, hij rang-

schikt het in de categorie „belevissen”. Dan geeft hij zich ongemerkt bloot. Zegt een plaatsing in Split uit veiligheidsoverwegingen te prefereren boven een bij het Transportbataljon. „Want ik hoef niet zo nodig beschoten te worden. Een keer in de zoveel tijd naar „boven” vind ik

voldoende. Leuk voor de afwisseling.” Op de heuveltop bij het grensdorp Kamensko slaat het gevoel van relatieve veiligheid om in een onderhuids knabbelende twijfel. Logisch, want we rijden vanuit het veilige Kroatische het voorportaal van de oorlog in Bosnië bin-

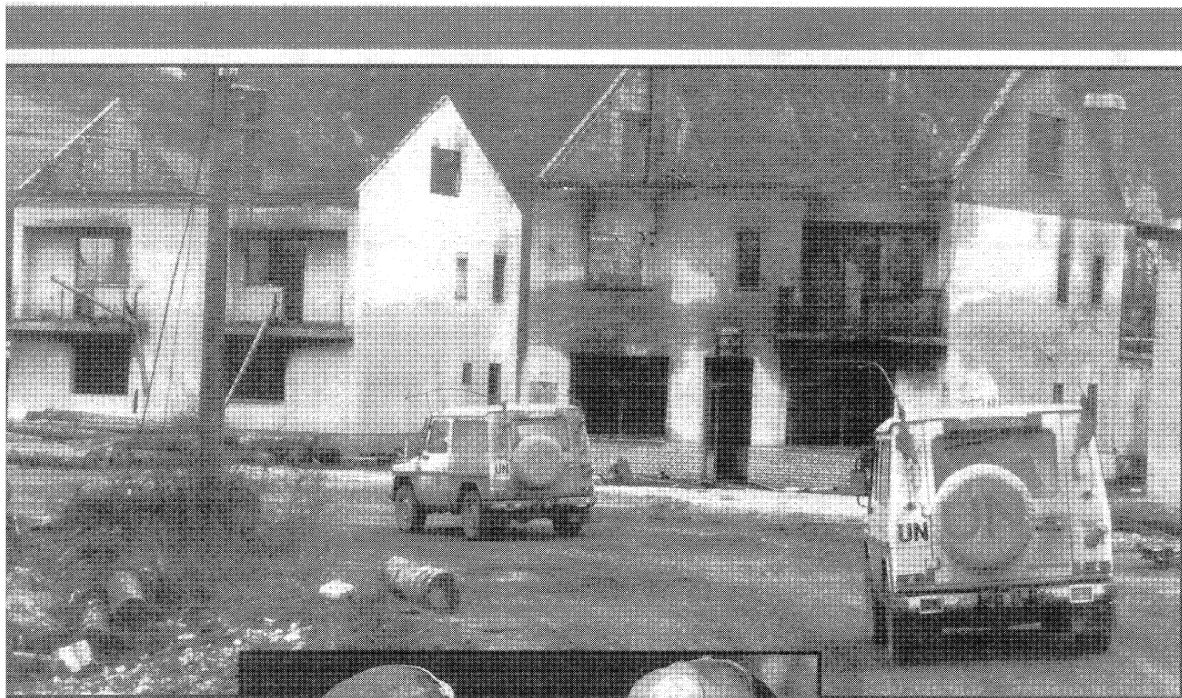

Met het oog op de schermutselingen tussen Prozor en Gorni Vakuf, informeert de Belgische konvoiccommandant Bernhard van Durme - pakje boelhammen in de hand - vlak voor eerstgenomde plaats naar de stand van zaken. „Ook zo'n raar gevoel in de maag.”

nen. De blikken in de ogen van de deuniers van het Bosnisch-Kroatische leger (HVO), die de lading van ons konvooi nauwgezet controleren, geven evenmin aanleiding tot vertrouwen. Stoppen ze ons als onderdeel van de VN-treitercampagne of mogen we door? Het laatste blijkt het geval, waarna we zuidwest-Bosnië in rollen. Even stappen we uit om ons

Sneeuwkettingen behoren tot de vaste uitrusting van elk konvooi. Het controleren ervan is een tijdrovende klus.

in de ijzige wind in de scherfwerende vesten te hullen. Handig, want een extra jas in deze temperatuur moet meegenomen. Nadat de MB, die de kadukt viertonner naar Split hegele heeft, weer in het konvooi zit, zetten we onze tocht voort. Blauwe VN-helm op het hoofd. Hopelijk loopt het ge-smeerd, want in een door een burgeroorlog gefolterd land rijdt de dood als een soort verstekeling met elk konvooi mee. Begeleid door de dage raad, volgen we de slingerwende berg en deze kant van de grens: Lipa. Een dorpje, omgeven door bruingolvende bergen met hier en daar sneeuwvelden. Hoewel op granaatafstand

plundering zoveel mogelijk tegen te gaan. *Locals* nemen een houding aan alsof ze ons met huid en haar willen verslinden. Al met al weinig opbeurende omstandigheden. De tot nu toe onspannen conversatie, smooit in stilte. „Toch”, zegt chauffeur René Kandel waarschijnlijk tegen beter weten in, „voel ik me dank zij dat vest en die helm tamelijk rustig. Maar of dat zo blijft?”

Langs de weg van Prozor naar de volgende pleisterplaats, Gornj Vakuf, vallen hier en daar operationele artilleriestellingen met wachtende krijgers te bezichtigen. Dan doet een Kroatisch *check point* op, een horde die we soepel passeren. Om vervolgens aan te haken bij een door *Warriors* beschermd UNHCR-konvooi. Vanwege het sluipschuttergevaar draaien hun geschutkoepels continu rond, alsof het een attractie op een Open Dag betreft. Na Gornj Vakuf, waar een onheilspellende rust hangt, bereiken we via Klein Geitepad *Bon Bon Alley*. Om snoep bedelende kinderen

an de oorlogszone, baadt ipa in een meer van kalmte. De redelijk gevulde etalages n schoolgaande kinderen ormen daarvan een treffend ewijs. Wanneer die ons konooi echter in de peiling krijen, blijken ook zij geïnfecteerd met het oorlogsvirus. teken hun middelvinger op ls blijkt van afkeer van *United Nations Protection Force*. ien steen zeilt over het voor te woerting. Aangezien de hauffeurs van de *Logbase* oor hetere vuren hebben geaan, tuffen zij onverstooraar door.

Dreiging

la een opvallend rustige rit oor de Schots aandoende euvels van zuidwest-Bosnië, erieken we het modderige omislargrad, luttele maanen terug nog een prooi van oslimtroepen. Wie een ichtje hapt, inhaleert onmis enbaar dreiging. Logisch, rant achter het aangrenzende l jubusa-gebergte woedt e oorlog. Het gekrioel van e vele Britse Warrior-panterrupsvoertuigen, afkomstig an de lokale VN-basis, wijst ok al op onraad. Twee ex- mplaren posteren zich met et oog op de veiligheid aan op en staart van ons konooi. Betrekkelijke veilig eid: de kanonnen van deze olossen kunnen weinig uitichten tegen het moordend uur van een sluipschutter, mdat zijn eerste schot neestal een daalder waard is. fet andere woorden: het Varrior-antwoord komt al id als mosterd na de maald.

fet deze gedachte in het achr hoofd, verlaten we Tomisvgrad. „Echo, hier Romeo. ebben direct toelating, dus jden maar”, kraakt de stem an konvoicoommandant an Durme over de radio, annee we de drempel van *Groot Geitepad*, de verbinsweg tussen West en entraal Bosnië, overwippen. ltsend en klotsend moddert e colonne naar het op bijna 200 meter gelegen toppunt an Groot Geitepad. Door de antrekkelijke flora van het jubusa-gebergte zou je de orlog bijna vergeten. van het einde van Groot ieitepad bij de plaats Prozor.

Aangezien Busovaca voor donker moet worden bereikt, komen de chauffeurs bij nacht en ontij hun warme nest uit.

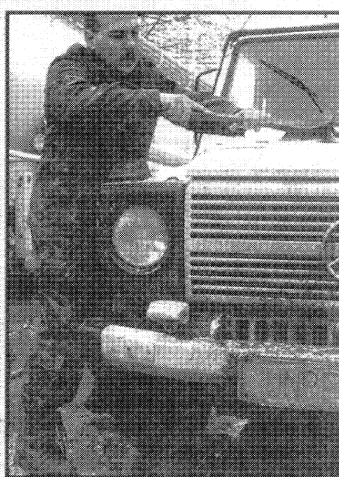

valt onze tijdelijke droom aan gruzelementen. Vanaf een eiland in het meer sist een mortiergranaat de lucht in om achter de bergen dood en verderf te zaaien. In de verte

weerklinkt mitrailleurgeratel. „Heren, mochten we worden beschoten, dan versnellen met die voertuigen”, meldt Van Durme tijdens een eet-, drink- en plaspauze. „Ook

Het rijden op een van de geitapaden is niet zonder gevaar.

Wat ramelt daar zo irritant? Door de slechte wegen en opspattende stenen krijgen de bodems van de Mercedes-Benz flink op hun duvel.

Eén dag na aankomst in Busovaca krijgen de voertuigen een grondige wasbeurt.

zo'n raar gevoel in de maag? Ik ben anders best bang.”

Keuken

Vlak voor het binnenrijden van Prozor, een roversnest bij uitstek, gaan de deuren van onze voertuigen op slot om

Onraad in Vitez. Tijdens een stop steekt een lichte paniek de kop op doordat een lokale strijdgroep in de buurt van de voertuigen een mortiergranaat lanceert.

houden de konvoien op dit deel van het traject regelmatig tegen door zich massaal voor de wielen van de voertuigen te werpen. Aangezien de VN een humanitaire taak vervult op de Balkan, valt daar niks tegen te doen. We komen er echter zonder kleerscheuren door.

Kink

In Vitez komt er wel een kink in de kabel. De rechtstreekse weg naar het Transportbataljon zit wegens beschietingen, waar de Bravo-compagnie van het Transportbataljon duchtig van te lijden heeft, dicht. Via een omtrekkende manoeuvre over allerlei ezelpaden en primitieve dorpswegen komen we er via de vluchtelingenstad Zenica toch. De Warrior-bemanningen worden uitgewuifd. Wanneer we de slagboom van het kamp van de Stafstafcompagnie van het Transportbataljon passeren, glijdt de spanning van de schouders. Een ontvangstcomité schudt ons de hand. Weer een linke klus veilig geklaard.

TEKST: JACK OOSTHOEK
FOTO'S: HENNIE KEERIS

Wat te doen bij een verdacht voorwerp

(TEL TOT TIEN)

* BLIJF ER AF!

- ▶ Nooit de held spelen.
- ▶ Verzamel geen souvenirs.

* MARKEER DE PLAATS !!

- ▶ ZORG DAT ANDEREN ER AF BLIJVEN

* WAARSCHUW UW COMMANDANT !

Mineurs & Sappeurs-
school

ZANDVOORTSEWEG 1

5375 JA R E E K

The Netherlands

T6 veranderd na een half jaar Bosnië

Van 'een verse' naar 'oude poep'

Je wordt gauw wijs in Bosnië. Op 30 augustus vorig jaar komt rotatie T6 aan in Split. Nog met blauwe sjaaltjes om de hals, stappen honderdwintig Nederlandse VN-militairen uit. Onwennig kijken ze om zich heen. Is dit al het oorlogsgebied? In Hotel Palace aangekomen, volgt er een kleine schrik. Een zwembad? En daar, de zon en het strand aan de Adriatische Zee .....

BUSOVACA - Die eerste dag, wát een verschil met de zes maanden erop. Dezelfde rotatie is nu bezig met de feestelijkheden rondom hun vertrek, of zoals het dan heet in het 'oud poeps': roteren uit dit geteland. Maar wat is er niet allemaal gebeurd tussen hun aankomst en dit vertrek: een aantal loopt rond met gewonden insignes, beschoten in Gornji Vakuf en ten zuiden van Novi Travnik. Anderen hebben in de bunkers gelegen van hun lokaties Santici en Busovaca, hebben de angstige ervaring opgedaan van mortierbeschietingen, toen ze een konvooireis maakten, zijn gegijzeld bij Gornji Vakuf, hebben verkeersongelukken meegemaakt, die een maal voor de Canadese escorte fataal afliep en hebben lijken zien liggen bij het psychiatrisch centrum van Fojnica en tegenover Bravo-lokatie te Santici. En misschien wel het ergste voor de rotanten aldaar: hebben afscheid moeten nemen van een kameraad, het slachtoffer van een vallend wapen.

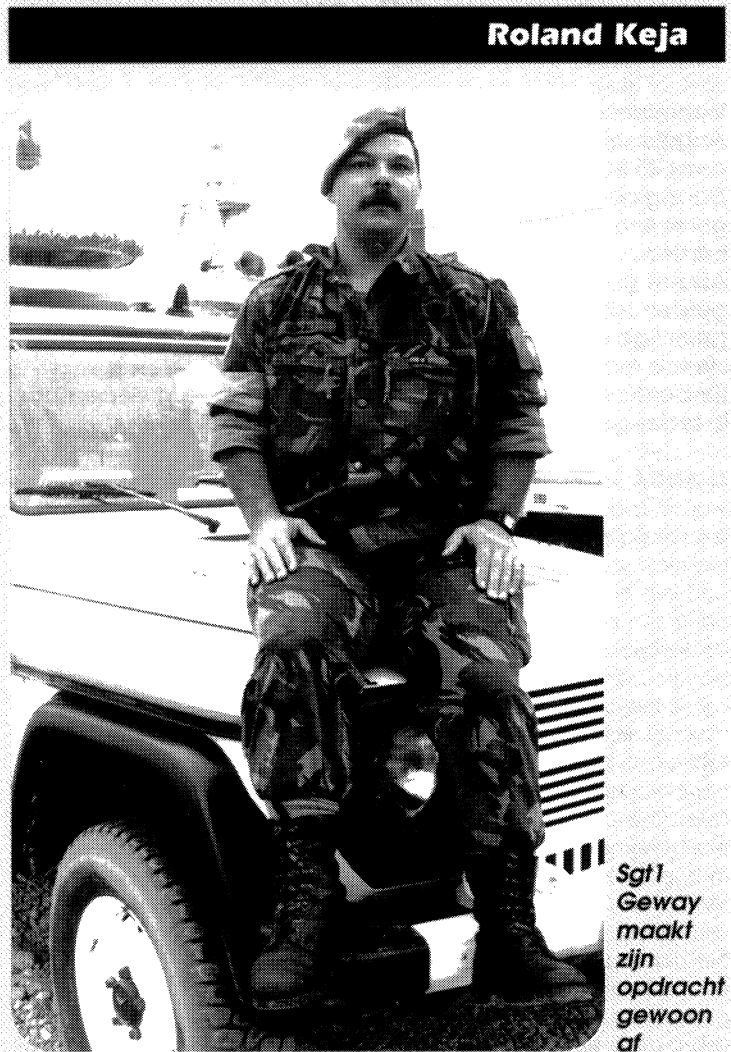
Erg sentimenteel?

Pijnlijke ervaringen, zeker. Aan de andere kant zijn er zoveel mooie. Het vreemde is dat buitenstaanders vaak niet snappen waarom je in brieven en tijdens verlof vertelt dat je 'een mooie tijd' hebt. Of nog vreemder: dat je bij zou willen tekenen en wenst zo snel mogelijk terug te keren. Dat je tijdens je verlof in Nederland maar blijft denken aan vrienden die op dat moment onderweg zijn naar de zoveelste bestemming in Bosnië. En dan de kameraadschap.

Zo'n woord klinkt erg sentimenteel, maar bestaat echt bij het Transportbataljon. En wat betreft het verschil tussen 'toen' en 'nu', dat kan je het best aan rotatie 6 vragen. Hun aankomst in het oorlogsgebied wordt namelijk genoemd als scheidingslijn tussen een relatief (!) veilige tijd en een steeds grimmiger wordende tijd. De eerste rit van deze rotatie, van Split naar Vitez-Santici en Busovaca, is dan ook de eerste maal geweest dat een konvooi van het Transportbataljon gericht wordt beschoten. Veel mensen zijn op die eerste dag al 'oude poep' geworden.

Erg rustig?

Neem sergeant I Ed Gewaj. Als gewondenverzorger tweemaal beschoten. Op de eerste dag en op 25 oktober. Bij het laatste incident ten zuiden van Novi Travnik raakten hij en acht anderen gewond. Toch had hij voordat hij naar Busovaca ging enig idee over het land, de verscheurdheid en de mentaliteit. In april 1992 is hij al voor een maand uitgezonden geweest in de buurt van Vukovar als gewondenverzorger voor enige Nederlandse verbindingslubjes bij het Russische bataljon (Rus-Bat) in Klisa en bij Headquarter UNPA-Oost in Erdut. 'Dat valt niet te vergelijken met wat ik bij het Transportbataljon heb meegemaakt', zegt hij. Over zijn huidige werk: 'Ik wist dat ik achter konvoolen aan moest rijden, maar ik had gedacht weinig of niets te doen te hebben. Zo werd het mij dan ook verteld door vier van mijn collega's bij 177 Ziekenautocompagnie die hier al waren geweest. Ze atten-

Roland Keja

Sgt I Gewaj maakt zijn opdracht gewoon af

deerden mij alleen maar op de verkeersveiligheid, met name op de getepaden.' Hoe het met de militaire veiligheid zat, leerde hij al op de tweede dag (en de eerste rit): een kogel in de zijkant van de achterbak. Gewaj: 'Ik was nog onervaren en dacht er eigenlijk niet goed over na. Ik schoof het gemakkelijk van mij af, destemee omdat de daaropvolgende weken erg rustig waren.' Wel leerde hij iets belangrijks: een geneeskundig kruis is niet voldoende om gevrijwaard te worden van beschietingen. Sterker nog, een ziekenbak loopt relatief meer risico. Het is immers de laatste in een konvooi en dus een gemakkelijk doelwit. De sergeant merkt op dat het grimmiger en grimmiger

begint te worden: 'Je werd met stenen bekogeld in Prozor en je kreeg steeds meer snipers. In zowel Gornji Vakuf als tussen Visoko en Kiseljak.'

Erg wijs?

Als eind oktober een geheel tien-tonnerkonvooi van de Alpha-compagnie onder vuur is gekomen en er negen gewonden, inclusief Ed Gewaj zelf, zijn te betreuren, komt de angst voor even goed naar boven. 'Waar zijn we nu helemaal mee bezig', vroeg ik me vertwijfeld af.' Hij vond toen zelfs dat Nederland zich moest terugtrekken uit deze VN-operatie. Toch draaide hij later bij. Hij moest zijn opdracht, het begeleiden van konvoolen, afmaken. 'Als ik nu over dat inci-

dent nadenk, schiet me één vraag te binnen: 'Hoe zou het zijn geweest zonder geneeskundige aanwezigheid?' Hij begint zich ook te realiseren dat hij hier in Bosnië bezig is met waarvoor hij is opgeleid. Wel rijdt hij veel rustiger en hij merkt dat hij in gevaarlijke plaatsen goed op de gebouwen let waar een sluipschutter zou kunnen zitten.

Ook beseft hij meer en meer de kameraadschap. 'Je bent als geneeskundige geen loshangend zand, maar je hebt een persoonlijke band met de rest van het konvooi. Maar ook met je compagniegelovenden. Je loopt bij iedereen gewoon binnen, van hoog tot laag.' Hoewel hij uitkijkt naar het einde van zijn periode, zou hij aan de andere kant ook best langer willen blijven. Vreemd?

Erge bochten?

De soldaten Shiva Hendrix en Frank 'Opa' Kluiters zijn tientonnerchauffeurs en bijna elke dag op de weg. Volgens hen weet niemand wat je nu precies in Bosnië te wachten staat. 'Natuurlijk, je krijgt een opleiding op het Centrum voor Vredesoperaties (CVV)', zegt Hendrix. 'Maar wat je hier ziet en meemaakt, verschilt zoveel met een opleiding op het CVV. Zo leer je daar dat je voor elk roadblock moet gaan wachten en onderhandelen. En dat je altijd moet blijven zitten in je kabine. Als ik nu voor een roadblock moet stoppen, ga ik gewoon een plasje plegen of thee zetten.' 'Je komt er hier ook achter dat je negen van de tien keer

Alpha- inmiddels 'oude poep'

gewoon door een roadblock heen kan rijden', vult Kluiters aan. Beiden zijn gek op rijden en vinden Bosnië griezelig mooi. Vooral de rit naar Lukavac is

populair: 'Die scherpe bochten op de geitepaden, die steile bergen en verschrikkelijk diepe afgronden.' Ze kwijnen er bijna bij. Toch vindt soldaat Kluiters één ding jammer: de contacten met de lokale bevolking zijn minimaal. 'Je rijdt van warehouse naar warehouse', zegt hij, 'Mensen zie je alleen aan de kant van de weg, bedelend om snoep of sigaretten.'

Erg boos?

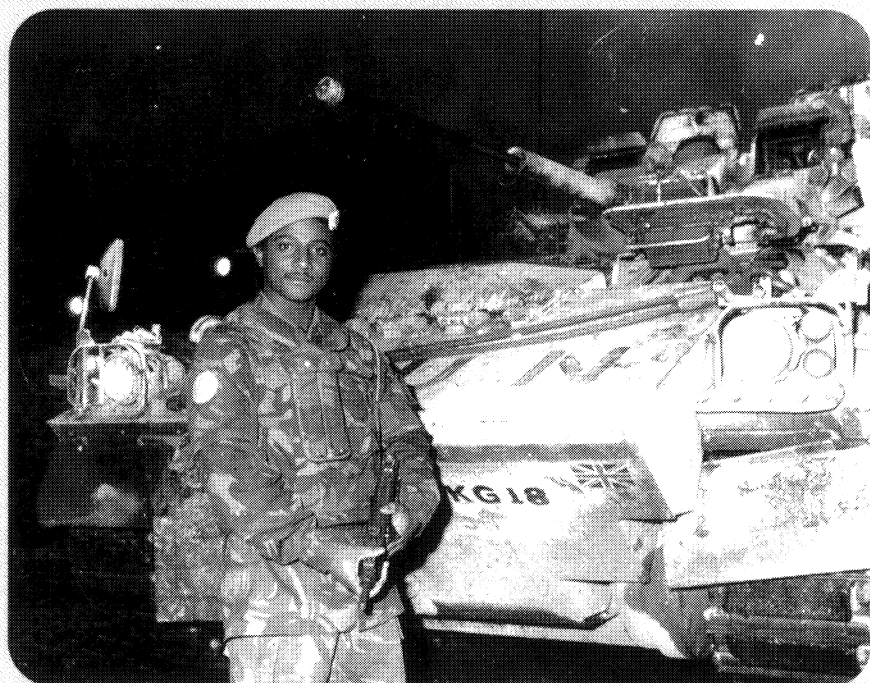
Naast de geneeskundigen en de konvooichauffeurs kent het bataljon veel andere functies. Zoals één verbindende

laar, een kok of een monteur. Functies die respectievelijk soldaat Mike Scheen, korporaal Stefan Matthijssse en korporaal Roberto Martinez vervullen. Allen dienstplichtigen, die vooral voor een nuttige diensttijd hadden getekend voor VN-uitzending. Voor Martinez komt ook een verdere carrière om de hoek kijken. Misschien kan zijn verblijf in Bosnië zijn wens om bij de politie te gaan werken, vergemakkelijken. Op Matthijssse na ('Ik wist dat ik ergens kok zou worden'), wist niemand dat hij géén chauffeur zou worden. Scheen en Martinez voelen zich daarom min of meer 'genaaid'. Martinez: 'Op mijn eerste dag, al in Split, vernam ik dat ik bij het onderhoudspeloton moest werken. Niks chauffeur.' Scheen: 'Ik had een chauffeursopleiding gehad. Maar toen ik in Busovaca aankwam, hoorde ik onmiddellijk dat ik

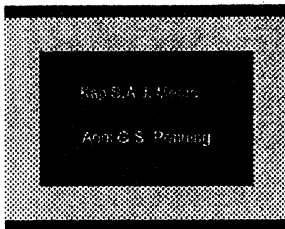
...and moest vervangen

die gerepatriëerd was. Dat viel me echt tegen.' Opvallend is dat alledrie slechts één rit hebben kunnen maken totnuoe. Een pleister op de wonde? Martinez en Matthijssse mochten nog naar Split rijden, 270 kilometer naar 'beneden'. Scheen reed slechts één ritje van tien kilometer: Zenica. Toch is hij er enthousiast over: 'We komen nog maar net uit het warehouse daar, krijgen we meteen te maken met een plundering. Iemand gooit wat hout op de weg en direct rennen talloze vrouwen en kinderen op onze wagens af.' Niemand weet precies hoe ze hierop moeten reageren. Dat leerde het CVV hen niet. 'Onze sergeant reageerde heel paniekerig en sommige mensen begonnen direct met het doorladen van hun wapen. Maar met vuren over de hoofden bereik je volgens mij niets.

Gelukkig konden we tijdig keren en joeg de politie de meute uit-een.' Zijn ogen schitteren. Op die dag werd hij wijs.

Martinez is inmiddels gewend aan de situatie

MILINFO

1 (NL/BE) VN TBAT

15 juni 1993

1. Weersverwachting: voor woensdag 16 juni 1993
Weer : Licht tot half bewolkt, in de ochtend nevelig
Wind : Zwak noord-oost tot noord
Temp : Min. 07 - 13 graden C
Max. 18 - 24 graden C

Dit is de sitrep van 140001 t/m 142359 B JUN 1993

2. GORNJI VAKUF
Het gebied blijft stil maar gespannen met sporadisch vuur in en rond het gebied van de stad. Het lijkt erop dat er een "peace line" is geconstrueerd tussen de bevolkingsgroepen in de stad. Om 10.15 uur werd een UI 20 (MBRL geschut) door de HVO in hun hoofdkwartier gereden (GR 094563).
3. VITEZ
Hier was het weer een relatief rustige dagwaarbij alleen wat mortiervuur en vuur van (hand) vuurwapenen werd gemeld. BIH offensief in de Bila Valley en het gebied NOVI TRAVNIK gaat door alhoewel met minder inspanning dan het laatste weekend.
4. KAKANJ
De situatie is veel rustiger na een staakt het vuren dat deze morgen tot stand was gekomen. Het staakt het vuren lijkt te houden aan beide zijden (BIH-HVO) zijn aan het terugtrekken. Om 05.00 uur gaf de HVO in KAKANJE zich over aan de BIH en er waren berichten dat er ongeveer 8 tot 10.000 vluchtelingen op weg naar VARES waren. De overgave is bevestigd door de commandant van het 3e korps van de BIH tijdens het CO's bezoek vandaag
5. TUZLA
Hier zijn niet bevestigde berichten van aanvallen in het gebied van BANOVICI (GR CQ 0428) gedurende de middag. BIH schijnt de aanval te hebben afgeslagen.
6. KISELJAK
Een brandend huis werd gemeld in het gebied (GR BP 652703) Dit huis is later geïdentificeerd als het "FRENCH HUMANITARIAD ASSISTANCE" gebouw. De dorpen HAN PLOCA (GR YJ 7264) en GRAHOVICI (GR YJ7264) zijn aangevallen door een HVO-compagnie tussen 19.00 en 21.00 uur. Gebruikt werden handvuurwapenen, zwaar kaliber wapens en enige mortieren. Er werden op z'n minst 5 a 6 brandende huizen

waargenomen in het dorp .....langs de weg KISELJAK - SARAJEWO. Te 21.15 uur heeft de compagnie zich weer gegroepeerd op de weg..

7. VISOKO-KISELJAK
De situatie is relatief rustig.
8. MAGLAJ-FINGER gebied
LO's die in het gebied opereren rapporteren een toename van spanningen tussen de gemeenten in het gebied. Zij rapporteerden de volgende specifieke voorbeelden hiervan: In ZEPCE was een 10 minuten durend straatgevecht met geweren tussen Moslims en HVO. Op 12 juni werd gemeld bij CP in ZAVIDOVICI dat er een gewonde HVO-politieman was. HVO-soldaten in MAGLAJ beweren dat de situatie in ZEPCE gespannen was en dat als gevechten uitbreken de HVO zich zal verplaatsen om de stad te verdedigen en zo de verdediging van MAGLAJ tegenover de SERVEN in gevaar brengen.
9. ZENICA
Hier vielen twee artillerie granaten in het gebied van (GR 323987) Het 3e korps beweerde dat de HVO verantwoordelijk was.
10. NOVI TRAVNIK
Afgelopen nacht waren er zware beschietingen met (hand) vuurwapenen, en mortieren tussen gebieden waar HVO en BIH zich ophouden. De HVO naar verluidt waagde een infanterie aanval op het BIH gebied maar zijn hierin niet geslaagd. Vandaag waren er berichten van zware artillerie salvo's die terecht kwamen in het gebied waarin de BIH dorpen onder controle heeft ten zuiden van NOVI TRAVNIK. Eveneens was er een HVO aanval op LAZINE (GR 1493) die door de BIH middels mortiervuur werd voorkomen.
11. Aktiviteiten van het TBAT
A-Tcie
1e Pel wacht/onderhoud
2e Pel retour BUSOVACA
3e Pel lossen VARES

B-Tcie
1e Pel laden in METKOVIC
2e Pel laden in METKOVIC
3e Pel wacht/onderhoud

Bel-Tcie
1e Pel wacht/onderhoud
2e Pel retour SANTICI
3e Pel retour SANTICI

MILINFO 07 JULI 1993

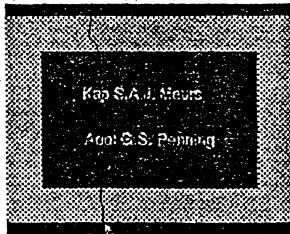
1 (NL/BE) VN TBAT

6 juli 1993

1. Weersverwachting 070793
Half tot zwaar bewolkt.
In het zuiden plaatselijk nog wat regen.
In de nacht en ochtend op diverse plaatsen, voornamelijk in de dalen, mist.
De wind is noordoost tot noord.
Min. temp. 13 - 18 graden C.
Max. temp. 22 - 27 graden C.
2. SANTIĆI
Van 060045 tot 060100 meldde de BTCie dat er in hun omgeving geweervuur was te horen en dat er met handgranaten naar de huizen werd gegooid.
3. VITEZ
Ook op 050793 was er weer sporadisch sluipschuttervuur in het gehele gebied.
Een aantal mortiergranaten ontploften in de stad zelf.
Waarschijnlijk één 82 mm mortier kwam bij de parkeerplaats van het "info" huis van BRITBAT terecht wat tot gevolg had dat een kind licht werd gewond door granaatscherven.
Het is vastgesteld dat er werd gevraagd vanuit het oosten van het BIH dorp BILA.
Omstreeks 051700 uur werden de sluipschuttersactiviteiten weer opgevoerd en een vrouwelijke moslim werd in haar buik geschoten, dit was in de onmiddellijke omgeving van de officiers accommodatie.
Om 052040 uur werd een vrouwelijke tolk, werkzaam voor BRITBAT, dodelijk getroffen toen zij zich buiten een huis, dat door officieren wordt bewoond, ophield.
Op 051430 werd het navolgende materieel gesignaleerd dat behoort tot de HVO "TRAVNIKA" brigade op GR 174985:
1x ZSU 23/4
1x L 70 BOFORS
1x ZU 23/2 (specificaties onbekend)

Specificaties
ZSU 23/4
4 x 23 mm anti luchtdoel
eff dracht 2500 mtr
L 70 BOFORS
1x 40 mm
eff dracht 4000 mtr
4. KISELJAL / VISOKO
De twee HVO officieren die CANBAT niet konden verlaten zijn geruild tegen vier gevangenen van de HVO uit KISELJAK.
Hierdoor is de blokkade bij de locatie van CANBAT voorbij en zijn de mijnen om 052145 uur weggehaald.
Helaas is de weg naar VISOKO nog steeds gesloten.
Het check-point van BUSOVACA naar KISELJAK mag ook niet gepasseerd worden i.v.m. gevechten in de frontlijn op de coördinaten; SQ 3384, 3383, 3483.
De Kroatische vluchtelingen gingen in noordelijke richting naar de stad GUSTI GRAB (GR3584) en naar andere afgelegen dorpen in dat gebied.

5. **BUSOVACA**
 Onderhandelingen tussen de lokale HVO en BRITBAT over het opheffen van het check-point bij de "MEDIAPAN" fabriek (GR 313901) zijn op niets uitgelopen.
 De Engelse genie heeft daar wel een verkenning mogen uitvoeren en zagen een krater in de weg die 18 meter breed is en drie meter diep.
6. **GORNI VAKUF**
 De activiteiten in de stad namen in de loop van de dag toe en de straten waren verlaten.
 Vijf moslims werden door scherpschutter(s) ernstig gewond.
7. **PROZOR**
 De stad is rustig en er werden geen ongewone troepenverplaatsingen gezien.
8. **ROUTE DIAMOND**
 Een nieuw BIH check-point is opgericht vanaf de route in de richting GOOZDE (GR 101761).
9. **CONVOOIEN**
 051530 uur werden de convoiën die in LUKAVAC moesten lossen tegengehouden door ongeveer 300 vrouwen en kinderen die hun verhinderden om door te rijden.
 Nadat de politie en de Engelsen waren gearriveerd schoten zij over de hoofden van de menigte heen wat tot gevolg had dat de menigte zich nog agressiever ging opstellen.
 Volgens de bevolking hadden ook zij recht op het voedsel dat door de convoiën vervoerd werd.
 Nadat de burgemeester gearriveerd was is er besloten om de menigte voedsel te verstrekken.
 Daarna zijn de convoiën alsnog op de plaats van bestemming aangekomen.
10. **Aktiviteiten van het T Bat**

A	TCie				
1e	Pel				W / O
2e	Pel	LUKAVAC	-	BUSOVACA	retour
3e	Pel				rotatie
B	Tcie				
1e	Pel	LUKAVAC	-	SANTICI	retour
2e	Pel	LUKAVAC	-	SANTICI	retour
3e	Pel				W / O
Bel	TCie				
1e	Pel				W / O
2e	Pel	LUKAVAC	-	SANTICI	retour
3e	Pel	LUKAVAC	-	SANTICI	retour

MILINFO

1 (NL/BE) VN TBAT

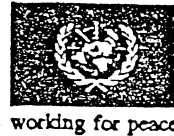
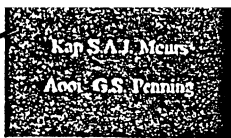

29 juni 1993

30 JUNI 1993

1. Weersverwachting: voor woensdag 30 juni 1993
Weer : Half bewolkt en met name boven de zuidelijke helft van het land enkele regen- of onweersbuien. In de vroege ochtend in het binnenland nevelig en een enkele mistbank. In de middag boven het noorden opklaringen die zich langzaam naar het zuiden uitbreiden.
Wind : Zwak veranderlijk
Temp : Min.: In het binnenland 10 tot 13 graden C, plaatselijk 6 tot 10 graden C
Max.: 20 - 25 graden C, in het zuiden 19 tot 22 graden C.
2. VITEZ
Er is toenemende spanning in het gebied en een groot aantal schendingen van het staakt het vuren. In de nacht van 27/28 juni was er mort/art vuur op VITEZ. Meerdere inslagen zijn gerapporteerd. Er werd gevuld met kleine (hand) vuurwapenen (automatisch) in de omgeving van BRITBAT. Tevens waren er langdurige vuurgevechten in VITEZ.
3. GORNJI VAKUF
Er werd een toenemende spanning en een groot aantal schendingen van het staakt het vuren gerapporteerd.
4. TUZLA
Patrouilles in het gebied van CELIC (GR CQ 2754) rapporteren vele beschadigingen in het gebied. De gevechten gaan door. De stad werd op 28 juni met granaten bestookt.
5. VISOKO - KISELJAK
De situatie blijft rustig hoewel enig vuur van kleine (hand) vuurwapenen werd gemeld uit het gebied alsook vanuit BREZA (GR BP 8176)
6. VARES
Hier is de situatie rustig.
7. Aktiviteiten van het TBAT
A-Tcie
1e Pel retour BUSOVACA vanuit LUKAVAC
2e Pel retour BUSOVACA vanuit LUKAVAC
3e Pel wacht/onderhoud

B-Tcie
1e Pel wacht/onderhoud
2e Pel retour SANTICI vanuit METKOVIC
3e Pel lossen in KISELJAK en BUSOVACA

Bel-Tcie
1e Pel retour SANTICI vanuit LUKAVAC
2e Pel retour SANTICI vanuit METKOVIC
3e Pel wacht/onderhoud

Hedenochtend heeft het aanwezige personeel van de Bel-
Tcie en de B-Tcie zich weer even kunnen herinneren wat
het is om in Bosnie te zijn. Er woedde n.l. weer een
vuurgevecht tussen HVO en BIH dat een goede 10 minuten
heeft geduurd in de onmiddellijke omgeving van hun mooie
"COSTA BRAVO". Onze Belgische collega,s gingen zelfs in
dekking.

11-05-1993

1. Weersverwachting 12-05-1993

Licht bewolkt, mogelijk in de middag een lichte bui maar niet waarschijnlijk.

Min. temp. 8 - 12 graden C.

Max. temp. 20 - 24 graden C.

2. BUSOVACA

De regio commandanten van HVO en BIH werden 10-05-1993 door de ECCM uitgenodigd voor een bespreking over de gerezen tegenstellingen tot elkaar.

Om 15.00 uur begon de bespreking en verliep in een goede sfeer.

Knelpunten zoals afgesneden telefoonverbindingen en het uitwisselen van doden werden opgelost.

Rond 17.00 uur werd de bespreking beëindigd en een nieuwe vastgesteld op 12-05-1993 om 15.00 uur.

De locatie van het Tbat werd uitgekozen als ontmoetingsplaats en wij willen gaarne als gastheer optreden hopende dat dit alles een duurzaam bestand zal opleveren.

3. PROZOR

De volgende activiteiten werden waargenomen;

- RIPICI (YJ 0355) 1x M 48

kenmerken van een M 48

kaliber : 76 mm

effectieve dracht : 8.7 km

- Ook werd er een M 77 MRL waargenomen

kenmerken van een M 77

bewapening : 32 x 128 mm raketten

effectieve dracht : 18 km

- In de omgeving van PROZOR is het veel drukker dan normaal en men gaat er vanuit dat de troepen die worden aangevoerd als aflossing/versterkingen voor de eenheden in en om MOSTAR.

- Rond 16.00 uur gisteren werd er gerapporteerd dat een convoi van UNHCR bemand met moslim chauffeurs moest stoppen bij het MAKLJEN checkpoint (GR 083582), de chauffeurs werden uitgescholden.

Verder werden zij onder druk uit hun voertuigen gehaald en mishandeld.

Toen het convoi uiteindelijk G.VAKUF bereikte moesten vier chauffeurs zich laten behandelen voor hun verwondingen.

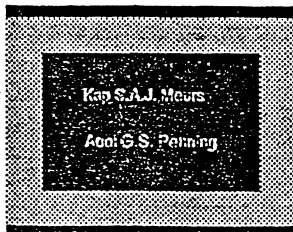
4. BUGOJNO

Het is er vrij rustig al werd er afgelopen nacht gevochten bij de moskee en het hoofdkwartier van de HVO militaire politie.

Zowel een HVO soldaat als een politieman werden daarbij gedood.

De lokale commandanten proberen hun troepen weer onder controle te krijgen.

De gevechten waren uitgebroken omdat de partijen een

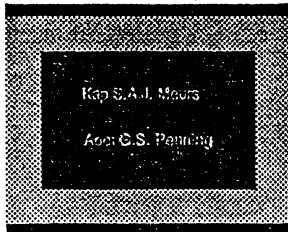
MILINFO

1 (NL/BE) VN TBAT

9 juni 1993

1. Weersverwachting: voor 10 juni 1993
Weer : Droog en warm, in het Zuid-oosten kans op een lokale onweersbui.
Wind : Zwak meest zuidelijk
Temp : Min. 14 - 20 graden C
          Max. 22 - 30 graden C
Waarschuwingen : lokaal onweer.
2. BUSOVACA
Hedenochtend heeft een convoi van de Bravo-companie, terwijl het voor een nieuw opgeworpen roadblock stond (bij de "blauwe" fabriek bij de T-splitsing richting ZENICA) twee mortier inslagen mogen/moeten ervaren. Er is gelukkig alleen materiele schade aan twee vtgn.
3. VITEZ
Gebied noord van de LASVA VALLEY, genaamd de BILA VALLEY, is de laatste 24 uur duidelijk verslechterd. Het BIH offensief in het gebied is begonnen. BIH troepen hebben een aanval gelanceerd in westelijke richting van ZENICA om 03.00 uur deze morgen. De dorpen GUCA GORA (GR 1703), BRAJCOVICI (GR 2103), GRAHOVICI (GR 2102), BUKOVICA (GR 1502), RADONJICI (GR 1603) en MALINE (GR 1803) zijn ingenomen door de BIH. Een aanzienlijk aantal Kroaten uit bovengenoemde dorpen begeeft zich richting VITEZ, NOVI BILA en BUSOVACA. Eveneens is er door de Britten waargenomen dat er van Moslim-zijde gruwelheden worden begaan.
4. GORNJI VAKUF
GV en omgeving blijft stil. Het gebied Noord van CP MALKJEN is niet veilig. HVO vecht terplaatse met BIH strijdkrachten. De BIH heeft een CP opgericht op de toegang naar hun sector in GV op (GR 082680).
5. MOSTAR
De algemene situatie blijft gespannen. Op de dag zijn er af en toe explosies en vuur van kleine (hand) vuurwapens.
6. JABLANICA/KONJIC
Stil, de route GANNET blijft gesloten voor UNPROFOR vtgn.
7. TRAVNIK
De Kroaten (HVO) van TRAVNIK die gevlucht zijn naar de Serven, hebben deze 1500 wapens overhandigd waaronder 60 mortieren en 2 105 mm howitzers. In het dorp BUKAVICA (GR 1402) bevonden zich gisteravond 3000 MUJAHADEEN. Eenheden van de 7e Moslim-brigade bezetten thans het gebied van OCVAREVO (GR 0920)
8. TUZLA
Het gebied blijft extreem stil.

MILINFO

1 (NL/BE) VN TBAT

Sitrep 230693

24 juni 1993

25 JUNI 1993

25 JUNI 1993

1. Weersverwachting: voor vrijdag 25 juni 1993

Weer : Licht tot half bewolkt. In het zuid-oosten eerst nog half tot zwaar bewolkt met plaatselijk regen.
Wind : Zwak en variabel, meest uit noord tot oostelijke richtingen.
Temp.: Min. 11 tot 16 graden C
Max. 21 tot 26 graden C

2. CENTRAAL BOSNIE

Het staakt het vuren in zijn huidige vorm lijkt te houden, met een enkele schending van (hand) wapenvuur en een enkele mortierinslag. Hoewel er werd gerapporteerd dat er huizen in brand stonden in het gebied westvan NOVI TRAVNIK T-splitsing en in het gebied van RYEKA (GR 2491) en VRANISKA (GR 2490).

3. BUSOVACA

De ECMM deelde mede dat de geplande vergadering voor vandaag met de "Joint Commission" niet doorging zoals afgesproken. De HVO heeft een representatieve afgevaardigde gestuurd dit n.a.v. een hinderlaag, gelegd door de BIH waarin twee HVO (burgers) leden terecht kwamen. Dit gebeurde bij DUBRAVICA (GR 2492). Een van hen is gedood de andere is gewond.

4. VITEZ

Een relatief rustige nacht met weinig geweer/art/mort vuur. Op 222025 rapporteerde een C/S mortier vuur op ZENICA, waarbij zowel burger als militairen slachtoffers (inclusief doden) zijn gevallen.

5. KISELJAK-VISOKO

De situatie blijft kalm hoewel enig geweer / en machinegeweer vuur uit het gebied werd gerapporteerd. De ECMM rapporteert dat alle Moslims nu uit het gebied van KISELJAK zijn verdreven dit in opdracht van de HVO. De politie controleert het gebied om er zeker van te zijn dat de Moslims het hebben verlaten.

6. TUZLA

B SQN rapporteerde dat bij een recentelijk bezoek aan de TUZLA-centrale werd verteld dat de capaciteit 800 megawat is maar dat er maar 30 megawat geproduceerd wordt. Slechts 1500 ton kolen in te de van de 2500 ton hebben de centrale bereikt.

7. PROZOR
Een C/S poogde te onderzoeken hoe de recentelijke HVO-opbouw in het dorp PIDRIS was. Er werden geen HVO-soldaten en/of uitrusting in het gebied waargenomen. Inwoners van het dorp claimen dat er tanks zijn op de SAJINO PLANINA (GR 0659).

8. ZEPCE-ZAVIDOVICI
De commandant van de 3e HVO OPS GP claimt dat de BIH bezig is een aanval te plannen tegen de HVO in dit gebied. Hij zegt dat de MOSLIMS bezig zijn met het opbouwen van hun troepen voor een offensief in twee gebieden t.w. BEGON HAN (GR 3814) ligt bij route LADA alsook ZELJEZNO POLJE (GR 3219). Het andere gebied zijn de dorpen KAMENICA (GR 7713) en MITROVICI (GR 7213).

9. Aktiviteiten van het TBAT
A-Tcie
1e Pel retour BUSOVACA
2e Pel wacht/onderhoud
3e Pel lossen VITEZ / BREZA

B-Tcie
1e Pel laden / ontladen in ZENICA
2e Pel wacht/onderhoud
3e Pel lossen in VISOKO, laden in ZENICA

BEL-Tcie
1e Pel ontladen ZENICA
2e Pel wacht/onderhoud
3e Pel ontladen ZENICA

NOOT : De B-1, Bel 1 en 3 hebben hun opdracht voor vandaag niet kunnen uitvoeren. Zij zijn gestopt door de BIH te DABRAVINE. Onderhandelingen leverden geen resultaat op.

MILINFO

1 (NL/BE) VN TBAT

sitrep : 240693

25 juni 1993

25 JUNI 1993
26 JUNI 1993

1. Weersverwachting: voor zaterdag 26 juni 1993

Weer : Half bewolkt. Tijdelijk zwaar bewolkt en enkele buien, sommige met onweer. In de middag boven het noorden opklaringen die zich in zuidelijke richting uitbreiden.

Wind : zwak tot matig uit oost- tot noordoostelijke richting.

Temp.: Min. 08 tot 12 graden C
Max. 19 tot 27 graden C

2. VISOKO-KISELJAK

De situatie blijft rustig maar ondanks dat wordt er handwapen -en machinegeweervuur gemeld in het gebied.

3. VITEZ-BUSOVACA

De situatie in het noorden van de LASVA VALLEI is in de afgelopen 24 uur verslechterd. Overtredingen van het staakt het vuren nemen toe en worden steeds ernstiger. Er wordt melding gemaakt van een aantal mortier/artillerie aanvallen in TURBE, TRAVNIK en ZENICA en schermutselingen in NOVI TRAVNIK en op verscheidene punten langs de confrontatie lijn tussen HVO en BiH.

BRITBAT steunde UNHCR vertegenwoordigers vandaag in het laten oversteken van 7-8000 ontheemden van de BSA linies in TURBE.

Tijdens de operatie deden zich ernstige problemen voor. Het meest ernstige was de weigering van de BSA om UNPROFOR voertuigen niet dichterbij te laten komen dan 4km van het oversteek punt.

BRITBAT zorgde wel voor een shuttle vanuit dit punt tot het verst gelegen pick-up point.

4. KAKANJ

De voormalige politieke HVO president van KAKANJ is aangevallen door kroatische vrouwen. Hij werd beschuldigd van verraad en diefstal. De kerk van VUKANOVICI zou verwoest zijn.

5. GORNJI VAKUF

In GORNJI VAKUF en andere grote plaatsen blijft het gespannen, maar relatief rustig. Toch waren er een aantal kleine maar felle vuurgevechten op willekeurige plaatsen rond GORNJI VAKUF. Deze lijken vooral plaats te vinden rond ROUTE DIAMOND of in het ZW van GORNJI VAKUF. Om 1436 uur waren 2 warrior C/S's betrokken bij een incident in het stadje JAGNJID op GR (YJ 0366). De twee warriors waren daar om steun te leveren aan twee ambulances die actief waren in JAGNJID. Toen warriors, ambulances en burgers onder vuur werden genomen door schutters hebben de warriors terug gevuurd en rook gebruikt om de ambulances en burgers uit het gebied te krijgen.

6. VARES

De situatie is rustig, maar de plaatselijke HVO commandant eistte dat de UNHCR meer voedsel moet distruberen in het plaatsje. De HDZ en de HVO proberen vluchtelingen er van te overtuigen om naar het zuiden richting HERZEG BOSNA te gaan.

7. KRESEVO

Vanuit VARES en TRAVNIK zijn gisteren 200 soldaten aangekomen in KRESEVO.

8. NOVI TRAVNIK

Ondanks dat het rustig is en er mensen op straat lopen is iedereen toch op zijn hoede. Er was af en toe vuur van sluipschutters op het oude gedeelte van de stad(moslim) vanuit het door HVO gecontroleerde deel van het stadje RASTOVI GR(1293). Om 1340 uur was er een grote inslag van een artillerie granaat in de stad, die waarschijnlijk is afgevuurd vanuit BSA gebied. Het dorpje ZUBICI GR(1292) is in HVO handen.

De plaatselijk commandant in NOVI TRAVNIK beweert dat de BiH de laatste delen van de MRVINJAC heuvel GR(0594) hebben heroverd. Aan de aanval ging een groot artillerie bombardement vooraf en het vermoedelijke volgende doelwit zal de herovering zijn van de KAMENJAS heuvel GR(0293).

9. ZEPCE

Een BRITBAT UNHCR LO die een verkenning uitvoerde op de route van ZENICA naar ZEPCE rapporteerde het volgende:

a. Bij de BiH CP op GR(354157), die bemand wordt door soldaten van de 319e brigade, werd eerst de doorgang naar het noorden geweigerd om dat er in ZEPCE en NOVI SEHER gevechten zou worden. Zij beweerden dat de gevechten waren ontstaan doordat de HVO de moslims aan het ontwapenen is. Er werden bij het dorpje TOPIC POLJE GR(3315) huizen gezien die in brand stonden.

b. Toen men weer verder kon rijden werd men opnieuw gestopt bij de gezamenlijke CP op GR(370149) hoewel deze nu alleen werd bemand door soldaten van 314e BiH brigade.

c. De C/S werd ook tegen gehouden bij een nieuwe HVO CP in het dorpje ZELECE GR(610206).
Om 1430 uur werden explosies in het noorden gehoord.

d. Toen men verder reed naar GR(621233) hoorde men handwapenvuur en rook die opsteeg vanuit de stad.
Ook zag men explosies van klein kaliber mortieren in het oostelijke deel van de stad.

UKLO's in de MAGLAJ FINGER rapporteerden dat om 1613 uur de kruizingen op GR(662292) onder vuur lagen van mortieren en handwapens en dat huizen in brand stonden.
Om 1940 uur rapporteerden UKLO's dat ZEPCE en NOVI SEHER "in brand staan".
Zepce zou zijn aangevallen vanuit de richting van ZELJEZNO, POLJE en ZENICA.

10. ROUTE DIAMOND

Om 240850 uur werden in de buurt van het moslim dorpje SEONA GR(1582) 2 explosies gehoord.
Gedurende de dag werden nog 13 explosies gehoord waarvan men vermoedt dat het om mortiervuur gaat vanuit het kroatische dorpje SEBESIC GR(1777).
Een C/S werd verteld dat om 0630 uur de BiH het kroatisch dorpje DAHAVO GR(1680) had aangevallen vanuit RAT en HAS GR(1580).

11. Aktiviteiten van het TBAT

A-Tcie

1e Pel laden METKOVIC

2e Pel wacht/onderhoud

3e Pel lossen VISOKO/KAKANJ

B-Tcie

1e Pel laden METKOVIC

2e Pel wacht/onderhoud

3e Pel lossen KISELJAK/NOVI BILA

BEL-Tcie

1e Pel laden in METKOVIC

2e Pel wacht/onderhoud

3e Pel laden in METKOVIC

MILINFO

1 (NL/BE) VN TBAT

8 juni 1993

1. Weersverwachting: voor woensdag 9 juni 1993
Weer : licht bewolkt en warm
Wind : Zwak veranderlijk
Temp : Min. 13 - 18 graden C
Max. 23 - 32 graden C

1. VISOKO - KISELJAK
Het gebied blijft rustig.

2. ZENICA
Het stadscentrum is erg stil. HVO HQ in BILICI (YK 1001) is verlaten en staat in brand.

3. FOJNICA
De spanning in de stad lijkt verminderd dit n.a.v. een overeenkomst tussen HVO, BIH en politie van beide zijden

4. MOSTAR
De spanning blijft er zijn meer dan 40 explosies gehoord in de stad.

5. TRAVNIK
Deze stad blijft een hot-item in het gebied van de BIH. Overall blijft de situatie zeer gespannen en de gevechten in de omliggende dorpen gaan door. De stad zelf was rustiger dan de dag ervoor.

6. VITEZ - BUSOVACA
Op 070693 is een Brits soldaat beschoten door een geweer-schutter in het gebied van BRITBAT. Dit werd beantwoord. Eveneens is een mortiergranaat ontploft op ongeveer 20 meter van de officiersmess. BRITBAT heeft geen gewonden en geen schade. Het gebied was redelijk stil, m.u.v. twee genoemde incidenten op de locatie van BRITBAT.

7. ROUTE PACMAN
Deze route is momenteel gesloten bij KONJIC door een lokale BIH-commandant. BIH autoriteiten proberen dit op te lossen.

8. PROZOR
In de buurt van GORNJI VAKUF werd een ZIS-3 gesignaleerd die omhoog werd gesleept op de MAKLEN-berg. Het bevindt zich vermoedelijk op een van de navolgende locaties: HVO MAKLEN CP (GR 083581) zodat het gebruikt kan worden tegen BIH doelen Oost van PROZOR, in het gebied van BUGONJO voor gebruik tegen de BSA en last but not least het is echter niet gesignaleerd in bij de BRITTEN bekende HVO-kazernes in GORNJI VAKUF

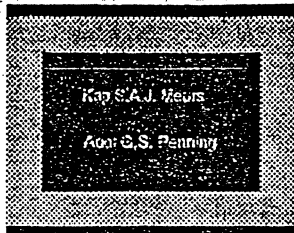
Volgens de Engelsen bestaat er een grote kans dat er meer vijandig gedrag van de strijdende partijen tov de hulpverleners zal gaan plaatsvinden.

7. Aktiviteiten van het T Bat

A	TCie				
1e	Pel				W / O
2e	Pel	LUKAVAC	-	BUSOVACA	retour
3e	Pel	BUSOVACA	-	VITEZ	

B	TCie				
1e	Pel	LUKAVAC	-	SANTICI	retour
2e	Pel	LUKAVAC	-	SANTICI	retour
3e	Pel				W / O

Bel	TCie				
1e	Pel				W / O
2e	Pel	LUKAVAC	-	SANTICI	retour
3e	Pel	LUKAVAC	-	SANTICI	retour

MILINFO

09 JULI 1993

1 (NL/BE) VN TBAT

WORKING FOR PEACE

8 juli 1993

1. Weersverwachting van 090793
Ook morgen blijft het weer onder invloed van een koele stroming die veroorzaakt wordt door een front wat langzaam wegtrekt.
Toch lopen de temperaturen weer geleidelijk omhoog en zaterdag zullen de temperaturen weer boven de 30 graden zijn.
Min. temp. 10 - 15 graden C.
Max. temp. 14 - 28 graden C.
2. VITEZ
060793 zijn er 17 gewonden HVO militairen per heli-copter afgevoerd naar de kust.
Het is bekend geworden dat de heli-copter tevens, onder valse voorwendsels, wapens en munitie heeft afgeleverd bij de HVO.
De spanning in het gebied van VITEZ blijft bestaan en de mogelijkheid is riep aanwezig dat er een hervatting van de gevechten zal gaan plaats vinden.
Nu de frontlijn tussen de BIH en de BSA in het westen relatief is veilig gesteld zijn er indicaties dat de BIH zal proberen om het offensief in het VITEZ/BUSOVACA gebied wederom te hervatten.
3. TRAVNIK
070793 zijn er 200 vluchtelingen dmv een succesvolle "crossing" in TURBE gearriveerd.
Daarna werd er waarschijnlijk door de BSA een artillerie beschieting uitgevoerd waarbij één granaat in het vluchtelingencentrum terecht kwam waarbij drie burgers werden gewond.
4. NOVI TRAVNIK
Bij de laatste aanval op SEBESIC zijn er 38 HVO's gedood waarbij er 6 onder de 15 jaar waren.
De BIH gaven vier doden op.
Om 071600 uur was er hevig uitgaand vuur wat in de richting van de moslim sector ging.
5. BUGONJO
Volgens de lokale bevolking wordt de stad iedere dag door de BSA beschoten.
Zij denken dat er 6 x 155 mm houwitzers staan opgesteld in VESOESKI PODOVI (GR 9275)
De Engelsen kunnen dat niet bevestigen en zij hebben HOUWITZERS gelocaliseerd op GR 885803.
6. GORNI VAKUF
De spanningen in G VAKUF zijn eerder toegenomen dan afgenomen en doordat een aantal burgers zich op straat begaven waren er ook wat "scherpschutters" activiteiten.
Over en weer schoten BIH en HVO met artillerie en mortieren.
Er werd ook waarschijnlijk door de HVO vlak over een Engelse patrouille geschoten op GR 077708.
Op 071320 uur stond er een UNHCR convoi, geëscorteerd door de Engelsen te laden bij het warehouse op GR 084680.
Zij werden beschoten door vermoedelijk 60 mm mortieren van de HVO vanuit MILICI (GR 094691).

K19

CENTRUM VOOR VREDESOPERATIES
 SECTIE 2/3

WEEKROOSTER
 B - CIE rotatie T3 klas C

week : 08
 van 22-02 t/m 26-02-93

SO	ONDERWERP	INSTRUCTEUR	LOCATIE	BIJZ.	
MA 22	1	instr	CHARLIE	* zie klas A	
	2				
	3				
	4				
	5				
	6				ONH
	7				ONH
	8				LO
	9				LO
DI 23	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
	6				
	7				
	8				ong:
	9				Oirschot
WO 24	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
	6				
	7				
	8				ong:
	9				Z-Limburg
DO 25	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
	6				
	7				
	8				ONH
	9				
VRY 26	1	S-2 pc instr	filmzaal		
	2				
	3				
	4				
	5				
	6				
	7				Militaire Sitrep
	8				Evaluatie
	9				Inspectie

DATUM : 26 januari 1993
 NAAM : Pollaert Th.H.C.

RANG : maj.

FUNCTIE : hfd SIE 2/3

K17

CENTRUM VOOR VREDESOPERATIES
 SECTIE 2/3

WEEKROOSTER
 B - CIE rotatie T3 klas C

week : 07
 van 15-02 t/m 19-02-93

SO	ONDERWERP	INSTRUCTEUR	LOCATIE	BIJZ.
MA 15	1 Uitleg/doel opzet SO	cc	filmzaal	*BOT uitleg taak stelling in SO *BOT verk oefas- pecten
	2 Overnemen vtgn	pc		
	3 "			
	4 Kaartlezen 1	instr	.....	
	5 Kaartlezen 2	instr	....	
	6 Lo	instr lo	buro lo	
	7 Lo	instr lo	buro lo	
	8 Kaartlezen 3	instr	.....	
	9 Kaartlezen 4	instr	.....	
DI 16	<div style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center;"> V E R P L A A T S I N G S O E F E N I N G O N H </div>		cc	
WO 17	<div style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center;"> V E R P L A A T S I N G S O E F E N I N G O N H </div>			
DO 18	<div style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center;"> V E R P L A A T S I N G S O E F E N I N G O N H </div>			
VRY 19	<div style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center;"> GELEID ONH VTGN </div>			
	7 Inspectie	instr	leggeb/kmr	
	8 Evaluatie	pc		
	9 Militaire situatie	S-2	filmzaal	

DATUM : 26 januari 1993
 NAAM : Pollaert Th.H.C.

RANG : maj.

FUNCTIE : hfd SIE 2/3

231 SHOOTINGREPORT

Opstellen en doorgeven:

- indien schoten licht handvuurwapen/mitrailleurs worden waargenomen buiten 25 meter van eigen locatie en
- indien artillerie/mortierriergranaten buiten 100 meter van eigen locatie vallen.

Melding:

*naam post
tijd aanvang schieten
tijd einde schieten
betrokken groepering
aantal schoten/soort wapen
vanaf coördinaat/plaatsaanduiding
naar coördinaat/plaatsaanduiding
evt. gewonden en/of schade
bijzonderheden*

verkort:

- aantal schoten
- soort wapen
- waar vandaan
- waar naar toe

II-17

---

232 FIRING CLOSE REPORT

Opstellen en doorgeven:

indien schoten lichte handvuurwapens/mitrailleurs binnen 25 meter of artillerie/mortiervuur binnen 100 meter van eigen locatie terecht komen.

Melding:- naam post

- tijd aanvang/einde schieten
  - betrokken groepering
  - aantal meters dat het projectiel passeerde/aantal meters tot inslag
  - plaats waar het projectiel vandaan kwam
  - bijzonderheden.
-

In Memoriam

Soldaat I Paul van Nijnatten

8 december 1966 - 18 december 1993

Net 27 jaar was je en met je hele toekomst nog voor je. Je werk was bij de Bravo-compagnie. Als viertonner chauffeur van het 3e peloton was je vaak op weg. Je zag veel ellende.

Je was begaan met mensen die geen mens mochten zijn: Vluchtelingen, slachtoffers van onrecht en geweld. Je zag ze maar al te vaak, samen met je vrienden.

Toen je van je laatste verlof terugkwam, zei je: 'Vriendschap kun je niet organiseren, vriendschap is altijd een geschenk.' Je vrienden hadden dit geschenk nooit willen missen.

Je kon ook heel duidelijk zijn en aangeven wat jij slecht vond. Je had jouw principes.

We hebben afscheid moeten nemen van Paul. We hebben niet eens alles kunnen zeggen. Kon je ons maar van de overzijde zeggen dat je toch gelukkig bent. Het zou ons helpen te geloven dat er zin schuilt in jouw dood.

Laat ons troost vinden bij elkaar en daaruit de kracht putten om zonder jou weer verder te gaan.

JE WAS ALS DE GOUDEN REGEN
IN HET PARK, BIJ DAGERAAD

EEN WINTER EIK MET TROSSEN
VOL BELOFTE, ROOD EN ZWAAR

PLOTS BRAK JE STEM EN STIERF JE BLOESEM
IN HET TRANEN NATTE OCHTENDGRAS

Namens de GV groep van 1 (NL/BE) VN TBat
Raadvrouw Immy Beijer en aalmoezenier Willem Ruiter

Vervolg In Memoriam Paul van Nijnatten

Costa Bravo: Living in hell or heaven

Henk Philips en Paul van Nijnatten

Paul van Nijnatten schreef vlak voor zijn dood samen met zijn buddy Henk Philips een verhaal, dat ze naar de Achterbanier stuurden. Op 18 december 1993 overleed Paul van Nijnatten aan de gevolgen van een wapenongeval bij de Bravo-compagnie. Het ongeluk gebeurde bij de aflossing van de wacht, toen zijn wapen op de grond viel en afging. De kogel raakte hem in de rechterzij ter hoogte van de buikstreek. De dienstplichtige soldaat der eerste klasse was 27 jaar.

VITEZ - Vitez, een plaats gelegen in de Lasva-vallei in Centraal Bosnië Herzegovina. Ook een plaats die door velen van u terecht wordt geassocieerd met oorlogsgeweld en daaruit voortvloeiend menselijk leed. Wat velen van u niet zullen weten, is dat zich aan de rand van Vitez een Nederlandse transport-compagnie bevindt, de Bravo-compagnie. Het is niet overdreven om te stellen dat juist deze compagnie het oorlogsgeweld tot dusver van dichtbij kent.

Evacuatie

In dit chaotische gebied heeft de Bravo-compagnie zijn kamp opgeslagen. Deze compagnie is een onderdeel van het 1e Nederlands-Belgische Transportbataljon dat sinds november 1992 werkzaam is. De taak van onze compagnie bestaat uit het transporteren van hulpgoederen en soms het evacueren van personen, die of gewond zijn of die om andere redenen moeten vertrekken. Hoofdzaak blijft echter het transporteren van allerlei goederen, voor het overgrote deel voedsel. Plaatsen waar we vaak komen zijn Zenica, Metkovic en Tuzla. Ook Sarajevo en Mostar zijn steden die normaliter door ons bevoorrad worden, maar de oorlog laat dat al enige maanden niet meer toe. Kijk naar onze Belgische collega's die eind augustus meerdere dagen hebben vastgestaan.

Pluggeneukers

We stellen de Bravo-compagnie nu verder aan u voor. Er zijn drie transportpelotons, te weten

twee tientonner-pelotons en één viertonner-peloton. Daarnaast spelen de ondersteunende eenheden een belangrijke rol; geen enkele militair wordt immers naar een oorlogsgebied gestuurd om daar uit zijn neus te peuteren. Zij die tot de ondersteunende eenheden behoren zijn ondermeer geneeskundigen, koks, genisten, bevoorraders en administrateurs. En

de telefonische contacten met het thuisfront. De gevaarlijke omgeving waarin het kamp zich bevindt, brengt dusdanige risico's met zich mee dat een perfect functioneren van alle eenheden binnen de compagnie een vereiste is.

Blindgangers

Ons kamp bevindt zich, zoals gezegd, evenals Vitez in de Lasva-vallei. De oorlogssituatie in de omgeving is kort samengevat als volgt.

De vallei is voor het grootste deel in handen van de Kroaten. De omliggende heuvels daarentegen zijn voornamelijk in het bezit van de Moslimtroepen. Sinds half april (1993) vechten deze troepen boven onze hoof-

kamp onder begeleiding van een Britse pantserscorpste, dat zich voor eigen bestwil zo snel als mogelijk verplaatst.

Bovendien moet daarom een helm en schervest worden gedragen. Op het kamp zelf leiden de nabije schermutselingen regelmatig tot een bunkeralarm.

Om een verkeerde beeldvorming te komen willen wij, soldaat Van Nijnatten (chauffeur 3e peloton) en korporaal Philips (comcen), dit verhaal gaarne afsluiten met onze persoonlijke beleving hier. Wij zijn beide dienstplichtigen van rotatie T5. Genoemde omstandigheden hebben tot dusverre geen negatieve invloed gehad op ons wonen en werken hier. Sterker

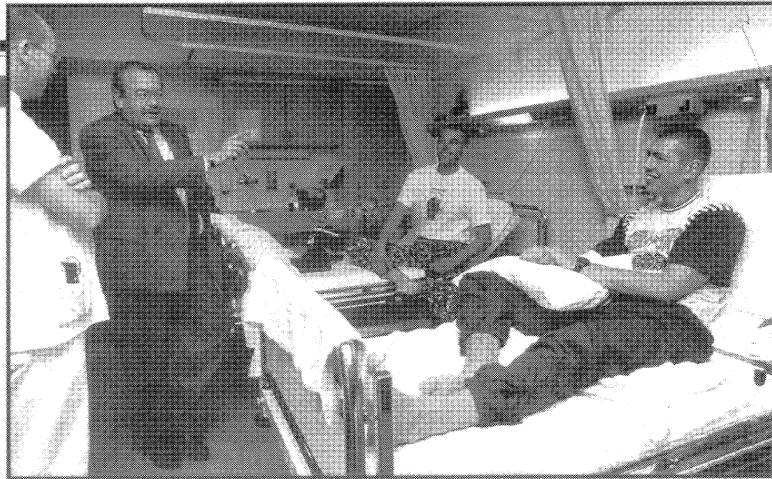

Paul van Nijnatten met zijn buddy, Henk Philips

natuurlijk niet te vergeten de 'pluggeneukers' oftewel verbindingaren, die verantwoordelijk zijn voor het communicatiecentrum van de Bravo-compagnie. Zij informeren ondermeer de rijdende pelotons over allerlei zaken, zoals roadblocks, oorlogshandelingen, te volgen routes, escortes en het laatste nieuws. Daarnaast verzorgen zij ook nog

den een hevige strijd uit zonder iets of iemand te ontzien. Dus ook ons kamp is regelmatig 'slachtoffer' van dit geweld. Concreet houdt dit in: al dan niet gericht vlakbaanvuur, blindgangers (afzwaaiers) en mortierinslagen op dusdanige afstand dat dit leidt tot schervinslagen in het kamp. De rijdende pelotons verlaten of betreden dan ook het

nog, het heeft geleid tot een grote onderlinge saamhorigheid, een optimale motivatie en een tot nog toe hele fijne tijd hier. We hebben allebei sterk de indruk dat we in dezen niet alleen voor ons zelf spreken, maar voor het overgrote deel van de compagnie. Vooralsnog is het dus 'heaven' hier en zeker geen 'hell'.

„Snel beter worden mannen. En dat is een bevel”, lukt minister Ter Beek te zeggen. Edwin Merksteijn (rechts) en Arjen Zweeris kunnen er wel om lachen.

‘Compagnie de beste psychologische begeleiding’

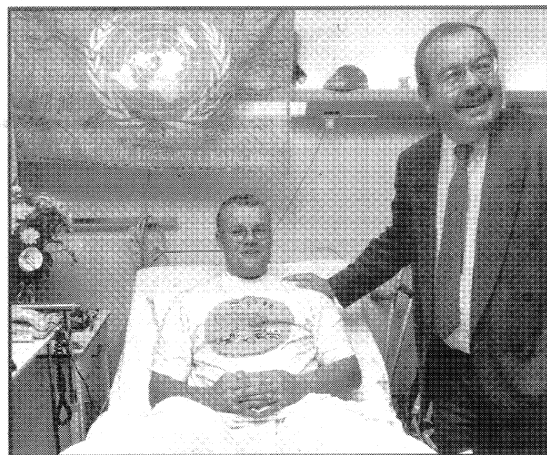
Gewonde dienstplichtigen vrij nuchter na beschieting

Het kapotte scherfwerende vest en de bijbehorende kogelwerende platen van soldaat Edwin Merksteijn hangen als symbool in het verblijf van het Bulls Platoon van de Alfa-compagnie 1 (NL/B) Transportbataljon. Omdat iedereen maar ziet dat het dragen van deze bescherming pure noodzaak is. De Delftenaar, een van de vier gewonden die vorige week naar het Centraal Militair Hospitaal bij het Academische ziekenhuis Utrecht is overgebracht, weet dat hij zijn leven aan het vest heeft te danken. De kogel ketste gelukkig af en dat gebeurde ook soldaat Doelland, die slechts licht aan de linkerhand gewond werd en dus nog in het voormalig Joegoslavië verblijft.

antwoordelijk is voor de schietpartij, waarbij een Deense chauffeur is omgekomen en in totaal negen Nederlanders gewond zijn geraakt, is nog niet bekend. De verwondingen van Jeroen Visscher uit Venlo en soldaat Arjen Zweeris (Uitgeest) vallen achteraf gezien wel mee. De kogels zijn dwars door de kuit en de neus van de respectieve dienstplichtigen gegaan. Sergeant Rob Deelen is er het ernstigst aan toe. De berijder van de voorste wagen van het konvoi werd als eerste geraakt, door twee kogels. De projectielen zijn dicht bij elkaar door zijn linkerarm („gelukkig ben ik rechts”) gegaan. Om hem maakt kolonel-arts dr. Hans Hoogendoorn zich de meeste zorgen. „Hoevel er geen vitale zenuwen zijn geraakt, zal er toch een blijvende verminderde functie van de arm zijn, vrezem wij. De sergeant zal nog een fiks aantal operaties moeten ondergaan. Van buitenaf ziet het er allemaal niet zo slecht uit, maar binnenin is

Sergeant Rob Deelen werd door twee kogels geraakt. Zijn vrouw, die bij hem in het CMH verblijft, is bijzonder goed te spreken over de opvang door de landmacht.

„We hadden niet eens de tijd om terug te schieten, zo snel mogelijk wegwezen, dat was het eerste dat in me opkwam”, zegt Jeroen Visscher (kuitverwonding).

veel schade aangericht.” De enige beroeps militair die gewond naar Nederland is overgebracht (ook sergeant Geway werd getroffen), is vrijdagmiddag alweer onder het mes gegaan en had tijdens dit gesprek dubbel pech. Hij mocht, als enige liggende patiënt, geen koffie drinken. Anderzijds verblijft zijn echtgenote al enige tijd bij hem. Het CMH heeft slaapplekken voor haar in het ziekenhuis geregeld. Zij is dan ook bijzonder te spreken over de opvang door de Koninklijke Landmacht. „Ik ben onmiddellijk na het incident telefonisch op de hoogte gesteld. Normaal gesproken zou er iemand zijn langs gekomen”, aldus de Ermelose, „maar dan had ik het waarschijnlijk eerder geweten via de media. Echt, er is perfect gereageerd door alle instanties.”

Judo
Ook de overige drie, allen dienstplichtig, hebben niets dan lof voor de ondersteuning in Bosnië en Nederland. „De arts, de geestelijke verzorging en de psycholo-

loog waren zeer snel te plekke”, merkt Edwin Merksteijn op. De Delftenaar kan volgens Hoogendoorn ook niet als ‘licht gewonde’ worden omschreven. Ook hij kan last blijven houden van de verwonding aan zijn rechterarm. „Ik hoop toch zo snel mogelijk weer aan mijn normale bezigheden te kunnen beginnen”, zegt de voormalig student economie aan de Erasmus Universiteit. „Ik wil proberen een baan te vinden, maar meer nog wil ik sporten: judo, fitness en hardlopen.” Voor Merksteijn en Visscher stond de rit naar Metkovic, in feite een routiniekus, als de laatste op het programma. Ze zouden normaal gesproken deze week (dinsdag) naar Nederland zijn teruggekeerd. Arjen Zweeris heeft er echter slechts pas twee maanden ex-Joegoslavië op zitten. „Het eerste dat hij aan me vroeg is: wanneer kan ik weer terug”, schetst Hoogendoorn zijn patiënt. De 23-jarige Uitgeestenaar wil dat ook wel verklaren. „Ik kan me geen betere geestelijke begeleiding wensen

dan van mijn eenheid. We zijn daar echt één.” Hij hoopt dan ook minder dan 21 dagen nodig te hebben voor zijn herstel, omdat hij anders volgens de reglementen van Uprofor niet meer terug kan keren. Ook Visscher en Merksteijn geven, zij het schoorvoetend, toe dat ze wel terug zouden durven. „Zes maanden is echter genoeg”, vindt Merksteijn. „Je gaat er toch met een bepaalde gedachte naar toe. Ik vraag me echter wel af, en dat komt niet doordat ik gewond ben, of die internationale hulp wel zo’n zin heeft.” De Nederlanders hebben tijdens het incident overigens niet teruggeschoten. „Daar heb je niet eens de tijd voor”, weet Jeroen Visscher. „Het is ook niet bij ons opgekomen. Het enige doel is zo snel mogelijk weg te komen. Op het Centrum voor Vredesoperaties hebben wij, van een oudere lichter dan Zweeris, geleerd te stoppen en onder de auto te gaan liggen. Als we dat hadden gedaan, zou de ellende niet te overzien zijn geweest. Van de Denen stonden er wel twee wagens in de kant, dus ik bedoel maar. De praktijk had ter plekke al anders uitgevonden en die tips worden van

den behandeld. „Ik heb grote bewondering voor de hospikken, die bij ons in het konvoi meereiden”, laat Visscher weten. „Ze hebben de sergeant, die er het slechtst aan toe was, direct voorrang gegeven. Ook in het Britse veldhospitaal zijn we goed opgevangen.” De drie chauffeurs hebben hun ongeval geheel anders beleefd. „Het was net of ik met een enorme vuist een klap in mijn gezicht kreeg”, schetst Arjen Zweeris. Hij kreeg een kogel dwars door zijn neus en heeft geluk gehad dat er alleen vlees is geraakt en geen bot. „Bovendien keek ik net op het moment van de inslag opzij. Ik had niet eens door dat ik door een kogel was getroffen. Ik dacht dat het glas was. Het eerste wat ik deed was natuurlijk voelen wat er was gebeurd. Niet alleen mijn hand, maar de hele cabine zat onder het bloed.” Ook Merksteijn, heeft het over „een klap” in de rechterarm. „Toen ik keek, hing mijn arm er een beetje bij. Ik heb geprobeerd de arm op het stuur te leggen, maar dat ging niet.” Doorrijden was ook het enige dat Jeroen Visscher wilde, nadat een kogel door zijn rechterkuit was gegaan. „Dat lukte wonderwel.”

Hulp

Echt geschokt lijken de drie dienstplichtigen in ieder geval (nog) niet. Ze worden nu en in de toekomst begeleid door de Maatschappelijke Dienst Defensie, zegde kapitein-ter-ze arts Cees van der Pompe, directeur CMH, toe. Sergeant Deelen heeft van de bevelhebber der landstrijdkrachten luitenant-generaal Hans Couzy al de toezegging gekregen dat de Koninklijke Landmacht indien nodig en mogelijk passende arbeid voor hem zal zoeken. Indien dat niet lukt binnen de krijgsmacht, zal hij via opleidingen de kans krijgen elders emplooi te vinden. „Dat vind ik persoonlijk niet meer dan normaal. Nederland vindt dat we moeten deelnemen aan deze missie, dan hebben de maatschappij en de werkgever ook verplichtingen.”

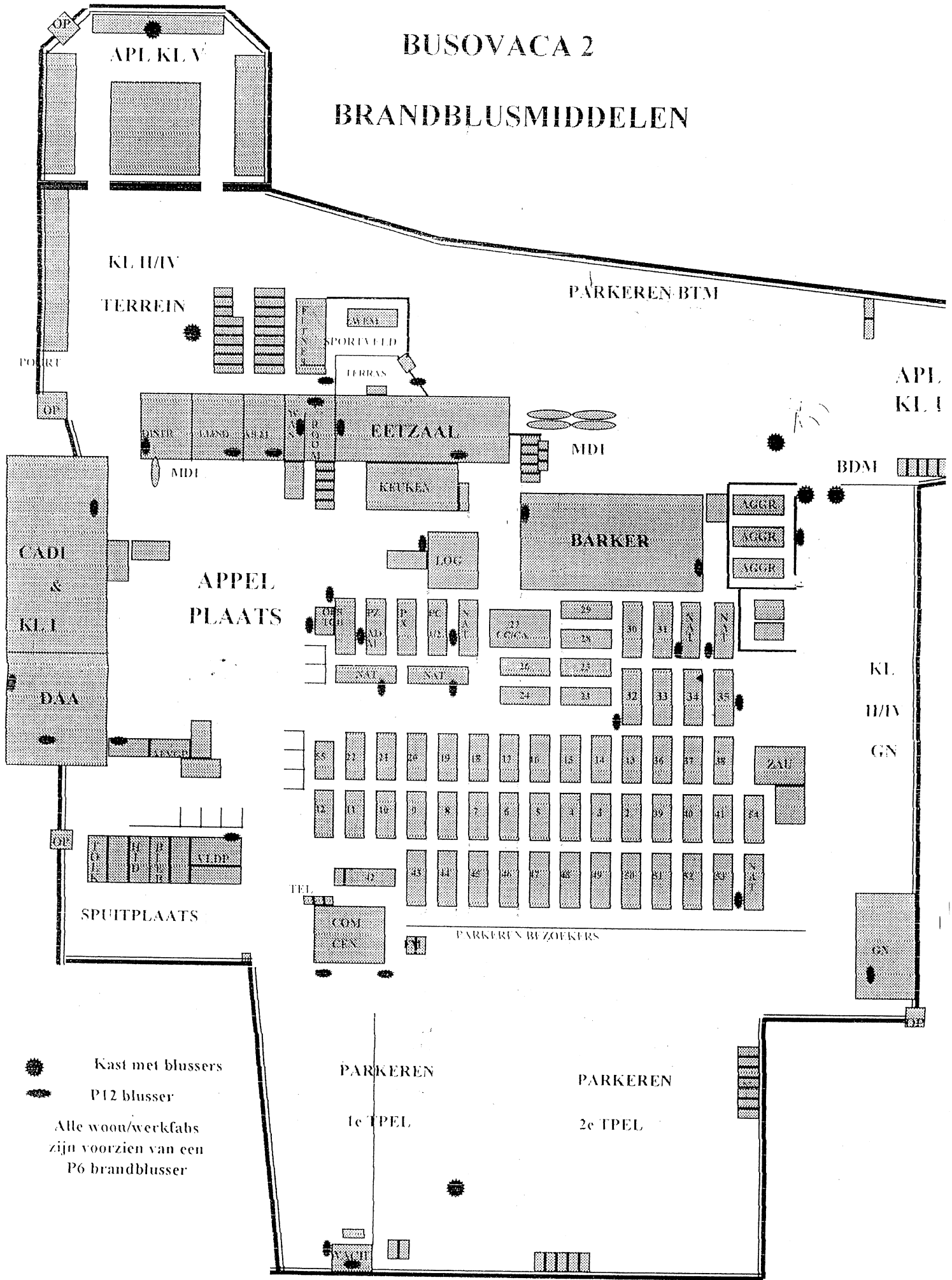
Over aandacht en verzorging hebben de vier gewonden in het CMH dus niet te klagen. Want ook minister Reus ter Beek bezocht de slachtoffers vorige week woensdag in het CMH. De bewindsman zette na zijn bezoek zijn handtekening op de blauwe VN-vlaggen die boven de bedden van de mannen hangen. Edwin Merksteijn was echter meer verrast door het bezoek van de familie Compagnie uit Neerijnen. Hun zoon was de berijder van de Delftenaar. Ook hij raakte (licht) gewond bij het incident in Vitez achterblijven.

TEKST:
EVERT BROUWER
FOTO'S:
HENNIE KEERIS

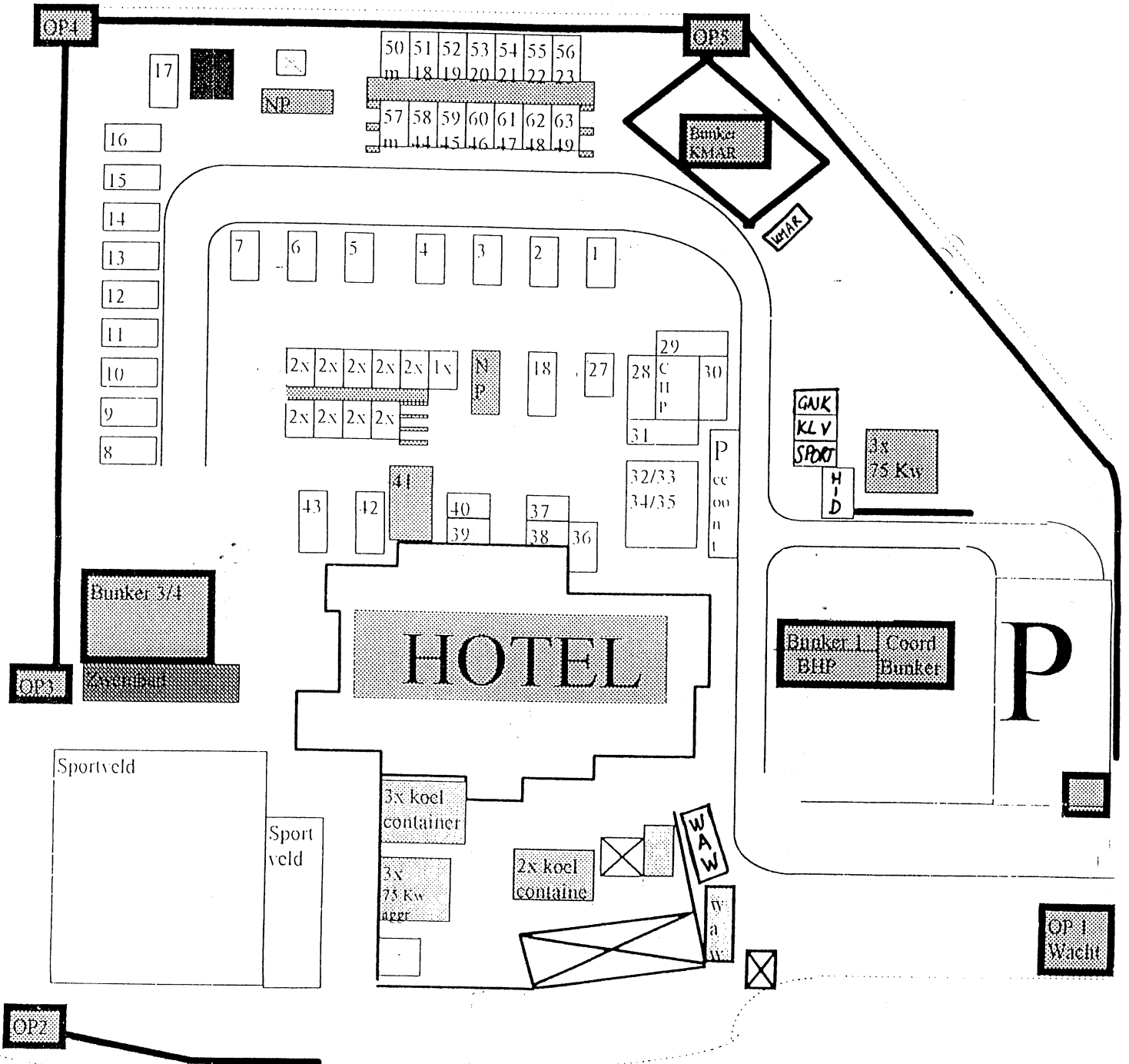
BUSOVACA 2

BRANDBLUSMIDDELEN

 Kast met blussers
 P12 blusser
 Alle woon/werkfabs
 zijn voorzien van een
 P6 brandblusser

Compound Busovaca 1

I'll give you chocolate,
you give me love.

Je le donnerai une chocolat.
(donnerai moi l'amour)

UNPROFOR
1992-1993

UNPROFOR 1992-1993

Hagenezen op transport:

Parlementariërs bezoeken voormalig Joegoslavië

Tint R. Keja

'Wat....., begeleiden de pantservoertuigen niet altijd de konvoien en gaan tolken nooit mee?' De zeven leden van de Vaste Kamercommissie van Defensie hebben in drie dagen tijd veel kunnen leren bij het Nederlands-Belgisch Transportbataljon.

Een delegatie van de vaste Commissies voor defensie en Buitenlandse zaken uit de tweede kamer, bestaande uit de leden Blaauw (delegatieleider), De Kok, Ramlal, Van Traa, Valk en van Ojik heeft van 1 tot 5 oktober het voormalig Joegoslavië bezocht. De parlementariërs hebben bezoeken afgelegd aan de nederlandse eenheden aldaar en aan de hoofdkwartieren van UNPROFOR in Zagreb, Sarajevo en Kiseljak. De aandacht ging daarbij vooral uit naar de communicatiecentra waar nederlandse militairen van de verbindingsdienst werken. Twee dagen werden doorgebracht in Busovaca waar het Nederlandse transportbataljon is gelegerd.

'Van mij mogen ze komen, maar de regen hadden ze niet uit Nederland mee hoeven te nemen', wordt er laconiek gereageerd op het bezoek dat uit het busje stapt. Op 1 oktober regent het voor het eerst sinds maanden pijpenstelen in midden-Bosnië. Aan de poorten van het kamp brommen de britse Warrior pantservoertuigen die de acht politici begeleiden. Wat onzeker wordt de deur van het Hotel Nunspeet, het stafgebouw van het bataljon, open getrokken. Na een inleiding over het werk van de transporteurs, wordt de parlementariërs de gelegenheid geboden vragen te stellen. Dat hoeft geen tweede keer te worden verteld: een spervuur van vragen volgt.

De kamercommissie leert van de antwoorden, maar de staf officieren leren weer, gezien de gefronste wenkbrauwen, van de vragen. 'Wat, weten ze dat niet', lijken ze uit te drukken.

De eerste vragen gaan over de werkwijze van het Bataljon. Hoe zit het met de controles bij de roadblocks, wordt er bijvoorbeeld veel achtergehouden? Als het antwoord op de laatste vraag 'niets' is, ontstaat er een kleine oproer. 'Wat, en we vernamen dat 25 of 40% achterover wordt gedrukt', roepen de parlementariërs in koor uit! 'Misschien gebeurt dit bij civiele konvoien, maar wij houden ons strikt aan de regels', zegt de belgische majoor Jean-Pierre Swales. 'We gaan geen suikeroompje

spelen bij roadblocks', vervolgt majoor Martin van der Ven. 'Dan is het hek van de dam en ontstaan er beschuldigingen van partijdigheid.'

Ook de veiligheid staat centraal. Is het risico aanvaardbaar zoals de Minister van Defensie beweert? 'Tot voor kort wel', oordeelt kapitein Rene van der Velde. 'Toen had je hooguit van die militante kerels die uit verveling op de konvoien schoten. Sinds september denk ik er met de gerichte beschietingen anders over'. Of de veiligheid wordt gegarandeerd door de escortering van pantservoertuigen op gevaarlijke punten van de route, is van der Velde niet zeker. 'Indien nodig, wordt er terug geschoten. Maar natuurlijk alleen als onze begeleiders weten dat er op het konvoi wordt geschoten. Soms horen ze door de herrie van hun eigen pantservoertuigen niet eens dat er wordt geschoten'. 'Maar wat doen jullie als je wordt beschoten', vraagt

iemand. 'Keren jullie dan om?' Een pijnlijk moment van stilte en openvallende monden zijn het resultaat van deze vraag. 'Dan planken ze natuurlijk', beantwoordt Maarten van Traa (PvdA) de vraag van een collega om de situatie nog snel te redden.

Een ander punt van aandacht gaat uit naar de situatie van de transporteurs wat betreft de woon- en leefsituatie. 'Mogen de mensen in het kamp geen contacten onderhouden met de lokale bevolking?' Geduldig legt majoor Martin van der Ven uit dat de scheiding niet absoluut is, maar mogelijke relaties wel zoveel mogelijk wordt vermeden. Dat in Busovaca en Santici slechts vijf minuten per maand naar relaties in Nederland kan worden gebeld en dat kranten en de post soms meer dan een week niet bij het bataljon aankomen, ligt buiten het voorstellingsvermogen van de kamerleden. 'En wat kost het

Gerrit Valk (PvdA) speelt een partijje schaak met Sg J Joep Surma van Bcie Tbat.

De politici komen aan in nat Santici.

doorbrengen van het verlov in Nederland', wordt er gevraagd. 'Van hier naar Nederland -en weer terug- is 339 Dollar'. 'De rit over het geitenpad door Bosnië is gratis', klinkt het spitsvondige antwoord.

Met een onderbreking van enige uren bij het BH-command in Kiseljak, wordt ook de volgende dag bij het transportbataljon doorgebracht. Helaas deed in de afgelopen nacht de kachel in de gasttent het niet en nam een van de kamerleden 'Hotel Nunspeet' letterlijk. Hij had geen handdoek bij zich omdat een behoorlijk hotel dit wel aan hun gasten zou aanbieden. Helaas....! Gelukkig kon hij wel op het weer aan: ook bij de bravo-compagnie in Santici giet het de volgende dag. Gebiologeerd door de diepe plassen op het kampterrein lopen de kamerleden met de grootste moeite om de plassen heen. 'Klots, klots, klots', klinkt het achter hen als de begeleidende legeraerzen zich wel de kortste weg door de plassen banen. Met grote aandacht bestuderen de parlementariërs de kogelgaten in de prefabs en de impo-

sante structuur van de bunkers. Als kapitein Ben Klappe, de Compagniescommandant, de heuvels links van hem aanwijst als plaats waar de BiH-strijders (Moslim) vandaan schieten en de heuvels rechts noemt als de lokatie van de HVO-strijders, kijkt de kamercommissie even licht nerveus om zich heen. Dan komt er aan de rondleiding een einde. Lekker schuilen in de warme bar.

Net als de avond ervoor worden de leden onmiddellijk door iedereen aangeschoten. Zo ook door soldaat Ferrie Haan die een ingezonden brief naar aan het

NRC-handelsblad heeft gestuurd over de angst dat de beschermengel die over het bataljon hangt ooit eens roteert. Aan Van Traa toont hij een nieuwe angst: het onbegrip bij buitenstaanders over de Nederlandse rol in voormalig Joegoslavië.

Toen ik op verlov was zeiden al mijn vrienden dat ze respect hadden voor mijn keuze, zo vertelt de jonge soldaat.....! De kamerleden hebben bij het transportbataljon toch een uitstekend inzicht gekregen in de organisatie en taakuitvoering van het bataljon. Zij waren onder de indruk van de grote betrokkenheid en professionele

wijze waarop humanitaire transporten worden uitgevoerd.

In Sarajevo hebben de kamerleden in het parlamentsgebouw een gedachtenwisseling met de Bosnische parlamentsvoorzitter en enige leden van de politieke fracties. Uiteraard is daarbij gesproken over de meest recente vredesvoorstellen. In Zagreb is gesproken met de staatssecretaris van buitenlandse zaken van Kroatië en met de voorzitter en een aantal leden van het Kroatische parlement. De delegatie keerde op dinsdag 5 oktober om 18:00 uur terug op het marienevliegveld Valkenburg.

"De natgeregende kamerleden schuilen even voor de regen"

VIJFHONDERDZEVENTIG MONDEN VOEDEN

Bij het transport bataljon eten ze driemaal per dag. Iets normaal? Ja, omdat dit de dag ervoor ook gebeurde. Nee, omdat je leeft en werkt in een oorlogsgebied. Hoe dan ook, er wordt bergen werk verzet om door de frontlinies heen levensmiddelen aan te voeren. En het lukt nog steeds.

Op elke dinsdag rijden twee vrachtwagens van het transportbataljon naar het VN-hoofdkwartier van Bosnië-Herzegovina (BH-Command) in Kiseljak om van daaruit, met het zogenaamde 'Deens konvooi', naar Split af te dalen. Op elke donderdag gaat de kolonne met volle lading weer naar 'boven'. Over geitenpaden en door verschillende frontlinies heen. Dit wekelijkse konvooi wordt het Klasse I-konvooi (klasse I is de militaire term voor voedsel) of, door de chauffeurs zelf, het Deens Konvooi genoemd. Dit laatste lijkt een vreemde benaming te zijn. Er zijn veel nationaliteiten in de kolonne te vinden; op het eerste gezicht lijkt het niet echt Deens. De naam is dan ook aan een andere reden te danken. Ten eerste omdat het hoofdkwartier onder verantwoordelijkheid staat van de Denen en, ten tweede, omdat de voedselleveranties aan het transportbataljon en BH-Command afkomstig zijn van een Deens grootwinkelbedrijf.

Korreltje zout

Voor de Nederlanders in Kiseljak rijden drie wagens, voor die van het transportbataljon twee; een trekker-oplegger met een container voor koelwaar en een viertonner voor de rest. Om de 570 monden te voeden die

het transportbataljon rijk is, worden wekelijks voor ongeveer 70.000 gulden aan bestellingen geplaatst. Hiervoor worden

**ETEN IN
BUSOVACA
LIJKT ZO
GEWOON,
TE GEWOON**

twaalf pallets houdbare goederen (zoals rantsoenen) en vier pallets vriesgoederen (ijs en vlees) geleverd. Komt het onderhoud van een Nederlander of Belg neer op iets meer dan 15 gulden per dag? Volgens Kapitein Hans van der Sanden, commandant Bevolpeloton, moet het totaalbedrag met een korreltje zout worden genomen. Zo is een niet gering deel van dat bedrag al nodig om het transport te betalen van Denemarken naar Split. Die kosten worden vervolgens verdeeld tussen het bataljon en BH command. En in die bestellingen zit volgens Van der Sanden weinig luxe. "Alleen op zondag proberen we onze mensen wat te verwennen. Eén keer is bij ons wat kaviaar doorgeslipt die naar BH-Command moest. Ik heb het er onmiddellijk uitgehaald. Kaviaar is geen voeding, dat is een symbool.

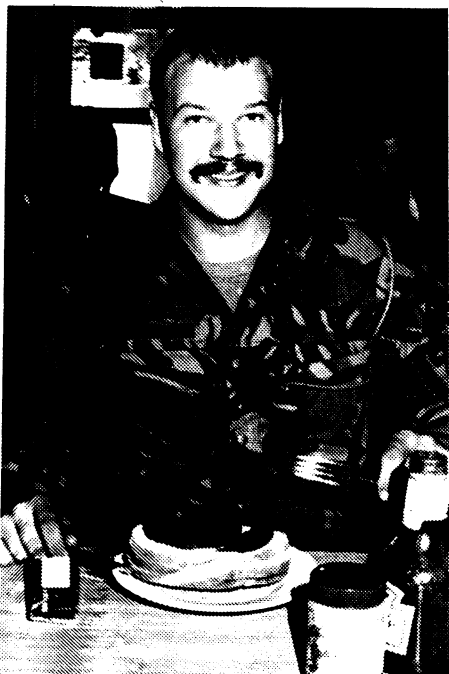
Gevechtsrantsoenen

De voeding wordt zeer kritisch bekeken op 'vitamientjes en mineralen'. Verantwoordelijk hiervoor zijn de kok-menagemeesters waarvan elke transportcompagnie er één rijk is. Vier weken van te voren maken zij een gezamenlijke bestelling op die vervolgens wordt goedgekeurd door de 'Foodoffice' in Zagreb. Dat bureau is verantwoordelijk voor regeltjes zoals verplichting dat minstens één maal er gevechtsrantsoenen moeten worden gegeten. "Omdat de koks toch één maal in de week een dag kwijt zijn aan het inrichten van de vriezer en de koeling, combineren we die dag met de rantsoenverplichting", zegt Van der Sanden. "Omdat de koks de nieuw aan-

geleverde goederen op vrijdag verwerken, eten we op die dag blikken Struik."

Zonnen en waterskiën

De aanvoer van Klasse I goederen is niet eenvoudig. De ene keer zijn er bureaucratistische hindernissen (zoals nieuwe vereiste formulieren) voor het passeren van de Kroatische-Bosnische grens, dan weer zijn er veiligheidsredenen waarom een konvooi niet verder kan rijden. Edwin Kechaf, één van de chauffeurs die veel van en naar Split rijdt, heeft gemeente gevoelens over de vertragingen. "Eén maal waren we zo laat dat we in het pikkedonker door de gevaarlijke plaats Gorni Vakuf moesten rijden om bij het veilige Britse Bataljon te kunnen overnachten.", zegt hij. "Ik en mijn maatje Erik Klopping waren nog maar tien minuten daar of de hel brak los. Mochten we gelijk met de Britten de bunkers in." Voor de chauffeurs blijken vertragingen ook prettige kanten te hebben. Als begin oktober de pont defect is, kunnen de goederen van het Deense bedrijf niet worden overgebracht naar Split. Voor de chauffeurs die daar op de kade wachten, blijft niets anders over dan nog langer wachten op de komst van Klasse I. En Waarom daarvan niet profiteren? "Tien dagen lang heb ik aan de Adriatische kust kunnen zonnen en waterskiën", zegt Kechaf dan ook. Zijn enthousiasme is begrijpelijk, maar omdat de aanvoer wekelijks binnenkomt, staan na die periode twee ladingen op de kade. En dat valt minder prettig uit voor de goederen. Sommigen zijn beperkt houdbaar en het bataljon heeft te weinig transportcapaciteit om de vriesgoederen 'boven' te krijgen. En eenmaal in Busovaca, blijkt regelmatig dat een deel weer kan worden weggegooid. Levensmiddelen zijn verder niet altijd even goed bestand tegen de geitenpaden en de hoge zomerse temperaturen. Zowel Van der Sanden als Kechaf hebben hun bedenkingen bij het moeten weggooien van eten. "Je rijdt dagelijks met volgeladen containers door hongerige delen van Bosnië", zegt Kechaf. "En dan is het best raar dat je elke dag je hagelslag en pindakaas op tafel hebt staan."

EEN TROTS EN APART VOLKJE

"Onhandelbaar", zegt de één. "Harde zwoegers", zegt de ander. Het lijdend voorwerp hier zijn de genisten. Waarom zijn de meningen zo verdeeld over hen? Dat antwoord kan alleen worden gegeven door de genisten zelf.

'Ach, die rare meningen kunnen ons niet schelen', zegt soldaat Clemens Bonte. 'We kijken alleen trots omhoog en daar heeft het kader moeite mee.'

'Een trots en apart volkje van harde werkers' noemen de genisten zichzelf. Zelfs de betiteling "arrogant" vinden ze op zichzelf slaan. Bonte: 'het is toch zo dat zonder ons het kamp plat ligt? Wie anders kan voor de elektriciteitsvoorziening zorgen of bunkers bouwen.'

'Ach' relativeert hun commandant, sergeant-majoor Frans Akkermans, 'deze club is bij diverse eenheden en opleidingen bij elkaar geharkt en voelen zich aaneengeschakeld door hun vakopleiding. Misschien een moeilijke club, maar het zijn stuk voor stuk gouden jongens.' Akkermans ziet zich als "pappie" van de genisten. 'Ik kan gewoon goed met hen opschieten omdat ik hun taal spreek. Ik vloek als zij vloeken en voel me, net als hen, een techneut in hart en nieren. En niet zozeer militair. De jongens weten dat.'

Veel gepresteerd

Het geniepeloton heeft in een half jaar, ongelooflijk veel gepresteerd (zie kader).

- Het geniepeloton heeft in een half jaar tijd de volgende klussen verricht voor 1 (NL/BE) VN Transportbataljon:*
- 4 (geclusterde) bunkers voor de Belgische cie
  - 2 woonprefabs voor de Alpha cie
  - 6 bunker voor de Alpha cie
  - spuitplaats voor sw Alpha cie
  - 2 bunkers voor de staf
  - 5 woonprefabs en 1 "natte" prefab voor SSV cie
  - prefab voor de Koninklijke Marechaussee
  - Bataljonshulppost (BHP) voor de Geneeskundigen
  - Comcen in prefab ingebouwd
  - fitness-ruimte voor de staf
  - nieuwe bar voor de staf
  - renovatie van waterleidingen en electriciteitsbedrading

toch heeft Akkermans enkele puntjes van kritiek. "Teveel verleent de staf prioriteit aan zichzelf. Een stafbar bouwen, dat is voor mij prima'. Verzuchtend: 'Maar waarom moet er met spoed een fitness-hok worden gebouwd dat voor meer dan vier weken leeg staat?' Ook de andere genisten vinden het jammer dat er soms voor hen vreemde prioriteiten worden

gesteld. 'Wat dacht je van hordeuren voor de staf die in belang gelijk worden gesteld met Mag-bunkertjes voor de Alpha-compagnie", klaagt korporaal Marcel Boukes.

om mee te mogen doen aan de bouw van de stenen kolossen. 'Het is zo mooi om in een klein weekje met maar vier of vijf man in staat te zijn zo'n grote bunker te bouwen', zegt hij enthousiast. En het benodigde materieel? 'Zaken als hout wordt geregeld in de buurt en het grind komt uit de groeve van Vitez', informeert Bonte. 'Alleen het zand komt uit Nederland.'

"Misschien een moeilijke club, maar het zijn stuk voor stuk gouden jongens"

Scharrelen

'Het valt niet mee om dat materiaal bij elkaar te scharrelen', vult de sergeant-majoor aan. 'Je moet niet vergeten dat we in een oorlogsgebied zitten. En dan noem ik nog niet eens de bemoeienis van de HVO (leger van de Bosnische Kroaten, red.) verder worden wij zelf regelmatig bestolen. Krijg je eersteklas rotzooi of minder dan voor wat je hebt betaald. Zo kregen we laatst beton aangeleverd in vrachtwagens dat al zo was uitgedroogd dat we er alleen betonnen platen van hebben kunnen maken.'

Hoewel de genisten meestal binnen de Nederlands-Belgische omheiningen werken, worden ze soms pijnlijk herinnerd aan de oorlog buiten. Akkermans: 'Op een dag was onze metaalleverancier verdwenen. Is hij gevlucht of ligt hij in een zwarte zak? Niemand die dat kan vertellen.'

Vervolg op pagina 8

Beroepskankeraars

De kritiek ten spijt, de genisten houden van hun werk. En vooral van het grove werk zoals het bouwen van bunkers. 'Genisten zijn beroepskankeraars, maar juist over dat zware werk wordt niet geklaagd'. Zegt Akkermans. Zo is soldaat 'Clee' Bonte officieel aangesteld als elektricien, maar doet hij er alles aan

---

Vervolg van pagina 3

Het zoeken van de benodigde materialen wordt ondermeer verricht door kapitein Nico van der Zee. Volgens de genisten een echte beroepsritselaar. 'Als hij ergens wat spullen heeft losgekocht, dan krijg je binnen de kortste keren een berichtje om ze op te komen halen', zegt korporaal Marcel Boukes. 'Mag je houten balken gaan halen met een gewicht van zeven ton. Nou, daar heeft m'n viertonner wel eens moeite mee.'

Boven de sterkte

Het geniepeloton is organisatorisch gezien zeker bijzonder. Speciaal voor de opbouw van de Alpha- en de Stafstafverzorgingscompagnie van het Transportbataljon is er een eenheid van 22 man boven de organieke sterkte van die eenheid met rotatie T4 meegestuurd. Begin november keren deze genisten terug naar Nederland, dan blijven bij elke compagnie slechts vijf genisten over die dan alleen voor het onderhoud verantwoordelijk zijn.
